

tieto & *trendit*

heinäkuu 2013

talous • yhteiskunta • ympäristö

Yksikkö-
työkustannukset
ennakoivat
romahduksen
kilpailukyky-
mittarissa

Uran alkuun
on vaikea päästä –
5 prosenttia
putoamisvaarassa

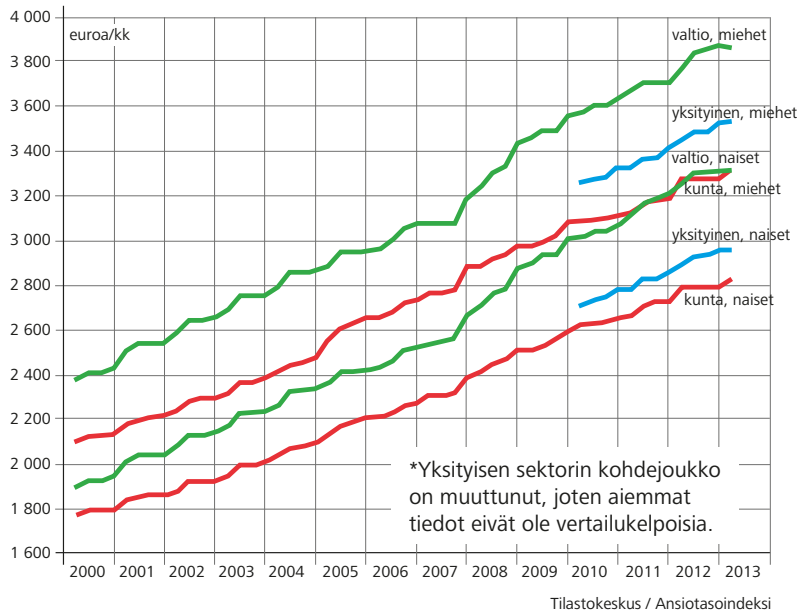
Palkansaajien ansiot nousivat 2,2 prosenttia

Palkansaajien nimellisansiot nousivat Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan vuoden 2013 tammi-maaliskuussa 2,2 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Reaali-ansiöt nousivat 0,5 prosenttia edellisen vuoden ensimmäiseen neljännekseen verrattuna, koska ansiötason nousu oli nopeampaa kuin kuluttajahintojen nousu.

Palkansaajien nimellisansiot kohosivat vuoden 2012 tammi-maaliskuusta vuoden 2013 vastaavaan ajanjaksoon yksityisellä sektorilla 2,5 prosenttia, valtiolla 2,1 prosenttia ja kunnilla 1,2 prosenttia.

Lähde: Palkkojen kehitys. Tilastokeskus
www.findikaattori.fi

Keskiansiot työnantajasektoreittain* ja sukupuolittain

Findikaattori-palvelu sisältää lähes 100 yhteiskunnan kehitystä kuvaavaa indikaattoria. Palvelusta löytyy ajantasaista tilastotietoa mm. taloudesta, terveydestä, koulutuksesta, työmarkkinoista ja ympäristöstä.

Tilastokeskuksen ja valtioneuvoston kanslian toteuttama Findikaattori-palvelu on saatavana myös ruotsin- ja englanninkielisenä. Palvelun käytettävyyttä on kehitetty ja siihen on lisätty sosiaalisen median toimintoja.

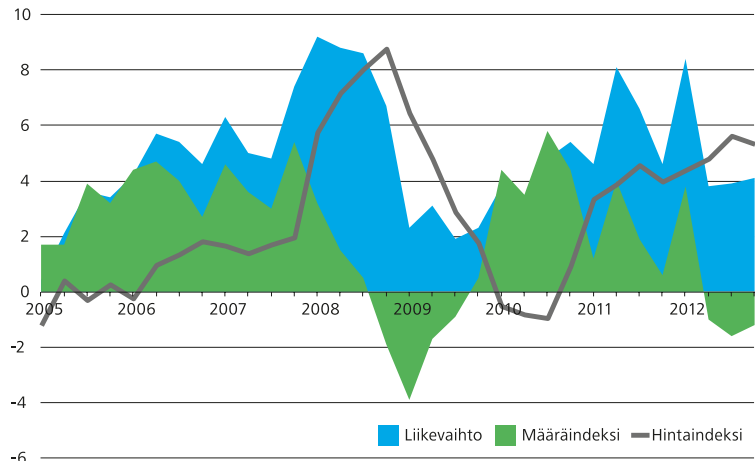
Ansiotasoindeksi kuvaa kokoikäisten palkansaajien säännöllisen työajan keskiansioiden kehitystä neljännesvuosittain sektoreittain, toimialoittain sekä tunti- ja kuukausipalkkaisille erikseen. Keskiansioista

ei ole vähennetty veroja eikä työntekijän sosiaaliturvamaksuja. Ansiotasoindeksin aineistosta lasketaan keskiansiotietoja työnantajasektoreittain ja toimialoittain.

Nro 4–5/2013

16 Kauppa paikkaa laskevia myyntimääriä nostamalla hintoja

Pääkirjoitus

5 Havainnollista ja läpinäkyvää
Maija Metsä-Pauri

6 Tanskan ruokakori EU:n kallein

7 Finanssikriisin pitkä varjo

8 Uhkaako ulkoistaminen ulkomaille koko tuotantoketjua?
Samuli Rikama

10 Yksikkötyökustannukset selittävät putoamisen kilpailukyvertailussa
Mika Maliranta

13 Päivittäistavarakaupan kasvu on hintojen varassa
Jarkko Niemistö

Kovin kilpailu käydään matalan koulutusasteen töistä
36

16 Kalliilla ruualla on monta kokkia
Pekka Lith

21 Alueellistamisen vaikutuksista ei ole näyttöä
Heikki Pursiainen

25 Kuntapäätäjien luottamus talouteen ja työllisyyteen heikkeni
Vesa Virtanen

26 Alueelliset tuloerot kääntyivät kasvuun laman aikana
Aku Alanen

30 Ulkomaalaistaustaiset yritykset lisääntyneet taantumasta huolimatta
Jouko Rajaniemi

32 USA:sta energian nettotuottaja vuoteen 2020 mennessä
Dan Steinbock

34 OECD: Elvytyksestä ei ole hyötyä Suomelle
Vesa Puoskari

36 Kovin kilpailu perusasteen töistä
Pekka Myrskylä

38 Datakaivoksen rakentaja

40 Kirjakauppa pitää pintansa
Aku Alanen

Töissä datakaivoksella
38

47 Kesämatkailu on kasvanut viime vuosinakin

piirihill.com

43 Yksityinen liikuntabisnes kukoistaa
Pekka Lith

47 Tutut matkakohteet suosittuja myös kesällä
Taru Tamminen

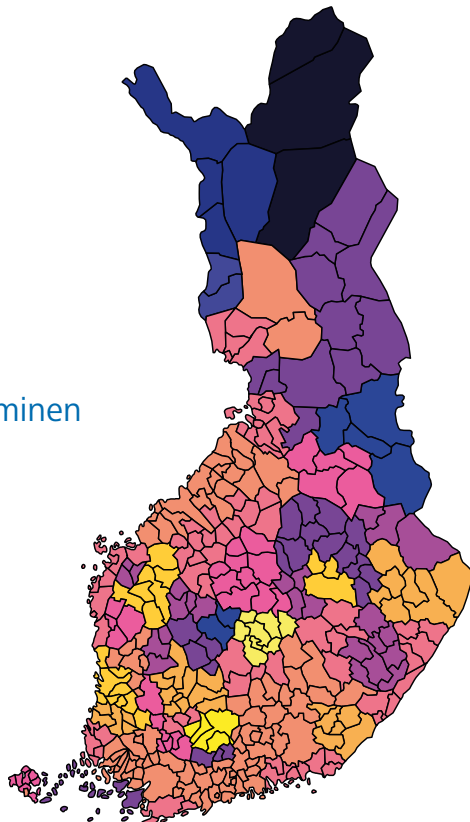
52 Puoli vuosisataa koko kansan mökkeilyä
Arja Tiihonen

53 Suomessa on puoli miljoonaa kesämökkiä ja reilut 2 miljoonaa mökkeilijää
Arja Tiihonen

Kotimaan katsaus

Bruttokansantuote alenee • Teollisuus syöksyssä • Enemmän konkurssseja • Kuntien talous heikkeni selvästi • Julkisyhteisöjen velka jatkaa kasvuaan • Toukokuu nosti työttömyyden yli 10 prosenttiin • Korkea koulutus suojaa työttömyydeltä • Ruuan kallistuminen ylläpitää inflaatiota • Asuntovelkaa keskimäärin reilut 92 000 euroa • Tieliikenteessä entistä vähemmän uhreja • Lisää autoja

21 Alueellistaminen ei kannata

tieto & trendit

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
Työpajankatu 13, 00022 Tilastokeskus
tietotrendit@tilastokeskus.fi
etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
ISSN 1795-9799

Vastaava
päätoimittaja
Heli Mikkälä

Päätoimittaja
Maija Metsä-Pauri
puh. 09-1734 2785

Toimitus
Jouni Kotkavuori
Päivi Linna-Koski
Kotimaan katsaus:
Mikko Erjos
Informaattikko:
Mikko T. Mäkinen

Toimitusneuvosto
Ilkka Lehtinen
Jussi Melkas
Pekka Myrskylä
Seppo Paananen
Matti Parkkinen
Lotta Sjöblom
Heikki Tulokas
Marko Tuomiari
Mervi Ukkonen

Ulkoasu
Irene Koumolou
Kuvatoimittaja:
Matti Jokela

Kuvitus ja taitto
Riikka Turunen

Painatus
Edita Prima Oy

Tilaushinnat
Ilmestyy 8 kertaa vuodessa
Kestotilaus 152 euroa/vsk.
Irttonumero 25 euroa
Ulkomaantilauksiin
lisätään postimaksu.

Tilaukset
Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

Verkkopalvelu
www.tilastokeskus.fi/
tietotrendit

Julkaisija

 Tilastokeskus

Lehden artikkelit eivät ole Tilastokeskuksen kannanottoja vaan niistä vastaavat tekijät. Lehden tietoa saa lainata, lähde mainiten.

Havainnollista ja läpinäkyvää

Maailman tiedejournalistit kokoontuivat kesäkuun lopulla Helsinkiin. Muuttuvaa mediaa pureksittiin eri kulmista ja monin eri äänin, kun kaikkiaan 807 tiedejournalistia 77 eri maasta pysähtyi pohtimaan alan yleistä murrosta ja myllerryksessä olevaa tiedejournalistin työtä ja arvoja.

Konferenssi antoi evästyksiä myös tilastolaitokselle – ja meidän tapauksessamme tilastolaitoksen julkaisemalle lehdelle. Avainsanat ja -vaatimukset ovat otsikossa.

Länsimaalainen ihminen – toimittajasta puhumattakaan – ajattelee mielellään omaavansa tietoon perustuvan maailmankuvan. Ei pidä paikkaansa. Meillä vallitsee ”myrkyllinen yhdistelmä tietämättömyyttä ja ylimielisyyttä”, totesi professori **Hans Rosling** konferenssiyleisölle.

Otetaan esimerkiksi vaikkapa ”Peak child”, kuten Rosling ilmiöitä kutsuu: maailman lasten määrän kasvu on pysähtynyt kahden miljardin tasolle. Se on Roslingin mielestä suurin uutinen, joka medialta on jäänyt huomaamatta. Bangladeshissa syntyy enää 2,5 lasta naista kohden – ”yksi dramaattisimmista yllätyksistä, eikä siitä tiedetä”. Tilastotiedon havainnollistamisen apostoli vyörytti silmien eteen vaikuttavaa tilastografiikkaa ja osoitti, miten tietämättömyys ja vääristynyt maailmankuva estää näkemästä etenkin väestönkehityksestä johtuvaa globaalia muutosta.

Läpinäkyvyyden nosti yhdeksi tiedejournalismin tulevaisuuden ohjenuoraksi journalistiikan tutkijatohtori **Heikki Kuutti**. Muuttuva, entistä verkottuneempi mediamaisema vaatii rinnalleen läpinäkyvyyttä: lukijoiden tulee saada tietää tiedejournalistien kulloisetkin ”hatut” ja mahdolliset kytkökset voidakseen arvioida kriittisesti juttujen sisältöä.

Taluskriisi ja globalisaatio ovat osaltaan korostaneet läpinäkyvyyden merkitystä. Globalisaatio-keskustelua vauhditti alkuvuonna ilmestynyt OECD:n raportti *Addressing Base Erosion and Profit Shifting*. Sen mukaan monikansallisten yritysten verosuunnittelu on muuttunut entistä aggressiivisemmäksi eivätkä kansalliset verojärjestelmät ole pysyneet globaalin yritystoiminnan tahdissa. Etenkin yritysten voittojen siirtäminen maasta toiseen aiheuttaa monille maille huomattavia verotulojen menetyksiä.

EU:n komissio valmisteleeekin uudistuksia, jotka velvoittaisivat monikansalliset yritykset raportoimaan voittonsa ja veronsa maakohtaisesti. Uusia vaatimuksia on tulossa myös yritysten ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportointiin.

Suomessakin on ryhdytty toimeen. Harmaan talouden torjuntaan on valjastettu nyt jo kolmisenkymmentä toimen-

pidekokonaisuutta. Verohallinto tarttuu entistä hanakammin monikansallisten yritysten siirtohinnoittelukäytäntöihin. Lopputulos on luonnollisesti vielä arvailujen varassa. Läpinäkyvyydestä puhuttiin runsaasti myös 1990-luvun finanssikriisien yhteydessä.

Tilastoala seuraa kehitystä kiinnostuneena. Läpinäkyvyys auttaisi myös julkista tilastotuotantoa. Ehdotetut uudistukset globaalin talouden läpinäkyvyyden lisäämisestä tai yritysten raportoinnin kehittämistä voisivat parhaassa tapauksessa edistää myös luotettavien talous- ja yhteiskuntatilastojen tuottamista.

Demokratiassa päätöksenteon tulee perustua läpinäkyvään faktatietoon, ja tilastojen on kuuluttava kaikille. Tilastoasiantuntijoiden tulee aktivoitua niin tarinoiden tuottajina ja havainnollistajina kuin tuotettujen tarinoiden kriitikkoina ja journalistien yhteiskumppaneina.

Tiedetoimittajien konferenssi tarjosi Tilastokeskukselle mahdollisuuden koota kansainvälinen toimittajajoukko tilastotiedon ääreen datajournalismin työpajaan. Se oli avaus yhteistyölle, joka toivottavasti tuottaa jatkossa entistä havainnollisempaa tietoa maailmasta.

Maija Metsä-Pauri
Päätoimittaja

Kansainvälinen joukko tiedetoimittajia uppoutui tilastoihin ja datajournalismin Tilastokeskuksen järjestämässä työpajassa. Työpajasta lisää Tieto@trendit-blogissa: tietotrenditblogi.stat.fi

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Yhden- muk. inflaatio, %	Työttö- myys- aste, %
	1. nelj. 2013	huhtik. '13	toukok. '13	toukok. '13
Suomi	-2,2	-13,2	2,9	8,4
Alankomaat	-1,8	-1,9	3,0	6,6
Belgia	0,8	-2,0*	1,9	8,6
Espanja	-2,3	-0,3	2,6	26,9
Irlanti	0,0*	0,1	1,5	13,6
Italia	-2,8	-4,7	2,5	12,2
Itävalta	-0,7	0,3	2,5	4,7
Kreikka	-5,6	-0,6	0,3	26,8*
Kypros	-4,4	-10,1	2,1	16,3
Luxemburg	1,6*	-6,3*	2,4	5,7
Malta	1,6	-1,1	2,6	6,2
Portugali	-5,4*	0,7	1,7	17,6
Ranska	-0,9	-0,1	1,6	10,4
Saksa	-1,4	1,4	1,9	5,3
Slovakia	0,6	2,2	3,0	14,2
Slovenia	-4,8	-1,4	2,7	11,2
Viro	1,1	1,6	3,9	8,3*
Euroalue	-1,6	-0,3(a)	2,1	12,1
Britannia	-0,1	-2,2	2,6*	7,7*
Bulgaria	0,8	1,6	2,3	12,7
Latvia	3,6	-2,8	1,1	12,4*
Liettua	3,5	4,8	2,6	11,7
Puola	0,6	-1,6	2,4	10,7
Romania	2,6	17,8	4,3	7,5
Ruotsi	0,8	-0,5	0,7	7,9
Tanska	-0,8	1,7	1,6	6,8
Tšekki	-3,0	-1,9	2,6	7,2
Unkari	-0,9	3,6	4,3	10,5*
EU27	-1,2	-0,3(a)	2,2(a)	10,9
Kroatia	-1,5	-5,3	3,9	16,5
Norja	-2,7	6,1	0,8	3,5*
Sveitsi	1,1	-1,4*	-0,3	3,0
Venäjä	1,6	2,3	7,4	5,2
Kiina	7,7	9,3	2,1	4,1*
Japani	0,4	-3,7	-0,3	4,1*
Yhdysvallat	1,8	1,9	1,4	7,6

Lähteet: Eurostat, OECD, Venäjän tilastovirasto, Tradingeconomics.com

(a) Eurostatin arvio

* **POIKKEUKSET:**

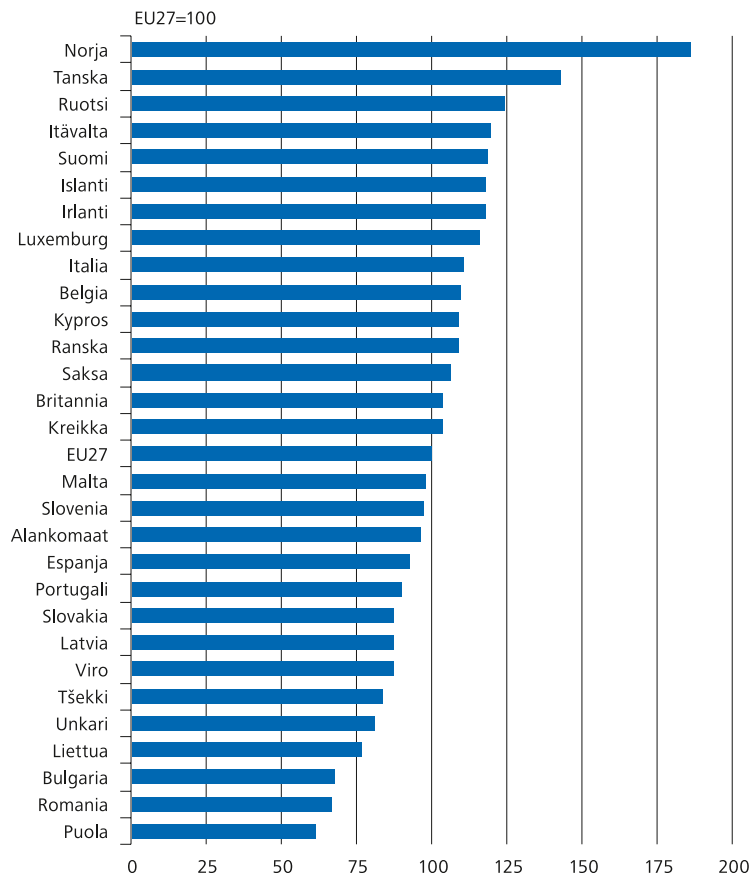
Bkt (vuosimuutos): 4. neljännes 2012

Teollisuustuotanto (vuosimuutos): Belgia, Luxemburg maaliskuuta 2013; Sveitsi 4. neljännes 2011.

Yhdenmuk. inflaatio (vuosimuutos): Britannia huhtikuuta 2013.

Yhdenmuk. työttömyysaste: Viro, Unkari, Norja, Japani huhtikuuta 2013; Kreikka, Britannia, Latvia, Kiina maaliskuuta 2013.

Ruuan ja alkoholittomien juomien hintaindeksi 2012

Tanskan ruokakori EU:n kallein

Vuoden 2012 keväällä tehdyn hintavertailun mukaan EU:n kallein hintataso on Tanskassa, jossa ruokakori maksaa yli kaksinkertaisesti verrattuna halvimpaan EU-maahan Puolaan. Suomessa ruoan ja alkoholittomien juomien kuluttajahinnat ovat 19 prosenttia EU:n keskiarvon yläpuolella.

Euroomaista Suomen kanssa samaan noin viidenneksen EU-keskiarvon ylittävään ryhmään kuuluvat Itävalta, Irlanti ja Luxemburg. Pohjoismaista Suomi on edullisimpia, mikä johtuu osaltaan skandinaavisten kruunujen vahvistumisesta suhteessa euroon.

Alkoholi kalleinta Suomessa

Alkoholijuomat ovat Suomessa EU:n kalleimmat, 75 prosenttia EU:n keskiarvoa kalliimpia. Halvinta alkoholia nautitaan Bulgariassa. Erilaisten verotuskäy-

täntöjen vuoksi erot eri maiden alkoholien hinnoissa ovat erittäin suuret.

Tupakkatuotteet ovat Suomessa keskihintaisia, lähellä EU-maiden keskiarvoa. Kalleinta tupakka on Irlannissa ja Britanniassa, joissa hintataso on liki kaksinkertainen EU-keskiarvoon verrattuna. Halvimmissa EU-maissa Unkarissa, Liettuassa, Bulgariassa ja Puolassa tupakan hinta on alle 60 prosenttia EU:n keskiarvosta. Myös tupakan verotus vaihtelee suuresti maittäin.

Kaikissa edellä mainituissa tuoteryhmissä Norja on Euroopan kallein. Ruoka ja alkoholittomat juomat maksavat liki 90 prosenttia enemmän Norjassa kuin EU:ssa keskimäärin. Norjassa alkoholijuomien ja tupakan hintataso on lähes kolminkertainen EU:n keskiarvoon nähden. ■

Lähde: Tilastojulkistus 24.6.2013. Tilastokeskus, Eurostat

Finanssikriisin pitkä varjo

Monet kansainväliset tutkimuslaitokset ovat päivittäneet arvioitaan finanssi- ja talouskriisin pitempiäaikaisista vaikutuksista. Muiden muassa OECD ja Euroopan komissio arvioivat kriisin vaikutuksia kevään talousennusteidensa yhteydessä.

Tuoreimmatkaan arviot eivät juuri muuta aikaisempia käsityksiä, joiden mukaan kriisi alentaa pysyvästi vanhojen teollisuusmaiden bkt-trendiä, mutta ei vaikuta talouden kasvudynamiikkaan pitemmällä aikavälillä. Aikaisemmin esimerkiksi Euroopan komissio oli vielä elätellyt toiveita myös paluusta vanhalle trenditasolle, mutta tästä on nyt luovuttu.

Arvioihin vaikuttaa se, että viimeaikainen kehitys on etenkin Euroopassa jäänyt ennakoitua heikommaksi. Toisaalta myös aikaisempia arvioita kriisiä edeltäneestä trenditasosta on korjattu alaspäin.

Komissio arvioi bkt-trendin alenevan euroalueella noin viisi prosenttia verrattuna kriisiä edeltäneeseen tasoon. OECD arvioi tasopudotuksen olevan noin kolmen prosentin luokkaa vanhoissa teollisuusmaissa keskimäärin. Monissa Euroopan kriisimaissa koetaan kuitenkin yli 10 prosentin tasopudotus. Esimerkiksi Kreikan bkt jää tänä vuonna reaalisesti lähes viidesosan pienemmäksi kuin vuonna 2007.

Bkt-trendin aleneminen on seurausta siitä, että etenkin työpanoksen kontribuutio jää aikaisempaa vähäisemmäksi muun muassa kohonneen nuoriso- ja rakennetyöttömyyden myötä. Myös työvoiman tarjonta on reagoinut kriisiin. Siirtolaisuus on vähentynyt ja talouden taantuma näyttää vaikuttavan kielteisesti jopa naisten hedelmällisyyslukuihin. Myös investointien tuntuva supistuminen alentaa tulevia kasvumahdollisuuksia.

Ennustelaitosten mallilaskelmat viittaavat suhteellisen heikon trendikehi-

tyksen jatkumiseen lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Pitemmällä aikavälillä näkymät kuitenkin jo paranevat. Esimerkiksi OECD:n pitkän ajan skenaarion mukaan talouden potentiaalinen kasvu vauhdittuu Euroopassakin parin prosentin tasolle kuluvan vuosikymmenen lopulta alkaen.

Suomen talouden arvioidaan kasvavan liki Euroopan keskimäärävauhtia lähivuosisikymmeninä.

Yhdysvalloissa kriisiä edeltänyt talouden aktiviteetti on jo ylitetty. Sen sijaan euroalueella bkt ja työllisyys jäävät tänä vuonna edelleen pari prosenttia vuoden 2007 tasonsa alapuolelle. Taantumien pitkityminen lisää tietenkin kriisin tuomia tappioita, jotka jakaantuvat epätasaisesti toimialoittain ja väestöryhmittäin.

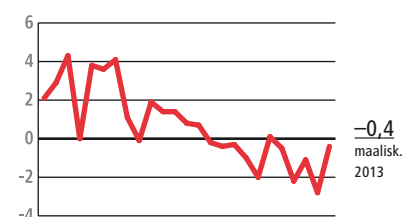
Talouden aktiviteetin uskotaan palautuvan potentiaaliseen vauhtiinsa muutaman vuoden sisällä. Myös tätä synkempiä arvioita kuitenkin jatkuvasti esitetään. On varoiteltu etenkin talouskriisin kielteisistä sosiaalisista vaikutuksista, korkeasta nuorisotyöttömyydestä ja ”menetetystä sukupolvesta”. Kriisi voi vaikuttaa myös Euroopan poliittiseen ilmapiiriin.

Epävarmuus keskittyy pitkälti Eurooppaan, jossa esimerkiksi pankkisektorin tervehdyttäminen on vielä kesken etenkin kriisimaissa. Kotitalouksien velkaantuminen on Euroopassa jatkanut kasvuaan tosin kuin Yhdysvalloissa. Myös asuntojen hintojen yliarvostuksen sulattelu on kesken monissa Euroopan maissa.

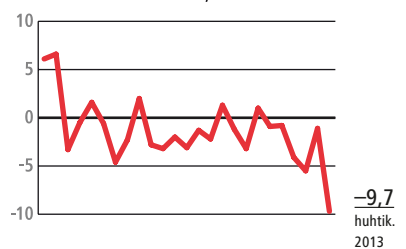
Vähäiselle huomiolle on jäänyt se, että kriisi on muuttanut tuntuvasti yksityisen ja julkisen sektoreiden kokosuhteita. Euroalueella julkisten menojen bkt-osuus on noussut pitkälti yli 50 prosentin rajan ja tuntuvasti korkeammaksi kuin vuonna 2000. Julkisen sektorin velkaantuminen jatkuu, mikä sekkin voi heikentää talouden kasvunäkymiä jatkossa. ■

Viimeisen 24 kuukauden muutos Suomessa

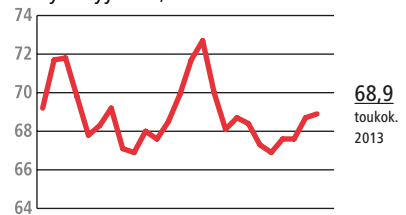
Kokonaistuotanto, vuosimuutos %

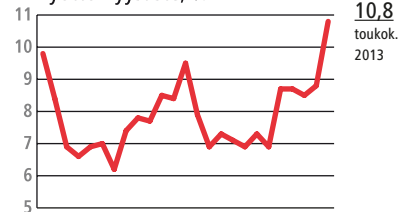
Teollisuustuotanto, vuosimuutos %

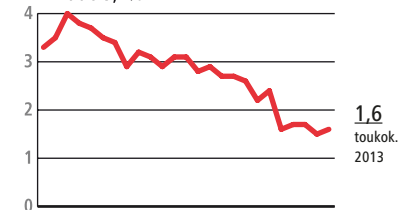
Työllisyysaste, %

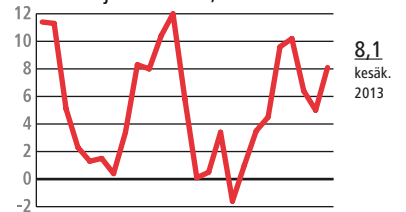
Työttömyysaste, %

Inflaatio, %

Kuluttajabarometri, luottamusluku

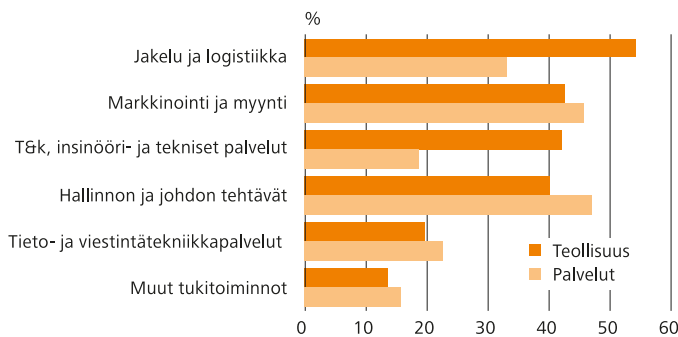

Pitkät trendit ja tuorein tieto:
tietotrendit.stat.fi

Uhkaako ulkoistaminen ulkomaille koko tuotantoketjua?

Ydinliiketoimintojen ja seuraavien tukitoimintojen läheisyys erittäin tärkeää, osuus yli 50 hengen yrityksistä

Lähde: Liiketoimintojen kansainvälinen organisointi ja ulkoistaminen ulkomaille 2012 -kysely. Tilastokeskus

Liiketoimintojen kansainvälinen organisointi ja ulkoistaminen ulkomaille -kysely toteutettiin vuonna 2012 useissa EU-maissa. Kyselyn tavoitteena on tuottaa uutta kansainvälistä vertailutietoa yritystoiminnan kansainvälistymisestä ja globaaleista arvoketjuista. Artikkelissa raportoidut tulokset ovat alustavia.

Kysely kattoi kaikki Suomessa yli 100 henkeä työllistävät yritykset sekä otoksen 50–99 henkeä työllistäneistä yrityksistä. Kyselyn vastausprosentti oli varsin hyvä eli noin 82. Tulokset perustuvat yhteensä lähes 1700 vastanneen yrityksen tietoihin kolmen vuoden viiteajanjaksolta 2009–11.

Teollisuusyritykset ovat olleet tuotannon siirtymisessä ulkomaille etujoukkoa. Etenkin teollisuuden perustuotannossa Suomen ja muiden länsimaiden on ollut yhä vaikeampi kilpaila Aasian ripeästi kasvavien talouksien kanssa. Tosiasiassa suuri osa teollisuustuotannostamme on siirtynyt pois Suomesta.

Keskeinen seuraavan kehitysvaiheen kysymys on, miten integroituneita ydinliiketoimintaa tukevat tukitoiminnot ovat itse ydinliiketoiminnan kanssa. Onko vaarana, että perusteollisuuden ydinliiketoimintojen mentyä myös niihin liittyvät

tukitoiminnot siirtyvät ulkomaille seuraavassa aallossa. On huomattava, että palveluluonteiset tukitoiminnot ovat myös usein korkean arvonlisän toimintoja, joiden siirtyminen laajemmassa mittakaavassa haavoittaa kansantalouttamme.

Tuoreessa Tilastokeskuksen yrityskyselyssä tiedusteltiin, miten tärkeänä yritykset pitivät tukitoimintojensa sijaintia ydinliiketoiminnan yhteydessä tai läheisyydessä. Yritykset arvottivat tukitoimintojaan tässä suhteessa hyvin eri tavoin. Myös palvelu- ja teollisuusyritysten näkemykset poikkesivat toisistaan.

Tietotekniikkapalvelujen ulkoistukset ovat olleet – ja ovat edelleen – varsin yleisiä. Tieto- ja viestintäteknikan ripeä kehitys internetin myötä on mahdollistanut näiden palvelujen ulkoistamisen ja tekemisen ympäri maailmaa. Intiassa on perinteisesti ollut vahvaa tämän alueen osaamista.

Myös yritysten mukaan kaikista tukitoiminnoista etenkin tietotekniikkapalvelut voidaan tuottaa erillään ydinliiketoiminnoista. Vain viidennes yrityksistä katsoi, että tietotekniikkapalvelujen tuotanto tulisi säilyttää ydinliiketoimintojen yhteydessä. Yrityksen aiemmat kokemukset toimintojen ulkoistamisesta vain vahvistivat tätä käsitystä.

Huomattavan moni yritys – karkeasti 40 prosenttia – piti markkinointi- ja myyntitoimintojen, hallinnon ja johdon tehtävien sekä jakelu- ja logistiikkapalvelujen sijoittumista ydinliiketoimintojen yhteyteen tärkeänä. Etenkin näiden tukitoimintojen osalta on vaarana, että ydinliiketoimintojen esimerkiksi tuotannossa jo siirrettyä ulkomaille myös tukitoiminnot seuraavat perässä.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa ja teknisissä palveluissa mielipiteet jakautuvat selvästi teollisuuden ja palvelujen välillä. Teollisuusyrityksistä noin 40 prosenttia piti ydinliiketoimintojen ja t&k-toiminnan sekä teknisen palvelun yhteyttä tärkeänä, kun palvelualoilla alle viidennes yrityksistä oli samaa mieltä. Tutkimus ja kehittämistoiminta painottuu vahvasti teollisuuden toimialoille, joten perustuotannon lähdeyttä Suomesta ovat myös nämä osaamisintensiiviset toiminnot vaarassa vähentyä Suomesta. ■

Samuli Rikama

Tilastokeskus kouluttaa

Syyskauden 2013 kurssitarjontaa

BKT ja muut talouden mittarit 19.9.2013

Kurssilla käydään läpi keskeisimmät talouden toimintaa kuvaavat tunnusluvut sekä käsitellään kansantalouden tilinpidon sisältöä, käsitteistöä, laskentatapaa ja tärkeimpiä tietolähteitä. Saat myös tietoa kansantalouselaskennan ajankohtaisista uudistuksista.

Ympäristötilinpito, ympäristönsuojelun kustannukset ja ympäristöliiketoiminta 3.10.2013

Kurssilla tarkastellaan mitä on Ympäristötilinpito, jota sekä YK että EU suosittelevat käytettäväksi. Kurssilla saat tietoa mm. miten ympäristötilinpitoa voi käyttää tietolähteenä ympäristö- ja talouspolitiikassa. Mikä on ympäristönsuojelun merkitys kansantaloudessa? Miten mittavaa on ympäristöliiketoiminta Suomessa?

Tilastotietojen havainnollistaminen ja esittäminen 7.11.2013

Kurssilla perehdytään luentojen ja esimerkkien avulla tilastotiedon erityispiirteisiin ja havainnollistamistapoihin. Tavoitteena on vahvistaa osallistujien valmiuksia tulkita ja tuottaa tilastoihin perustuvaa tekstiä, taulukoita ja grafiikkaa.

Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa Työpajankatu 13, 00580 Helsinki

Kurssien ohjelmat ja hintatiedot löytyvät kotisivuiltamme: tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut

*Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh. (09) 1734 2345 tai 1734 3681*

Perustietoja tilastoista ja niiden käyttömahdollisuuksista –

Tutustu Tilastokouluun Tilastokeskuksen kotisivulla tilastokoulu.stat.fi

 Tilastokeskus

Rahavirrat Suomen kansantaloudessa 14.11.2013

Kurssilla tarkastellaan rahavirtoja ja rahoitusrakenteita ja niiden vaikutusta koko talouteen. Kurssilla saat tietoa siitä, miten rahatalouden vaikeudet heijastuivat nopeasti reaalityönteeseen. Millainen yhteys vallitsee rahatalouden ja kulutuksen sekä rahatalouden ja tuotannon välillä? Mitkä ovat rahatalouden vaikutukset kaupankäyntiin, vientiin ja tuontiin?

Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 10.12.2013

Kurssilla käsitellään keskeisiä tilastollisen tiedon analyysimenetelmiä. Kurssilla saat kerrattua korkeakoulujen tilastokursseilta unohtuneita numeerisen analysoinnin menetelmiä. Kurssista hyötyvät kaikki, jotka joutuvat pintaa syvemältä valmistamaan laajasta tieto- ja data-aineistosta analyysijä omaan tai päätöksentekijöiden käyttöön.

Hyvää kesää

Mika Maliranta, ETLA
ja Jyväskylän yliopisto

Yksikkötyökustannukset selittävät putoamisen kilpailukykyvertailussa

Tulevan talouskasvun indikaattoreille on tarvetta. Suomen romahdusta IMD:n kilpailukykyrankingissa ennakoivat reaaliset yksikkötyökustannuksemme suhteessa kilpailijamaihin.

Mika Maliranta osoittaa suhteellisten yksikkötyökustannusten ennustavan sen, mitä IMD:n kilpailukykyvertailussa tapahtuu kahden vuoden päästä.

Hitaan talouskasvun tuhoisat jäljet näkyvät kaikkialla, missä kansantalous on ajautunut heikon kehityksen uralle. Ahdngon muodot vaihtelevat, mutta ainekset ovat tuttuja: työttömyyttä, hidasta tulokehitystä, julkisen talouden velkaantumista, ihmisten tyytymättömyyttä elämäänsä ja suvaitsemattomuutta muita kohtaan. Ihmisten lisäksi myös ympäristö kärsii, koska sekä halu että kyky ympäristöinvestointeihin vähenee.

Ei siis ihme, että talouskasvun edellytyksiä mittaaville indikaattoreille on kova kysyntä. Monet kansainväliset järjestöt ovat vastanneet kysyntään. Ne tarjoavat erilaisia yhdistelmäindikaattoreita,

jotka pyrkivät summeeraamaan kansantalouden kasvumenestyksen moninaisia osatekijöitä.

IMD:n indikaattori on moniaineksinen

Institute for Management Development (IMD) on yksi tällaisen palvelun tarjoajista. Se laittaa maat säännöllisesti järjestykseen sen perusteella, millaisina järjestö näkee eri maiden kasvuedellytykset pitkällä aikavälillä, eli niin sanotun rakenteellisen kilpailukyvyyn.

Mahdollisimman hyvän tarkkuuden ja luotettavuuden saavuttamiseksi IMD:n yhdistelmäindikaattori kokoaa laajan joukon monenkirjavia muuttujia. Siihen kuuluu 130 ”kovaa” tilastomuuttujaa, jotka on koottu monista eri lähteistä. Lisäksi mukana on 116 ”pehmeää” muuttujaa, jotka on saatu yritysjohtajille suunnattua kyselystä. Laskenta on suoritettu siten, että kovat ja pehmeät muuttujat saavat yhtä suuren painon.

Suomen alamäki on jatkunut

Uusimmat vertailut julkistettiin toukuun lopussa. Suomen kilpailukyvyyn vajoaminen on jatkunut, viime vuoden sijalta 17 sijalle 20. Kyse on jo melko pit-

kän trendin jatkumisesta (Kuvio 1). Putoaminen alkoi kymmenen vuotta sitten, jolloin Suomi oli vielä peräti toinen.

Osittain sijaluvun heikkeneminen on johtunut siitä, että vertailussa olevien maiden määrä on hiljalleen kasvanut. Mutta myös suhteellinen asemamme vertailussa on pudonnut, kuten edempää käy ilmi.

IMD:n indikaattorin avulla voidaan arvioida, mistä osatekijöistä Suomen sijoituksen vajoaminen johtuu. Tämä on tietenkin kullannarvoista tietoa talouspolitiikan päättäjille. Tulosten perusteella laskusuuntamme tekijöitä ovat olleet viime aikoina muun muassa vähäiset suorat sijoitukset Suomeen, osakemarkkinoiden heikko kehitys ja huono vientimarkkinamenestys.

Yksikkötyökustannukset tiivistävät osatekijät paremmin

Kaikki edellä mainitut tekijät ovat syvemmän kilpailukykyongelman seurauksia. Ongelmamme juontavat juurensa siitä, että Suomessa tapahtuvan tuotannon arvon suhde kustannuksiin ei ole yleisesti ottaen kilpailukykyinen. Siitä syystä ulkomaiset sijoittajat ovat haluttomia investoimaan Suomeen, osakkeiden hintakehitys jumittaa eivätkä yritykset menesty kansainvälisillä vientimarkkinoilla.

Tuollaisen kilpailukykyongelman mittaamiseen sopivat erityisen hyvin suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset. Vertailukohtana mittarissa voidaan käyttää tiettyä maajoukkoa tai yksittäisiä maita. Reaaliset yksikkötyökustannukset nousevat, jos suhteessa kilpailijamaahan 1) työn tuottavuus heikkenee, 2) työn hinta nousee tai 3) tuotannon hinta laskee, eli vaihtosuhte heikkenee. Tällöin maan tuotannon suhteellinen kannattavuus on heikentynyt. Mittaria voisi siis luonnehtia vaikka kannattavuuskilpailukyky-indikaattoriksi.

(Yksityiskohtaisemman kuvauksen mittarista, sen perusteista ja selitysvoimasta esittävät Maliranta ja Rouvinen (2013) sekä Maliranta ja Vihriälä (2013). Professori Pertti Haaparanta käynnisti kiinnostavan keskustelun Suomen kilpailuvyvystä Akateemisessa talousblogissa 22.10.2012 (ks. <http://blog.hse-econ.fi/?p=4884>). Kilpailukyyn kehitystä on arvioitu myös Lauri Kajanojan (2012) ansiokkaassa artikkelissa.)

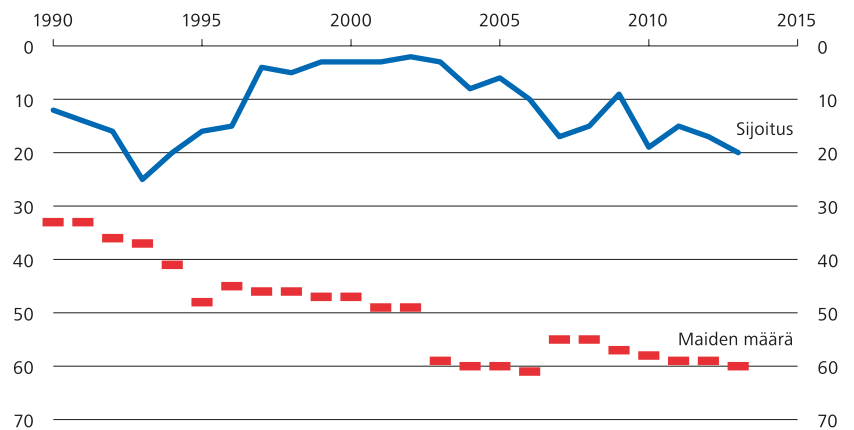
Kilpailukykyemme alkoi laskea jo 2000-luvun alussa

Kuviossa 2 tarkastellaan, miten Suomen yritys sektorin reaaliset yksikkötyökustannukset selittävät suhteellista menestystä IMD:n kilpailukykyvertailussa. Kuviossa on esitetty kolme vaihtoehtoista versiota sen mukaan, onko vertailukohtana käytetty Ruotsia, Saksaa vai Yhdysvaltoja. Kun suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset alenevat, kilpailukyky paranee. Kuviossa on käytetty käännettyä asteikkoa siten, että nouseva käyrä kertoo Suomen kilpailuvyvyn parantuneen ja laskeva käyrä kertoo sen heikentyneen.

Kuviosta nähdään, että reaalisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna Suomen yritys sektorin kilpailukyky on heikentynyt merkittävästi 2000-luvun alun parhaiden vuosien jälkeen. Näin on käynyt riippumatta siitä, käytetäänkö vertailukohtana Ruotsia, Saksaa vai Yhdysvaltoja. Sama indikaattori kertoo, että teollisuudessa kilpailuvyvyn lasku on ollut vielä selvästi voimakkaampaa kuin koko yritys sektorilla (Maliranta ja Rouvinen, 2013).

Samaan kuvioon on piirretty Suomen suhteellinen sijoitus IMD:n maavertailussa. IMD:n sarjoja on viivästetty kahdella vuodella. Kuviossa siis verrataan

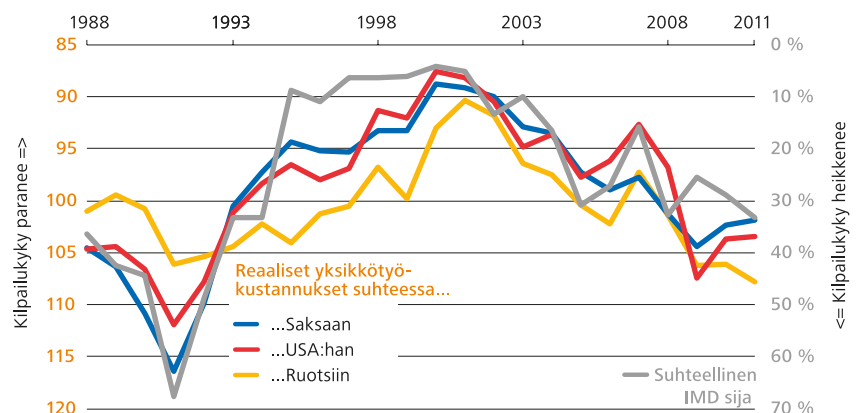
Suomen sijoitus IMD:n kilpailukykyrankingissa ja vertailussa olleiden maiden määrä (laskeva asteikko)

Lähde: Institute for Management Development 2013

Kuvio 1

Suomen yritys sektorin reaaliset yksikkötyökustannukset ja suhteellinen asema IMD:n vertailussa

Huom. Suhteellisten reaalisien yksikkötyökustannusten mittari on skaalattu siten, että vuosien 1980–2011 keskiarvo on 100. IMD-sijoituksissa Suomi oli 2000-luvun alussa parhaimman 4 prosentin joukossa, vuonna 2011 ei enää kärkikolmanneksessa.

Lähde: Maliranta & Rouvinen 2013 ja IMD.

Kuvio 2

esimerkiksi vuoden 2000 kannattavuuskilpailukykyämme vuoden 2002 menestykseemme IMD-vertailussa. Vuonna 2002 Suomi oli toisena 49 maan joukossa, eli kuului parhaaseen 4 prosenttiin.

Kuviosta nähdään, että suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset selittävät sängen hyvin menestystä IMD-vertailussa kahden vuoden päästä. Näin erityisesti silloin, kun Suomen reaalisia yksikkötyökustannuksia verrataan suhteessa Saksaan.

Suhteelliset reaaliset yksikkötyökus-

tannukset lähtivät Suomessa laskuun vuoden 1991 jälkeen, ja suhteellinen sijoituksemme IMD:n vertailussa alkoi parantua vuoden 1993 jälkeen (koska IMD:n luvut on siis esitetty kuviossa kahden vuoden viiveellä).

Toisaalta kuviosta nähdään, että 1990-luvun jälkipuoliskolla Suomi pärjäsi IMD:n vertailussa paremmin kuin mitä voisi reaalisien yksikkötyökustannusten perusteella ennustaa. Kyse voi olla vaikkapa siitä, että Nokia sotki arvi-

ointia tuolloin enemmän kuin muulloin.

Suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset alkoivat puolestaan nousta (eli kilpailukyky heiketä) vuoden 2000 jälkeen ja IMD-vertailun sijoitus laskea vuoden 2002 jälkeen. Pudotusta on jatkunut viime vuosiin saakka. Äskettäin uutisoitu Suomen pudotus IMD:n vertailussa näyttää siis heijastavan aikaisempina vuosina tapahtunutta merkittävää reaalisilla yksikkötyökustannuksilla mitattua kilpailukyvyyn heikentymistä suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin.

Syylisiä etsimässä

Mistä heikko kilpailukyky sitten johtuu? Professori Pertti Haaparanta (2013) esittää, että suurin syyllinen on suomalainen yritysjohto, jonka osaaminen ei ole riittänyt tuotantotoiminnan uudistamiseen. Taitava yritysjohto pystyisi markkinoimaan tuotantoaan niin, että asiakkaat ovat valmiita maksamaan siitä hyvän hinnan jopa tiukasti kilpailuilla kansainvälisillä markkinoilla.

Myös tästä näkökulmasta katsottuna suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset on hyvä kilpailukyvyyn mittari. Se kun ottaa huomioon myös tuotteista saadun hinnan. Mitä paremman hinnan suomalaiset viejät saavat tuotteistaan, sitä alemmat ovat reaaliset yksikkötyökustannukset, eli sitä parempi on kilpailukyky.

On totta, että vientituotteiden hinnan suhteellinen aleneminen (eli heikenevä vaihtosuhte) on ollut keskeinen reaalisia yksikkötyökustannuksia nostava tekijä. Se puolestaan johtuu paljolti siitä, että merkittävä osa tuotantotoiminnasta on keskittynyt nopean tuottavuuskasvun toimialoille (erityisesti tieto- ja viestintäteknologianlaitteiden valmistukseen), jossa hinnat laskevat muita toimialoja nopeammin. Hintojen lasku on siis ensisijaisesti ollut Suomen nopean tuottavuuskasvun käänköpuoli.

On hyvä muistaa, että Suomen yritystoiminnan johtaminen oli 1990-luvulla nykyistäkin suomalaisvetoisempaa. Tuolloin Suomen yrityssektorin kilpailukyky nousi kaikilla mittareilla mitattuna historiallisesti katsoen poikkeuksellisen korkealle tasolle. Kilpailukyvyyn parantuminen pohjautui ennen kaikkea nopean tuottavuuskasvun varaan. On tärkeää huomata, että tuottavuuden kasvu oli

kansainvälisesti vertaillen nopeaa myös Nokia-toimialan ulkopuolella (Maliranta, Määttänen ja Vihriälä, 2012).

Tuon saavutuksen tekee erityisen arvokkaaksi se, että kilpailukykyä parannettiin suuren teknologisen murroksen aikana. Silloin jatkuva sopeutuminen ja uudistuminen sekä siihen liittyvä liiketoimintaosaaminen korostuvat.

Kilpailukyvyyn vajoaminen puolestaan on ajoittunut vuosiin, jolloin tuottavuuden kasvuvauhti on hidastunut kaikissa teknologisen eturintaman maissa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa tuottavuuden kasvu on hidastunut vuodesta 2003 lähtien. Suomessa tuottavuuden kasvun hidastuminen on ollut vain muita voimakkaampaa finanssikriisin jälkeisinä vuosina.

Ongelmat moninaisia, nopeat ratkaisut vähissä

Tuottavuuden nopeaan kasvuun ja kilpailukyvyyn parantamiseen ei ole olemassa helppoa reseptiä. Muussa tapauksessa resepti olisi kaikkialla käytössä, eikä maiden välillä esiintyisi merkittäviä tuottavuus- ja kilpailukykyeroja.

Tuottavuuden kasvattaminen on tärkeää, mutta se on hidasta. Lisäksi se on joskus tuskaisaa, koska tuottavuuden kasvu tapahtuu monenlaisten rakennemuutosten kautta, joista monet ovat kivuliaita.

Maltillinen palkkakehitys tehoaa nopeammin, mutta toisaalta se ei ratkaise pitkän aikavälin kilpailukykyä. Se pikemminkin luo vain edellytyksiä tasapainoiselle talouskehitykselle, mikä on tärkeää myös innovoinnille, tuottavuuden kasvulle ja elintason kasvulle.

Kilpailukyvyyn mittaamiseen käyttökelpoisia indikaattoreita

Tässä esitetyt tulokset kertovat, että suuren määrän erilaisia osatekijöitä kokoava yhdistelmäindikaattori ei ole välttämättä yhtään parempi kuin yksinkertaisempi tunnusluku, joka keskittyy vain kaikkein olennaisimpiin tekijöihin ja mekanismeihin. Näin on asianlaita erityisesti silloin, kun monet yhdistelmäindikaattorin muuttujista mittaavat lähinnä perimmäisempien tekijöiden seurauksia.

Tässä tapauksessa yksinkertaisen indikaattorin (suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset) etuna on myös se, että

sillä on selkeät talusteoreettiset perustat. Teoria estää sisällyttämästä muuttujia indikaattoriin tarkoitushakuisesti tai mielivaltaisesti ja auttaa tulosten tulkinnassa.

Reaaliset yksikkötyökustannukset on myös hyödyllinen työkalu jatkoanalyysien kannalta. Sen tuottaman aineiston avulla voidaan tutkia yksityiskohtaisemmin tekijöitä, jotka vaikuttavat tuottavuuteen, palkkoihin ja tuotannon hintaan – ja tätä kautta talouden kykyyn luoda vaurautta.

Myös yhdistelmäindikaattorit sisältävät paljon kiinnostavaa tietoa. Niissä on mukana sellaisia talouden pitkän ajan kehitysedellytyksiä kuvaavia taustatekijöitä, joita reaalin yksikkötyökustannus ei suoraan paljasta. IMD:n indikaattorissa tällaisia ovat esimerkiksi koulutustasoa tai innovaatiopanostuksia koskevat tiedot ja arviot sosiaalisesta koheesiosta tai yhteiskunnan ilmapiirin yritysmyönteisyydestä. Näitä tietoja voidaan käyttää hyväksi, kun etsitään pitkän aikavälin tuottavuuskehitystä selittäviä tekijöitä. ■

Kirjoittaja toimii tutkimusjohtajana Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksessa ETLAssa ja osa-aikaisena professorina Jyväskylän yliopistossa. Hän kiittää Petri Rouvista ja Vesa Vihriälää hyödyllisistä keskusteluista ja kommentteista.

Lähteitä:

Haaparanta, P. (2013). Suomen kilpailukykyongelma johtuu yritysjohton heikosta liiketoimintaosaamisesta. *Talous ja yhteiskunta*, 2–11.

Kajanoja, L. (2012). Suomen kilpailukyky ja sen mittaaminen. *Euro & Talous*, 20(5), 85–95.

Maliranta, M., Määttänen, N. ja Vihriälä, V. (2012). Are the nordic countries really less innovative than the us? (Vol. 19.12.2012): VOX column, 19.12.2012.

Maliranta, M. ja Rouvinen, P. (2013). Huoli kilpailukyvyistä on aiheellinen. Teoksessa ETLA (toim.), *Muistioita hallitukselle. Talouspolitiikan linjaus keväällä 2013* (s. 16–25).

Maliranta, M. ja Vihriälä, V. (2013). Suomen kilpailukykyongelman luonne. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA, Raportit No. 9.

Jarkko Niemistö

Päivittäistavarakaupan kasvu on hintojen varassa

Kauppa on taantumana aikoina paikannut laskevia myyntimääriä korkeammilla hinnoilla. Se heikentää kulutusta entisestään.

Päivittäistavarakauppa on melko vakaata yli suhdannesykliä. Oli taantuma tai ei, ihmisten on syötävä. Tämä näkyy myös siinä, että päivittäistavarakaupan toimialan liikevaihto on kasvanut vuodesta toiseen yleisesti talouskehityksestä huolimatta.

Vuosien 1995–2012 aikana toimialan liikevaihto on kasvanut jokaisena vuotena. Keskimääräinen vuosimuutos on ollut 4,3 prosenttia. Vastaavana aikana esimerkiksi nousuja ja laskuja kokeneen, suhdanneherkän teollisuuden liikevaihdon keskimääräinen vuosimuutos jää 3,4 prosenttiin.

Päivittäistavarakaupassa vuoden 2012

alkupuolella kauppa kävi vilkkaasti, mutta huhtikuusta eteenpäin kasvu muuttui maltillisemmaksi ja jokseenkin vakaaksi (Kuvio 1). Alkuvuoden kasvua auttoi osaltaan raamisopimuksessa sovittu 150 euron kertaerä palkansaajille. Koko vuoden aikana päivittäistavarakaupan myynti kasvoi 4,9 prosenttia vuodesta 2011.

Päivittäistavarakauppa ry:n toimitusjohtajan **Kari Luodon** mukaan elintarvikkeiden myynti kehittyi hyvin vuoden 2012 aikana, mutta käyttötavaroiden myynnissä alkoi näkyä kuluttajien ostovoiman ja luottamuksen heikkeneminen sekä veronkorotuspäätösten vaikutus.

Myyntimäärät laskussa

Myyntin määrää tarkasteltaessa päivittäistavarakaupan kehitys vuonna 2012 ei näytäkään enää yhtä ruusuiselta. Myyntin määrä kasvoi vielä vuoden ensimmäisellä neljänneksellä liki 4 prosenttia edellisvuodesta.

Toisella neljänneksellä myynti lähti kuitenkin määrällisesti laskuun määrän supistuttua prosentin edellisvuodesta. Loppuvuoden osalta kehitys jatkui vastaavanlaisena, kun myyntin määrä supistui heinä–joulukuussa 1,4 prosenttia vuoden 2011 toisesta puoliskosta. ▶

Kaupan liikevaihtokuvaaja

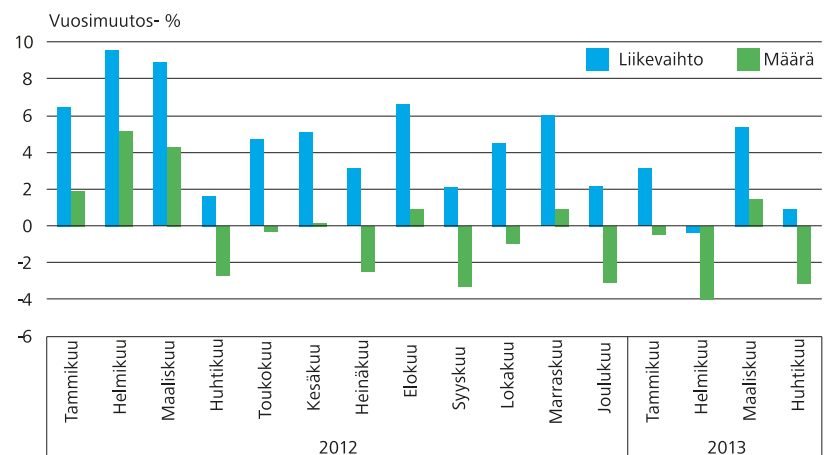
Kauppan liikevaihtokuvaaja on kuukausittain julkaistava tilasto kauppan toimialojen liikevaihdon kehityksestä.

Liikevaihtotiedot perustuvat suurimpien yritysten osalta Tilastokeskuksen myyntitiedusteluun ja muiden yritysten osalta verohallinnon kausiveroaineistosta saataviin myyntitietoihin.

Kauppan toimialoilta julkaistaan myös määraindeksi, joka kuvaa hintojen vaikutuksista puhdistetun myyntin kehitystä.

Liikevaihtokuvaaja julkaistaan myös teollisuuden, rakentamisen ja muiden palveluiden toimialoilta.

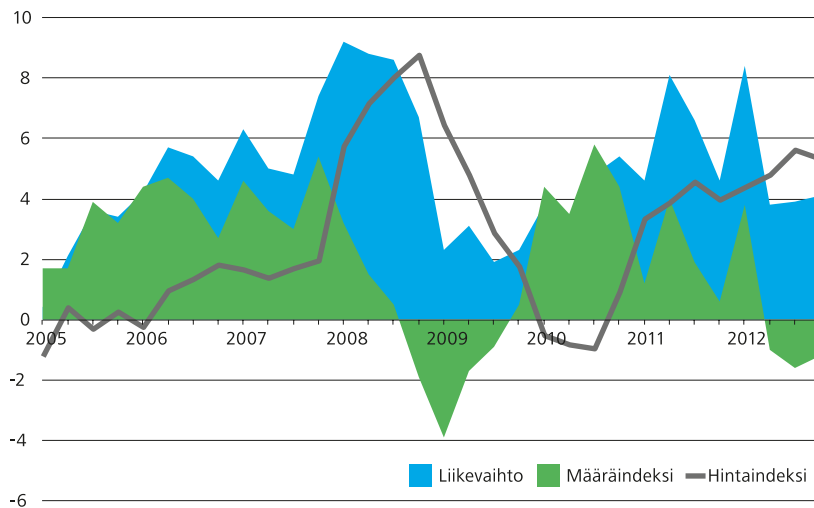
Päivittäistavarakaupan liikevaihdon ja myyntin määrän kehitys 2012–2013/kuukausittain

Lähde: Kaupan liikevaihtokuvaaja, Tilastokeskus.

Kuvio 1

Päivittäistavarakaupan liikevaihdon, määrän ja hintojen vuosimuutosprosentit vuosineljänneksittäin 2005–2012

Lähde: Kaupan liikevaihtokuvaaja, Tilastokeskus.

Kuvio 2

Kasvu myyntimäärästä tai hintojen noususta

Myynnin kasvun taustalla on oltava joko määrän kasvu tai hintojen nousu. Kuviossa 2 on tarkasteltu sekä liikevaihdon että myynnin määrän kasvua vuosina 2005–2012.

Vuosien 2005–2007 aikana myynnin kasvu johtui suurelta osin myynnin määrän kasvusta. Samoin vuonna 2010 liikevaihdon positiivinen kehitys oli volyyminvetoista; myynnin määrä kasvoi ajoittain jopa vauhdikkaammin kuin liikevaihto.

Vastaavasti taas vuosina 2008–2009 ja 2011–2012 liikevaihdon kasvu oli hintojen nousun varassa. Vuosina 2008 ja 2011 liikevaihdon kasvu oli reipasta, mutta se johtui pääosin hintojen noususta. Seuraavina vuosina 2009 ja 2012 liikevaihdon kasvu hidastui ja myynnin määrä kääntyi laskusuuntaan.

Molemmille periodeille on myös yhteistä se, että ne osuvat epävakaisiin aikoihin. Vuosina 2008–2009 ilmiö on korostuneempi kuin 2011–2012, mutta toisaalta vuoden 2009 taantuma oli huomattavasti syvempi kuin nyt koettu talouden epävarmuus. Ilmiötä voi pitää hieman yllättävänä, sillä hintojen voimakas nousu heikkoina aikoina heikentää kulutusta entisestään.

PTY:n toimitusjohtaja Kari Luoto kiteyttää talouden suhdanteiden vaikuttavan merkittävästi siihen, missä määrin päi-

vittäistavarakaupan kasvu tulee hintojen ja missä määrin volyymin kautta. Tutkimusyritys Nielsenin mukaan vastaava trendi näkyy myös muissa Euroopan maissa.

Ruuan hinta syönyt myyntimääriä

Elintarvikkeet ovat päivittäistavarakaupan suurin tuoteryhmä. Myynnistä noin 80 prosenttia koostuu elintarvikkeista.

Kuluttajahintaindeksin mukaan elintarvikkeiden hinnat kohosivat 5,2 prosenttia vuonna 2012. Elintarvikkeiden kallistumiseen vaikuttivat sekä veronkorotukset että maailmanmarkkinahintojen nousu. (ks. Ilkka Lehtinen. *Kallis ruoka syö ostovoiman. Tieto & Trendit 2/2013*)

Inflaatioasiantuntija Ilkka Lehtisen mukaan hintojen nousuun ovat omalta osaltaan vaikuttaneet myös tuotantoketjun muut osat, sillä tuottajahintojen osuus kuluttajahinnoista vaihtelee 5–40 prosentin välillä.

Tilastokeskuksen Päivittäistavarakauppa ry:lle tuottaman päivittäistavarakaupan hintaindeksin mukaan toimialan hinnat kohosivat yhteensä 5,0 prosenttia edellisvuodesta. Hintoja nostivat elintarvikkeiden lisäksi erityisesti alkoholijuomat ja tupakka, joiden hintojen nousuun vaikuttivat etenkin tuoteverojen nostot.

Samaan aikaan ansiot ovat nousseet ansiotasoindeksin mukaan 3,5 prosenttia vuonna 2012, joten hintojen nousu on

ollut myrkyä ostovoimalle. Nämä tekijät yhdessä laskivat vääjäämättä päivittäistavarakaupan volyymeja.

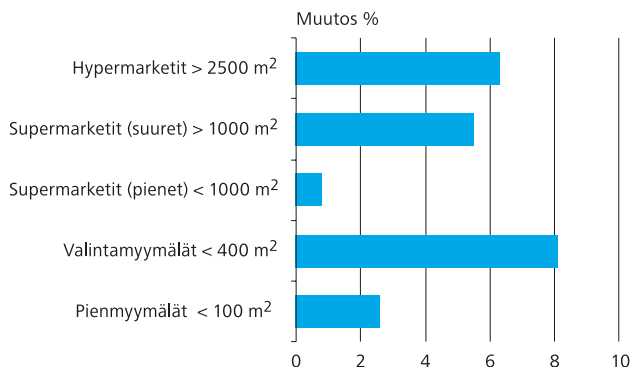
Valintamyymälät kasvun kärjessä

Päivittäistavarakauppa ry:n jäsenyrityksistä valintamyymälöiden myynnin kehitys oli nopeinta vuonna 2012. Valin-

Lehtikuva Oy/Pipsa Matikka

Myyntin muutos vuodentakaiseen myymälätyypeittäin vuonna 2012

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 3

sentin kasvuun vuoden takaisesta.

Pienmyymälöissä kehitys oli aiempaa positiivisempaa. Myynti kasvoi vuoden 2012 aikana 2,6 prosenttia, kun vuonna 2011 jäätin 1,3 prosentin kasvuun.

Karkeasti voidaankin arvioida, että erityisesti valintamyymälät ja hypermarketit onnistuivat kasvattamaan myös myyntivolyymejään, mutta pienissä supermarketeissa sekä pienmyymälöissä myynnin volyymit laskivat vuoden 2012 aikana.

Kari Luodon mukaan yksi syy pienempien myymälätyyppien myynnin kasvulle juuri nyt on se, että kuluttajilla on mennyt melko pitkään uusien aukioloaikojen omaksumiseen. Liikeaikalakia uudistettiin vuonna 2009, ja sen vaikutukset alkavat näkyä nyt. Vastaavasti vuoden 2000 sunnuntain aukioloaikojen muutosten vaikutukset näkyivät kuluttajien käyttäytymisessä vasta useamman vuoden kuluttua.

Pienten supermarkettien vaatimattomampaan kehitykseen vaikuttaa taas se, etteivät ne ole saaneet uudesta liikeaikalasta tukea toiminnalleen. Toisaalta valikoima- ja hintakilpailussa pienten supermarkettien asema on haastava suhteessa suurin supermarketteihin ja hypermarketteihin.

Epävarmuus varjostaa kehitystä

Vuoden 2012 kaltainen kehityskulku näyttää jatkuneen myös tänä vuonna. Päi-

vittäistavarakaupan liikevaihto on edelleen kasvanut, tosin kasvuvauhti on hidastunut hieman viime vuodesta, mutta myynnin volyyymi on supistunut tammi-huhtikuussa 1,6 prosenttia vuodentakaisesta.

Kari Luodon mukaan koko alkuvuoden kehitystä on varjostanut kuluttajien ostovoiman heikkeneminen, mikä näkyy erityisesti käyttötavarakaupassa. Kaupan alan yritykset ovat ennakoineet myynnin pysyvän pitkään kehnona. Talouden yleinen epävarmuus ja veronkorotukset ovat hiljentäneet kaupan kasvua tai kääntäneet sen jopa miinukselle.

Luoto korostaa, että erityisesti veromuutoksilla on merkittävä vaikutus ruuan hintaan ja päivittäistavarakaupan tulevien vuosien kehitykseen. Erilaisten verojen osuus ruuan hinnasta on jo nyt yli 40 prosenttia. Tehty arvonlisäveron korotus nosti ruuan arvonlisäveron Suomessa 14 prosenttiin, kun esimerkiksi Saksassa vastaava vero on 7 prosenttia. Yhdessä maailmanmarkkinahintojen nousun kanssa toteutetut veronkorotukset lisäävät edelleen painetta elintarvikkeiden hintojen nousulle. ■

Kirjoittaja työskentelee Tilastokeskuksen Yritystilastot-yksikössä.

tamyymälät lisäsivät myyntiään peräti 8,1 prosenttia edellisvuodesta (Kuvio 3).

Hypermarketeissa kasvuvauhti jäi edellisvuodesta, mutta hypermarkettien myynti kohosi vuonna 2012 silti mukavat 6,3 prosenttia.

Suurissa supermarketeissa myynnin kasvua kertyi 5,5 prosenttia, mutta pienissä supermarketeissa jäätin 0,8 pro-

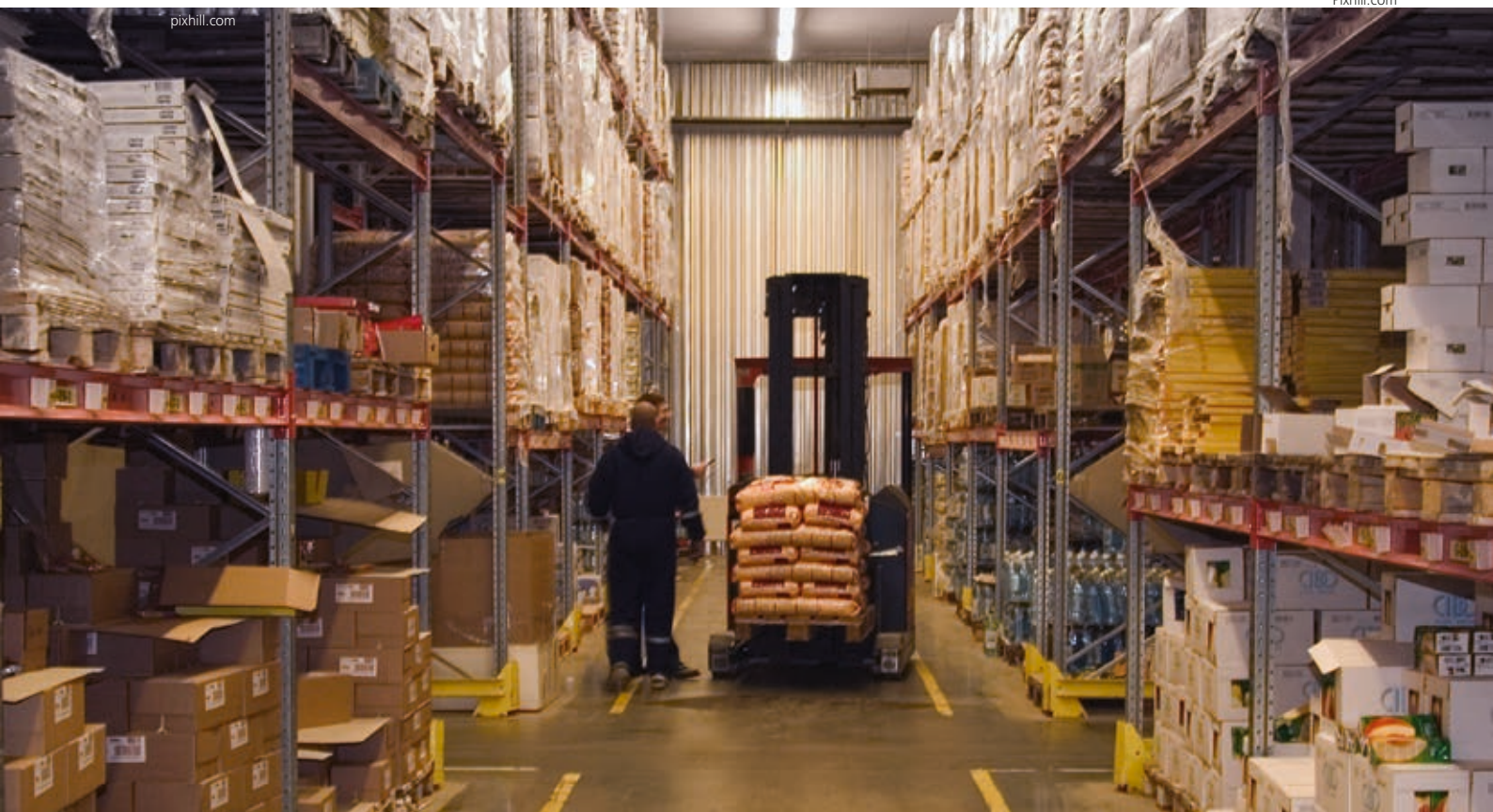
Pekka Lith

Kalliilla ruualla on monta kokkia

Suomen lähes viidenneksen muuta EU:ta korkeampi ruuan hintataso on monen tekijän summa. Hintoihin vaikuttavat välilliset verot, elintarvikeketjun kilpailutilanne ja myös kansalliset makutottumukset. Pitkällä aikavälillä hintakehitykseen vaikuttaa raaka-aineiden ja energian kallistuminen.

Lehtikuva Oy

Elintarvikkeiden ja juomien kulutusmenot 2011 ja niiden osuus kotitalouksien kaikista kulutusmenoista

	Kulutusmenot 2011, milj. euroa	Osuus kulutusmenoista, %			
		2011	2000	1990	1975
Elintarvikkeet ja juomat	12 250	12,2	12,6	16,3	22,5
Alkoholijuomat	3 424	3,4	3,8	4,5	4,5
Ravitsemispalvelut	5 972	5,9	6,0	7,1	5,8
Yhteensä	21 646	21,5	22,4	27,9	32,8

Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus

Taulukko 1

Elntarvikkeiden ja juomien kulutusmenot olivat Suomessa 21,6 miljardia euroa vuonna 2011 kansantalouden tilinpidon mukaan. Kotiin hankittujen elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien osuus oli 12,2 miljardia euroa, alkoholijuomien 3,4 miljardia euroa ja kodin ulkopuolella tapahtuvan ruokailun 6,0 miljardia euroa (Taulukko 1).

Elintarvikkeiden ja juomien kulutusmenot olivat yhteensä 21,5 prosenttia kotitalouksien kulutusmenoista, kun alkoholijuomat ja kodin ulkopuolella tapahtuva ruokailu otetaan huomioon. Osuus ku-

lutusmenoista on supistunut kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvun myötä (Taulukko 1). Nopeinta kehitys on ollut kotiin ostettujen elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien osalta.

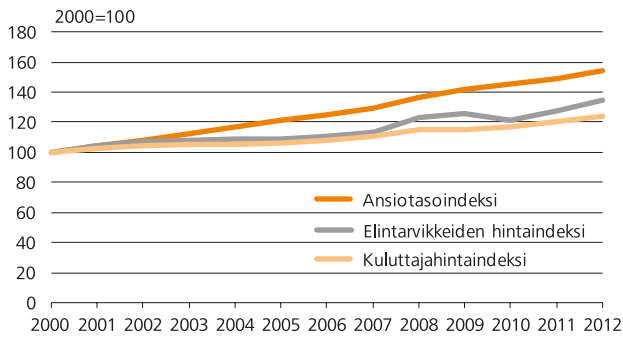
Vuodesta 1990 kotiin ostettujen elintarvikkeiden osuus kulutusmenoista on pienentynyt neljä prosenttiyksikköä. Ulkona tapahtuvan ruokailun osuus on pudonnut pari prosenttiyksikköä ja alkoholijuomien yhden prosenttiyksikkön. 2000-luvulla muutokset ovat olleet kuitenkin hitaampia kuin aiempina vuosikymmeninä. Yhtenä syynä on ollut elintarvikkeiden kalleus.

Hintojen nousu kiihtynyt 2010-luvulla

Elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet tällä vuosikymmenellä selvästi keskimääräistä inflaatiokehitystä nopeammin. Hinnat lähtivät nousuun jo vuoden 2010 lopulla ja kohosivat ensimmäisen kerran reippaasti vuoden 2011 alussa, kun elintarviketeollisuuden ja kaupan uudet sopimukset tulivat voimaan ja teollisuus siirsi osan kasvaneista kuluistaan hintoihin.

Vuonna 2012 kuluttajahinnat kohosivat lihatuotteissa keskimäärin lähes ►

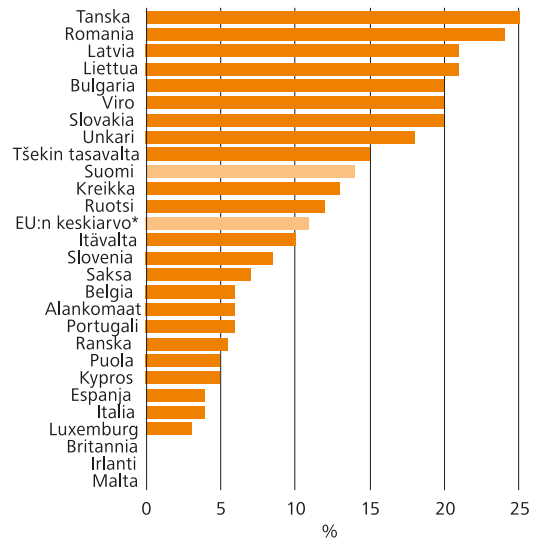
Yleisen ansiotason, kuluttajahintojen ja ruuan hinnan kehitys 2000-luvulla

Lähde: Tilastokeskus ja MTT

Kuvio 1

Ruuan arvonlisäverokannat EU:ssa 2013

Keskimääräisellä asukasluvulla painotettu elintarvikkeiden alv-kanta oli EU:ssa 7,2 prosenttia, johon nähden Suomen 14 prosentin verokanta on kaksinkertainen.

Lähde: Kuluttajatutkimuskeskus

Kuvio 2

8 prosenttia. Naudan- ja sianlihan hinnat nousivat 11–12 prosenttia. Siipikarjaliha kallistui 5 prosenttia. Reippainta kehitys oli kananmunissa, joiden hinnat kohosivat lähes viidenneksellä. Myös makeisten ja sokeripohjaisten tuotteiden sekä rasvojen, kuten meijerivoivan, hinnat jatkoivat reipasta nousuaan.

Viime vuonna elintarvikkeiden kuluttajahintojen nousua jarruttivat leipomotuotteiden maltillinen hintakehitys ja kahvin halpeneminen. Vuoden 2013 ensimmäistä neljännestä kuvaavat tilastot kuitenkin osoittavat, että liha- ja leipomotuotteiden hintojen nousu olisi jälleen vauhdittunut. Maidon hinta on hypähtänyt ylöspäin. Myös kalatuotteet, kasvikset ja erityisesti hedelmät ovat kallistuneet rajusti.

Palkat nousseet vielä enemmän

Ruoka on 2000-luvulla kallistunut Suomessa noin kolmanneksen. Samanaikaisesti yleinen kuluttajahintaindeksi on kohonnut vajaan neljänneksen.

Suhteessa yleiseen ansiotason kehitykseen ruoka on kuitenkin halventunut, sillä palkat ovat kohonneet Suomessa 2000-luvulla 55 prosenttia (Kuvio 1).

Muukin on meillä kalliimpaa

Kansainvälisen hintavertailun mukaan elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat olivat vuonna 2012 Suomessa 19 prosenttia kalliimpia kuin EU:ssa keskimäärin. Suomea kalliimpia elintarvikkeet olivat vain Ruotsissa, Tanskassa ja Itävallassa.

Elintarvikkeet ovat keskimääräistä halvempia uusissa EU:n jäsenmaissa, mutta hintojen nousuvauhti on ollut niissä suhteellisen voimakasta.

Kalliit elintarvikkeet nostavat kansainvälisesti maamme yksityisen kulutuksen kokonaishintatasoa, joskin monet muutkin tuotteet ovat Suomessa suhteellisen kalliita. Esimerkkejä ovat vaatteet ja jalkineet, liikennepalvelut tai hotellimajoituksen ja ravintoloiden palveluhinnat. Alle EU:n keskiarvon jäivät Suomessa vuonna 2011 ainoastaan tietoliikennepalvelujen hinnat.

Välilliset verot nostavat hintatasoa

Ruuan kalleudesta on syytetty korkeaa arvonlisäveroa. EU:n vanhoihin jäsenmaihin verrattuna kotiin ostetun ruuan arvonlisävero onkin meillä keskiarvoa

paljon korkeampi. Vain Tanskassa ruokaa verotetaan ankarammin (Kuvio 2).

Ruuan arvonlisäveroa on muutettu Suomessa kolmesti neljän viime vuoden aikana. Muutosten vaikutukset kuluttajahintoihin ovat epäselviä.

Vuonna 2009 ruuan arvonlisävero laskettiin 17 prosentista 12 prosenttiin. Veron alennuksesta ei koitunut kuluttajille kovin pitkäaikaista iloa, vaikka sen odotettiin siirtyvän pääosin kuluttajahintoihin. Uudistus tuli valtiolle kuitenkin kalliiksi, ja vastaava verotustarve oli täytettävä muita veroja nostamalla tai uutta velkaa ottamalla.

Arvonlisäveroa nostettiin yhdellä prosenttiyksiköllä jo vuonna 2010, ja vuoden 2013 alusta lukien ruuan arvonlisäverokanta on ollut 14.

Lisäksi elintarvikkeiden hintojen kehitykseen vaikuttavat makeis- ja jäätelövero sekä virvoitusjuomavero. Nämä ovat valmisteveroja, jotka on kohdistettu terveysvaikutuksiltaan haitallisiin tuotteisiin, mutta niiden päätarkoituksena on kerätä verotuloja valtiolle.

Myönteistä vuosien 2009–10 arvonlisäveron muutoksissa oli se, että kilpailutilanne kotiin tuotavien elintarvikkeiden, kauppojen lämpimien aterioiden ja ravin-

Kananmunien ja ruisleivän kuluttajahinnan koostumus 2010

	Osuus kananmunien kilohinnasta, euroa / kg	Osuus kananmunien hinnasta, %	Osuus ruisleivän kilohinnasta, euroa / kg	Osuus ruisleivän hinnasta, %
Maataloustuottaja	0,88	29,3	0,14	4,0
Elintarviketeollisuus, pakkaamo	0,30	10,0	1,74	49,3
Kauppa	1,48	49,2	1,24	35,2
Arvonlisävero	0,34	11,5	0,40	11,5
Yhteensä	3,00	100,0	3,52	100,0

Lähde: Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2012, MTT

Taulukko 2

toloiden ruokatarjoilun välillä tasoittui, kun koko ruokaketjuun alettiin soveltaa samaa arvonlisäveroprosenttia. Aiemmin ravintoloiden ruokatarjoilun arvonlisävero oli viisi prosenttiyksikköä korkeampi.

Kaupan keskittyminen vähentää kilpailua

Ruuan korkeaa hintatasoa on selitetty myös päivittäistavara-kaupan keskittymisellä ja riittävän kilpailun puutteella. AcNielsenin myymälärekisterin mukaan päivittäistavaroitten myynti oli Suomessa 16 miljardia euroa vuonna 2012. S-ryhmän markkinaosuus oli kohonnut jo lähes 46 prosenttiin (Kuvio 3).

Merkillepantavaa päivittäistavara-kaupan kehityksessä on, että S-ryhmän etumatka toisena olevaan K-ryhmään on venähtänyt yli kymmeneen prosenttiyksikköön. S-ryhmän kasvun taustalla ovat Sale- ja Alepa-ketjujen menestys, mutta myös Prisma-hypermarketketju kasvattelee myyntiään. Lisäksi huoltoasemien ympärille rakentuneet myymälät ovat vetäneet asiakkaita.

Kolmantena kaupparyhmistä on Suomen Lähikauppa Oy seitsemän prosentin markkinaosuudella. Muista yksityis-

tä kaupoista Lidlin osuus lähenee kuutta prosenttia.

Lidlin markkinaosuus on hiljalleen kasvanut, vaikka kasvua on jarruttanut hyvien kauppapaikkojen puute. Hyvät kauppapaikat lipuvat helposti kaavoitusvaiheessa johtaville kaupparyhmille.

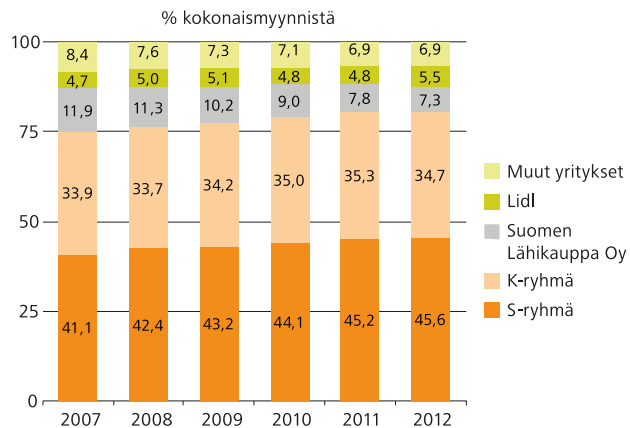
Kilpailuviraston selvitysten mukaan kaupan vahva asema ostajana heikentää muiden toimittajien neuvotteluasema hankintamarkkinoilla. Se myös ylläpitää terveelle kilpailulle vieraita kauppapaikoja, kuten kohtuuttomien kauppaja sopimusehtojen tai vastikkeettomien markkinointirahojen vaatimista tavarantoimittajilta.

Se, miten kuluttajahinnat muodostuvat kahdella esimerkkitoimialalla, kanan-

munissa ja ruisreikäleivässä, tukee käsitystä kaupan tukevasta neuvotteluasemasta ruuan jakeluportaassa. Kananmunissa kaupan osuus kuluttajahinnasta on lähes 50 prosenttia ja leivässäkin 35 prosenttia, vaikka varsinainen raaka-ainetuotanto tapahtuu maataloudessa ja jalostus elintarviketeollisuudessa (Taulukko 2).

Kilpailuvirasto on tutkinut myös kaavoituksen aiheuttamia kilpailun esteitä päivittäistavara-kaupassa. Kaupan ja kuntapäätäjien yhteydethän ovat olleet paljon esillä julkisuudessa. Kauppapaikkojen jakaminen S- ja K-ryhmälle vahvistaa nykyistä kaupan keskittynyttä rakennetta ja muodostaa lasikatkon ulkomaisille ja uusille kasvuhakuisille kotimaisille kaupan yrityksille.

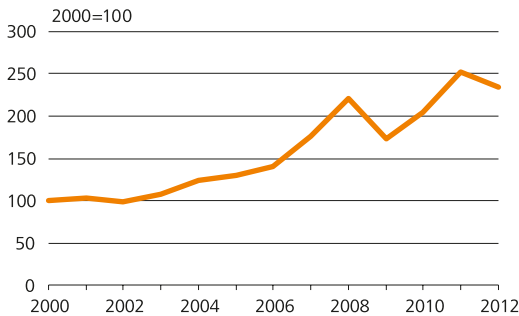
Kaupparyhmien markkinaosuudet päivittäistavara-kaupassa 2007–2012

Lähde: AcNielsenin myymälärekisteri

Kuvio 3

Ruuan raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen kehitys

Lähde: FAO:n ruuan raaka-ainehintaindeksi

Kuvio 4

Kauppaketjuja koetetaan suitsia

Kaupan keskittyminen pariin suureen kaupparyhmittymään on herättänyt huomiota myös EU:ssa, ja Euroopan keskuspankki on patistellut Suomea uudistamaan vähittäiskauppaa. Hallitus onkin esittänyt eduskunnalle kilpailulain muutosta, jolla päivittäistavara-kaupan määrävän markkina-aseman raja asetetaan 30 prosenttiin kokonaisympäryksestä.

Kun markkinaosuusraja ylittyy, päivittäistavara-kaupan käyttäytymiseen ja menettelytapoihin sovelletaan määrävän markkina-aseman väärinkäyttökieltoa. Toisin sanoen kaupan toimijoiden olisi pidättäydyttävä kauppataivoista, jotka johtavat muiden toimijoiden kilpailunvastaiseen poissuljentaan tai ovat markkinavoiman kohtuutonta hyväksikäyttöä.

Suunnitelmien mukaan kilpailulain muutos tulisi voimaan syyskuussa 2013, mutta muutos on herättänyt voimakasta vastustusta S- ja K-ryhmissä. Kaupparyhmissä uudistuksen on katsottu johtavan monimutkaisiin oikeudenkäynteihin, nostavan elintarvikkeiden hintatasoa, lisäävän elintarvikkeiden tuontia ja sitä kautta heikentävän kotimaisten tuottajien kilpailuasemaa.

Kotimaisten tuottajahintojen osuus vähäinen

Ruuan hintaa nostavat myös kotimaisten maatalouden ja teollisuuden tuottajahintojen nousu. Maataloustuotteiden

tuottajahinnat ovat nousseet vuodesta 2010 keskimäärin 20 prosenttia.

Tuottajahintojen nousu on ollut tuntuvampaa viljatuotteissa kuin lihatuotteissa ja muissa eläintuotteissa. Elintarviketeollisuuden tuottajahinnat ovat kohonneet noin kymmenen prosenttia.

Kotimaisten tuottajahintojen vaikutuksia vaimentaa se, että niiden suhteellinen osuus kuluttajahinnoista on usein pieni. Esimerkiksi leivän kuluttajahinnasta maataloustuottajien osuus on vain muutama prosentti.

Elintarviketeollisuuden kilpailutilannetta kuvaa se, että kannattavuus on edelleen suhteellisen heikkoa, vaikka liikevaihto on kehittynyt myönteisesti

Maailmanmarkkinat heiluttavat hintoja

Kuluttajahintoihin vaikuttaa myös ruuan raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen kehitys. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n raaka-ainehintaindeksin mukaan raaka-aineiden hinnat ovat nousseet 2,3-kertaisiksi 2000-luvulla (Kuvio 4). Nopeinta kehitys on ollut erilaisten öljyjen ja rasvojen osalta. Viljojen hinnat ovat kohonneet erityisesti 2010-luvulla.

Lyhyellä aikavälillä maailmanmarkkinahintoihin vaikuttaa sääolosuhteiden kehitys tärkeimmissä tuottajamaissa. Kiihtyminen, metsäpalot, tulvat tai muut luonnonkatastrofit nostavat viljan hintoja.

Pidemmillä aikavälillä hintatasoa nostaa ruuan kasvava kysyntä niin ravinnoksi kuin myös bioenergian lähteeksi. Hintoja heiluttaa myös ruuan raaka-aineiden muuttuminen sijoitus- ja keinotekeluksiteeksi.

Suomessa hintatasoa voivat nostaa myös kansalliset makutottumukset, jotka suosivat kalliimpia kotimaisia maataloustuotteita ja elintarvikkeita, kuten tomaatteja, kurkkuja ja muita vihanneksia. Myös ruokaskandaalit, kuten hevosen lihan myynti naudanhilana ja epäselvyydet alkuperämerkinnöissä tai kasvuhormonien pelko eläinperäisissä tuotteista, voivat lisätä kotimaisten tuotteiden kysyntää.

Välillisesti ruuan hintaan vaikuttavat öljyn ja muun energian hintojen muutokset. Merkittävä osa maailman öljyn tai maakaasun tuotannosta menee maatalouteen, elintarvikkeiden jalostukseen ja niiden kuljetuksiin. Suomessa kuljetuskustannuksia nostavat suhteellisen suuri ja harvaanasuttu maa sekä keskusvarastojen keskittyminen rannikon satamien läheisyyteen. ■

Kirjoittaja toimii tutkijana omistamassaan yrityksessä (Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith).

Lähteitä:

Lith, Pekka: Elintarvikeklusterin yritystoiminta, Tilastollinen muistio elintarvikealan tuotantoketjusta Suomessa, Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith, Helsinki 2013.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT: Suomen maaseutu ja maaseutuelinkeinot 2012 (julkaisu 112) ja 2013 (julkaisu 114).

Peltoniemi, Ari: Ruokakorin hintakehitys, Kuluttajatutkimuskeskuksen työselosteita ja esitelmää 144/2013, Helsinki 2013.

Tilastokeskus: Kansainvälinen hintavertailu 2011, Hinnat ja kustannukset 2012, Helsinki 2012.

Heikki Pursiainen

Alueellistamisen vaikutuksista ei ole näyttöä

Valtion virastojen ja laitosten sijoittaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle ei ole kannattanut taloudellisesti. Myöskään muita myönteisiä vaikutuksia ei ole saatu.

Rodeo

Valtion virastojen ja toimintojen sijoittamisella pääkaupunkiseudun ulkopuolelle tavoitellaan paitsi suoria kustannussäästöjä myös erilaisia myönteisiä vaikutuksia kohdealueen talouteen. Tavoiteltavia vaikutuksia voivat olla esimerkiksi työllisyyden parantaminen tai yritystoiminnan edistäminen alueella, jonne toiminto sijoitetaan.

Aiemmin myös hajasijoittamisen nimellä tunnettua valtionhallinnon keskittymisen vähentämiseen tähtäävää toimintaa kutsutaan nykyisin alueellistamiseksi. Alueellistamista säätelee alueellistamislaki. Laki edellyttää esimerkiksi, että uutta valtionhallinnon toimintoa perustettaessa tai vanhaa uudistettaessa selvitetään mahdollisuus alueellistaa kyseinen toiminto.

Valtiovarainministeriön mukaan vuoteen 2011 mennessä on alueellistettu noin 4 000 henkilötyövuotta.

Aiemmin ei selkeää käsitystä vaikutuksista

Alueellistamisella on ainakin kahdenlaisia taloudellisia vaikutuksia. Yhtäältä viraston tai toiminnon sijoittaminen alhaisen kustannustason alueelle voi tietenkin aikaansaada suoria kustannussäästöjä, toisaalta sijoittamisella voi olla myönteisiä vaikutuksia kohdealueen talouteen. Suorat kustannussäästöt voivat joissakin oloissa olla merkittäviä ja näin johtaa perusteltuihin alueellistamispäätöksiin. Suoria kustannussäästöjä ei kuitenkaan tarkastella tässä artikkelissa, vaan niiden sijasta keskitytään nimenomaan aluevaikutuksiin. ▶

Alueellistamistoimien lisäksi valtion työpaikkojen alueelliseen sijoittumiseen vaikuttaa tietenkin myös muu valtionhallinnon uudelleenorganisointi, kuten esimerkiksi toimintojen lakkautukset. Mikäli valtionhallinnon työpaikkojen sijoittamisella on myönteisiä vaikutuksia kohdealueella, niin on luultavaa, että lakkautuksilla on vastaavia kielteisiä vaikutuksia.

Valtiovarainministeriön (VM) asettama niin sanottu ATVA-työryhmä on pohjinnut kahdessa raportissa, kuinka alueellistamisen hyötyjä ja kustannuksia tulisi arvioida. Työryhmän ehdottama arviointikehikko on kuitenkin sekava eikä perustu taloustieteelliselle kustannus-hyötyanalyysille. Selkeää käsitystä ei ole ollut siitä, kuinka valtion työpaikkojen sijoittamisen vaikutuksia pitäisi arvioida, saati siitä, millaisia nämä vaikutukset ovat olleet.

VATT selvittänyt muutokset 2001–2010

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) työpaikkojen sijoittamista koskeva selvitys parantaa tilannetta osittain. Selvitys tehtiin VM:n toimeksiannosta.

Selvityksessä ei havaittu valtion työpaikkojen sijoittamisella olevan vaikutuksia kohdealueen talouteen. Tarkastelun kohteena olivat kaikki valtion työpaikoissa tapahtuneet muutokset Suomen kunnissa 2001–2010. Mukana olivat siis kaikki työpaikkojen jakaumassa tapahtuneet muutokset, eivät ainoastaan alueellistamiset ja lakkautukset.

Selvityksen vahvuutena voidaan pitää systemaattista ja teoreettisesti perusteltua lähestymistapaa. Tulokset eivät kuitenkaan anna lopullista vastausta kysymykseen alueellistamisen vaikutuksista. On esimerkiksi mahdollista, että viime vuosien aikana toteutettujen harvojen suurien alueellistamistoimien vaikutuksia ei täysin havaita tehdyissä tarkasteluissa.

Tuloksia ei kuitenkaan voida sivuuttaa: systemaattinen valtion työpaikkojen sijoittamisen analyysi ei tue merkittävien myönteisten aluevaikutusten olemassaoloa, vaikka niitä usein on toivottu.

Hinnat muuttuvat, kun ihmiset muuttavat

Alueellisten politiikkatoimenpiteiden vaikutuksia koskeva tieteellinen kirjalli-

suus on aluepolitiikasta innostuneelle aika synkkää luettavaa. Teoreettisessa kirjallisuudessa esitetään lukuisia hyviä syitä sille, miksi myönteisten aluepoliittisten vaikutusten aikaansaaminen on vaikeaa.

Toteutettuja politiikkatoimia tarkastelevassa empiirisessä tutkimuksessa tyypillinen tulos on, ettei toivottuja vaikutuksia ole saavutettu, tai jos on, niin hinta on ollut tulokseen nähden korkea.

Mistä tämä johtuu? Lyhyesti sanottuna siitä, että hinnat muuttuvat ja ihmiset muuttavat. Kun valtion virasto sijoitetaan jollekin alueelle, se lisää työvoiman kysyntää alueella. Tällä on tietenkin taipumus lisätä työllisyyttä ja nostaa palkkoja alueella.

Jos tarina päättyisi tähän, kaikki olisi hyvin. Mutta muutkin hinnat kuin palkat muuttuvat. Erityisen tärkeitä ovat asuntojen hinnat. Esimerkiksi jos työvoiman kysyntä lisääntyy mutta asuntojen määrä ei, koko kohonnut palkkataso purkautuu asuntojen hintojen nousuun. Paikalliset saavat parempaa nimellispalkkaa, mutta koko palkankorotus siirtyy kiinteistöjen omistajille kohonneina asumiskustannuksina.

Esimerkki on tietenkin kärjistetty, asuntojen määrä ei toki ole täysin kiinteä. Se sisältää silti tärkeän viestin: osa aluepolitiikan aikaansaamasta lisääntyneestä työvoiman kysynnästä purkautuu aina kohonneisiin asumisen ja muihin hintoihin. Näin hyödyt kohdistuvat merkittävässä määrin sellaisille väestöosille, joiden ei yleensä katsota tarvitsevan julkisia tukitoimia.

Hyödyt koulutetuille, kustannukset kaikille

Tarina tulee vieläkin monimutkaisemmaksi, jos otetaan huomioon työvoiman ja yritysten erilaisuus. Valtion toiminnon sijoittamisen vaikutukset eivät kohdistu tasaisesti esimerkiksi koulutuksen mukaan.

Korkeasti koulutettujen työntekijöiden kysyntä lisääntyy tyypillisesti enemmän kuin vähemmän koulutettujen. Tämä voi johtaa siihen, että lisääntynyt kysyntä nostaa vain korkeasti koulutettujen nimellispalkkaa, mutta kaikkien asukkaiden asumiskustannuksia.

Toisin sanoen, hyödyt kohdistuvat hyvin koulutettuihin, haitat kaikkiin asukkaisiin. Näin ollen sijoituspäätös voi jopa huonontaa alueen huonosti koulu-

tettujen asemaa.

Myös yritykset ovat erilaisia. Palveluyritykset toimivat paikallisesti, kun taas teollisuusyritykset myyvät tuotteensa kotialueensa ulkopuolelle. Työvoiman kysyntää ja palkkatasoa nostava sijoituspäätös nostaa palveluyrityksen kustannuksia, mutta lisää myös sen asiakkaiden määrää ja ostovoimaa. Teollisuusyrityksen kohdalla tilanne on toinen: sen työvoimakustannukset nousevat, mutta koska sen asiakkaat ovat alueen ulkopuolella, sen tuotteiden hinnat pysyvät ennallaan.

Toisin sanoen valtion työpaikkojen sijoituspäätösten vaikutukset kohdealueella eivät ole lainkaan selviä. Myönteisten vaikutusten olemassaolokaan ei kuitenkaan vielä tarkoita sitä, että esimerkiksi alueellistamispäätös olisi taloudellisesti järkevä. Täytyy nimittäin myös huomioida vaikutukset lähtöalueella. Alueellistamispäätös on perusteltu vain, jos hyödyt toiminnon siirtämisestä ylittävät kustannukset.

Vaikutukset voivat kasautua

Tällaisiin nettohyötyihin voivat periaatteessa johtaa niin sanotut agglomeraatiovaikutukset. Ulkoisvaikutus seuraa silloin, kun tietynlaisen taloudellisen toiminnan keskittyminen jollekin alueelle hyödyttää, paitsi muuttajia, myös kaikkia muita alueen toimijoita. Tyypiesimerkin agglomeraation hyödyistä muodostavat kaupungit, joissa ihmisten sijoittuminen lähekkäin edistää esimerkiksi uusien ideoiden leviämistä ja syntymistä.

Agglomeraatiovaikutusten havaitseminen ja osoittaminen empiirisesti on vaikeaa. Lisäksi kaupunkiesimerkki kertoo jo sen, ettei ole selvää, mihin suuntaan agglomeraatioedut menevät. Voi hyvinkin olla, että järkevää aluepolitiikkaa olisi taloudellisen toiminnan keskittäminen entistäkin enemmän metropolialueelle. Maailmassa on paljon Helsingin seutua suurempia metropoleja, mikä viittaisi siihen, ettei kaikkia agglomeraatioetuja ole maassamme saavutettu.

VATT:in selvityksessä vaikutuksia ei havaittu

Toisin sanoen alueellisten työmarkkinoiden teorian perusteella on epäselvää, millaisia taloudellisia vaikutuksia valtion työpaikkojen sijoittumisella on kohde- ➤

alueella. VATTin selvityksessä pyrittiin tarkastelemaan näiden olemassaoloa ja suuruutta empiirisesti.

Tuloksena oli, ettei vaikutuksia havaita. Mutta edes tällaisten vaikutusten olemassaolo ei siis riitä perusteluksi alueellistamiselle. Jotta alueellistaminen olisi hyödyllistä, täytyy kohdealueen hyötyjen ylittää lähtöalueen haitat. Tätä vaikeampaa kysymystä ei tarkasteltu VATTin selvityksessä.

Valtion työpaikat vähenevät, yksityisten ja kuntien lisääntyvät

VATTin laskelmissa tarkasteltiin ajanjaksoa 2001–2010. Tilastoaineiston lähteenä oli Tilastokeskuksen kunnittainen työssäkäyntitilasto, johon yhdistettiin kuntia kuvaavaa aineistoa muista tilastoista. Tarkastelujakson aikana keskeinen valtion työpaikkoja koskeva muutos oli niiden kokonaismäärän väheneminen.

Valtion työpaikkojen määrä väheni noin 5 prosenttia tarkastelujakson aikana. Samaan aikaan yksityisen sektorin työpaikat ovat lisääntyneet noin 5 prosenttia ja kunta-alan 8 prosenttia.

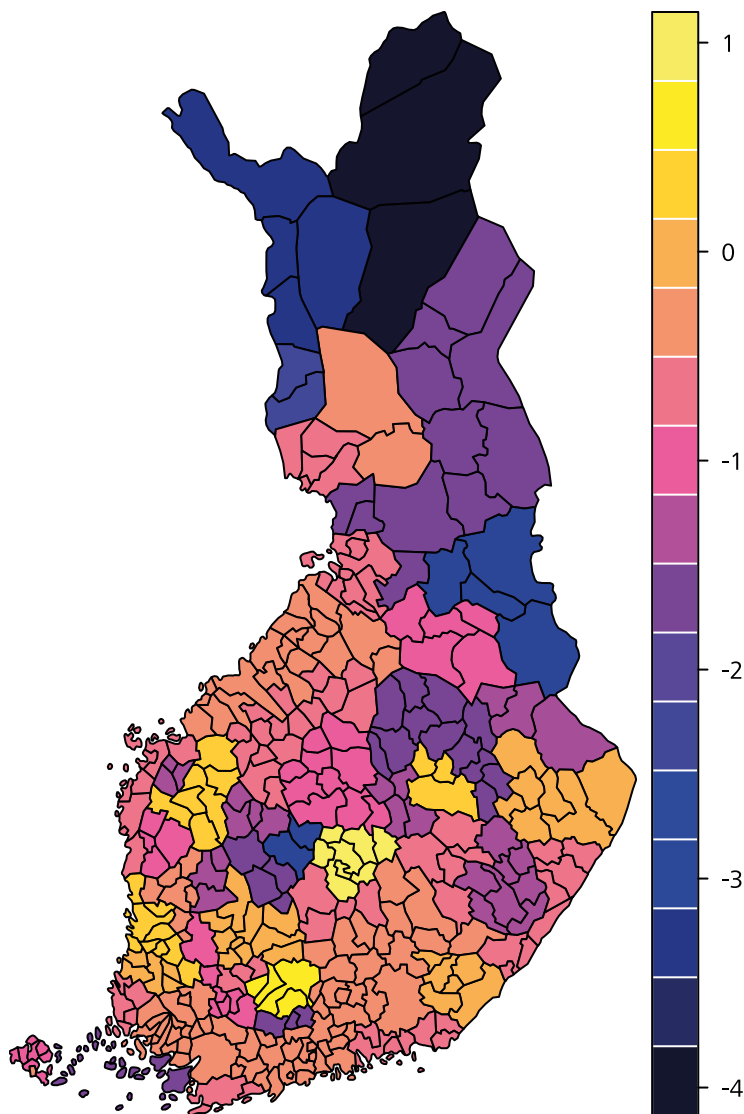
Valtion merkitys työnantajana vaihtelee alueellisesti varsin paljon. Kokonaisuutena valtio ei ole kovin suuri työllistäjä, vain noin 3 prosenttia työntekijöistä on valtiolla. Toki osuus vaihtelee työntekijäryhmittäin.

Suurin merkitys valtiolla on tyypillisesti kunnissa, joissa sijaitsee varuskunta tai rajavartiolaitoksen yksikkö. Korkeimmillaan valtion osuus kunnan työpaikoista oli jopa neljäsosa. Tarkastelujakson aikana yliopistot olivat koko ajan osa valtio-alaa sektoria. Myös joissakin yliopistokaupungeissa valtion rooli työnantajana on merkittävä.

Hämeenlinna ja Jyväskylä voittajia, Lappi ja Kainuu häviäjiä

Keskeistä tarkasteltavan kysymyksen kannalta on tietenkin se, kuinka valtion työpaikkojen alueellinen jakauma on muuttunut. Muutos on kuvattu kartassa. Siinä on kuvattu valtion työpaikkojen määrässä seutukunnittain tapahtunut muutos suhteutettuna alueen kokonaistyöllisyyteen. Esimerkiksi luku -3 prosenttia tarkoittaa siis, että valtion työpaikat ovat vähentyneet 2001–2010 määrällä, joka vastaa kol-

Valtion työpaikkojen muutos 2001–2010, % kokonaistyöllisyydestä

Lähde: VATT

Kartta 1

mea prosenttia alueen kaikista työpaikoista vuonna 2001.

Kartasta havaitaan jo mainittu valtion työpaikkojen määrän trendimäinen supistuminen. Merkittävimmät supistukset suhteessa alueen kokonaistyöllisyyteen ovat kohdistuneet Lappiin ja Itä-Suomeen. Pääkaupunkiseudulla ja koko Etelä-Suomessa väheneminen on ollut työmarkkinoiden kokoon nähden merkityksetöntä.

Nykykuotoinen alueellistaminen ei

siis ole merkittävästi muuttanut valtion työpaikkojen jakaumaa ainakaan Etelä-Suomen ulkopuolisille alueille suosiolliseen suuntaan. Selviä "voittajia" on muutamia, esimerkiksi Hämeenlinnan ja Jyväskylän seudut. Pääkaupunkiseudulla valtion merkitys työllistäjänä ei ole ikeastaan muuttunut.

Voittajia paljon suurempia "häviäjiä" on muutamia, merkittävänä esimerkkinä Lappi ja Kainuu.

Valtion työpaikkojen arvioitu vaikutus

	Yksityiset työpaikat	Teollisuus	Palveluala	Yritysten määrä
Vaikutusarvio	-0,73	-0,68	-0,12	0,01
Keskivirhe	0,87	0,37	0,72	0,27
Alaraja (luottamusväli 90 %)	-2,16	-1,29	-1,31	-0,43
Yläraja (luottamusväli 90 %)	0,71	-0,07	1,06	0,46

Lähde: VATT

Taulukko 1.

Havaitsematon vaihtelu selvityksen ongelmana

VATTin selvityksen keskeinen kiinnostuksen kohde oli valtion työpaikkojen sijoittumisen vaikutus yksityisen alan työpaikkoihin. Mikäli valtion työpaikkojen sijoittamisella olisi positiivisia taloudellisia vaikutuksia, tämän tulisi näkyä siinä, että kunnissa, joissa valtion työpaikkojen määrä on lisääntynyt, myös yksityisten työpaikkojen määrä olisi lisääntynyt. VATTin selvityksen laskelmat perustuvat tälle yksinkertaiselle ajatukselle.

Kunnat ovat erilaisia, joten tarkasteleissa vakioitiin tilastollisesti eräitä kuntien piirteitä, kuten keskimääräinen koulutustaso, työpaikkojen kokonaismäärä ja työttömyysaste. Alueellisia vaihteluita pyrittiin vakioimaan huomioimalla maakuntien väliset erot kehityksessä.

Keskeinen huoli tämäntyyppisissä tarkasteluissa on aina niin sanottu havaitsematon vaihtelu. Kunnat voivat erota paitsi yllämainittujen havaittavien tekijöiden, myös tutkijalle havaitsemattomien ominaisuuksien osalta. Esimerkiksi jos työpaikkoja sijoitetaan alueille, joissa menee taloudellisesti poikkeuksellisen huonosti, tulee niiden sijoittamisen vaikutus aliarvioitua.

Sen sijaan poikkeuksellisen nopeasti kasvavissa kunnissa voidaan tarvita enemmän valtion toimintoja, kuten ELY-keskuksen tai verohallinnon harjoittamia. Jos näin on, työpaikkojen sijoittamisen vaikutus yliarvioidaan.

Ongelmaa on vaikea ratkaista. Sen pienentämiseksi laskelmat suoritettiin tavanomaisen regressioanalyysin lisäksi niin sanotulla instrumenttimuuttujame-

netelmällä. Välineenä käytettiin ennustetta sille, kuinka paljon valtion työpaikkojen lukumäärä olisi muuttunut, jos se olisi noudattanut koko maan kehitystä. Ratkaisu ei todennäköisesti poista ongelmaa kokonaan.

Ei näyttöä alueellistamisen positiivisista vaikutuksista

Paras vaikutusarvio ei poikennut tilastollisesti merkitsevästi nolasta. Toisin sanoen mitään näyttöä valtion työpaikkojen sijoittamisen positiivisista vaikutuksista ei saatu. Tulokset on koottu taulukon 1 ensimmäiseen sarakkeeseen. Siinä on varsinaisen vaikutusarvion lisäksi raportoitu 90 prosentin luottamusväli. Luottamusväli kertoo ala- ja ylärajan tilastollisesti uskottaville valtion työpaikkojen vaikutuksille. Luottamusväli sisältää nollan, mikä on toinen tapa sanoa, ettei vaikutusta havaita.

Luottamusvälistä huomataan myös, ettei analyyseillä voida sulkea pois syrjäytysvaikutusten olemassaoloa. Syrjäytysvaikutuksella tarkoitetaan sitä, että valtion työpaikkojen lisääminen itse asiassa vähentää yksityisten työpaikkojen määrää.

Analyysi tehtiin paitsi kaikille yksityisille työpaikoille, myös teollisuudelle ja palvelualalle erikseen. Kuten yllä todettiin, valtion työpaikkojen vaikutukset voivat poiketa näiden välillä. Teollisuustyöpaikkojen luottamusväli on lähes kokonaan negatiivisella puolella, mikä viittaa heikosti teorian mukaiseen syrjäytysvaikutukseen.

Lisäksi taulukossa on tulokset yritysten toimipaikkojen määrää koskevasta laskelmasta. Mitään positiivista vaikutusta myöskään tähän ei havaita. VATTin selvi-

tyksessä tarkasteltiin myös mahdollisia vaikutuksia tuloihin tai asuntojen hintoihin. Mitään vaikutuksia näihinkään ei havaittu.

Valtion työpaikkojen sijoittamista pääkaupunkiseudun ulkopuolelle perustellaan usein myönteisillä vaikutuksilla kohdealueen talouteen. Alan teoreettiset ja empiiriset tutkimustulokset eivät kuitenkaan yleisesti ottaen viittaa siihen, että merkittäviä myönteisiä vaikutuksia olisi helppo saavuttaa. VATTin suomalaisella kunta-aineistolla tekemässä selvityksessä ei havaita, että valtion työpaikkojen alueellisella sijoittumisella olisi ollut vaikutuksia aluetalouteen. ■

Heikki Pursiainen on Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen erikoistutkija.

Viitteet:

ATVA-työryhmä (2010): Kustannus-hyötykehikko. Työryhmän väliraportti. Valtiovarainministeriö.

ATVA-työryhmä (2011): Alueellistamisen taloudelliset vaikutukset. Työryhmän loppuraportti.

Moretti, E. (2011): Local Labor Markets. Handbook of Labor Economics, Vol 4b, Ch. 14.

Pursiainen, H. (2013): Alueellistamisen taloudelliset vaikutukset. VATT Valmisteluraportit 14.

Valtiovarainministeriö (2011): Alueellistamistoimenpiteet hallinnonaloittain. (www.vm.fi. Noudettu helmikuussa 2012.)

Kuntapäättäjien luottamus talouteen ja työllisyyteen heikkeni

Kuntapäättäjien luottamus talous-, työllisyys- ja investointinäkyelmiin kunnissa oli varsin heikkoa touko-kesäkuun aluebarometrin mukaan. Luottamusluku laski nyt -14:een, kun se vuoden 2012 toukokuussa oli vielä +3 ja viime marraskuussa -10. Luku on ollut alimmillaan -33 vuonna 1991 ja korkeimmillaan vuonna 1994, jolloin se sai arvon +30. Luottamusta laski erityisesti ja poikkeuksellisesti yleisten kehitysnäkymien synkentyminen.

Arvio kunnan yleisistä kehitysnäkymistä ei ole ollut näin alhaalla 20 vuoteen. Työllisyydenäkymät (+1), asuntorakentamisen (+10) ja teollisuuden (+0) investointinäkymät olivat toukokuussa 2013 paremmat kuin marraskuussa 2012.

Verorahoitus kiristyy

Arviot verorahoituksen tilasta kunnissa 2–3 vuoden kuluessa tiukentuiivat kevään 2012 ja kevään 2013 välisenä aikana. Niin kunnan alijäämän, omavaraisuusasteen kuin valtionosuuksien odotettiin kunnan kannalta edelleen heikentyvän (Kuvio 1).

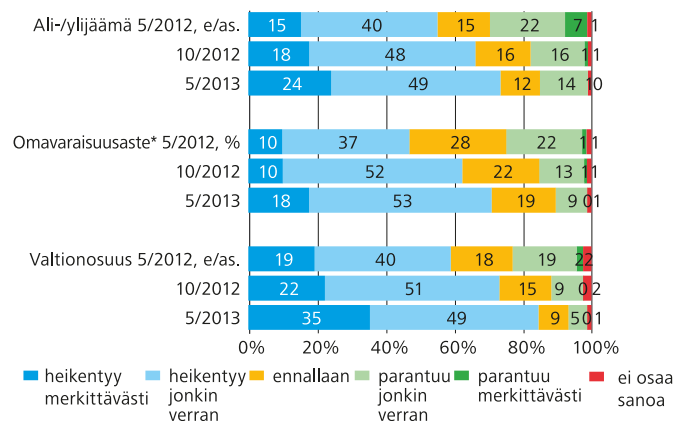
Leikkaukset huolettavat

Talous-, investointi-, työllisyys- ja palvelukysymysten lisäksi barometriin on ajoittain lisätty esiin nousevia teemoja. Tällaisia ovat olleet nuorten syrjäytymistema syksystä 2007 alkaen ja kestävyysvaive (perusjäämä bruttokansantuotteesta) vuodesta 2011 lähtien.

Tällä kertaa kuntapäättäjät saivat arvioida julkisen talouden suunniteltujen leikkausten vaikutuksia omassa kunnassaan. Kysymys kuului: Millaiseksi arvioitte julkisen talouden leikkausten vaikutukset kunnassanne lähimmän viiden vuoden kuluttua?

Peräti 94 prosenttia kuntapäättäjistä näki julkisen talouden leikkaukset pit-

Kuntapäättäjien arvio kunnan ali- tai ylijäämän, omavaraisuusasteen ja valtionosuuden tilasta toukokuusta 2012 toukokuuhun 2013

* Omavaraisuusaste, % = $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Lähde: Aluebarometri kevät 2013, aineisto. Työ- ja elinkeinoministeriön tilauksesta Tilastokeskus

Kuvio 1

källä ajalla joko jossain määrin kielteisinä (25 %) tai pääasiassa kielteinä (69 %).

Päättäjiä pyydettiin mainitsemaan kolme myönteisintä ja kielteisintä leikkausten vaikutusta seuraavien 4–5 vuoden kuluessa. Pitkällä ajalla leikkauksiin nähtiin vaikuttavan pääasiassa kielteisesti kuntatalouteen (49 % ykkössi-jaa), kunnan haja-asutusalueiden palveluihin (10 %) ja kuntalaisten terveyspalveluihin (7 %). Julkisen talouden leikkauksien arvioitiin vaikuttavan kielteisesti myös kunnan velanottoon.

Kielteisiä mainintoja leikkausten vaikutuksista oli puolet enemmän kuin myönteisiä mainintoja. Jotain myönteisiäkin vaikutuksia pitkällä ajalla julkisen talouden leikkauksissa siis kuitenkin nähtiin. Näitä olivat myönteinen vaikutus ylikunnallisiin julkisiin palveluihin ja yrittäjyyteen kunnassa. ■

Vesa Virtanen on kehittämispäällikkö Tilastokeskuksen tiedonhankintayksikössä.

Aluebarometrin luottamusluku lasketaan vastauksista kahdeksaan kysymykseen. Nämä koskevat verotuloja, velanottoa, työttömyyttä, teollisuuden, kaupan ja palvelujen sekä asuntorakentamisen investointeja, rahoitusasemaa ja yleisiä kehitysnäkymiä.

Aluebarometri on työ- ja elinkeinoministeriön ja Suomen Kuntaliiton kaksi kertaa vuodessa teettämä verkkokysely, jonka Tilastokeskus toteuttaa. Aluebarometrin aineisto koostuu noin 35 000 päättäjävastauksesta 42 mittauskerralta ajanjaksolta 1991–2013. Vastajat edustavat kunnan virkamiesjohtoa, kunnanhallitusten ja kunnanvaltuustojen johtoa.

Kevään kysely toteutettiin 7.5.–4.6.2013 ja siihen vastasi 680 kuntapäättäjää. Aluebarometrin vuoden 2013 puolivuositittainmittausten tulokset julkaistaan vuodenvaihteessa aluetalousseminaarissa.

Aku Alanen

Alueelliset tuloerot kääntyivät kasvuun laman aikana

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen alueittaiset erot vähenivät ennen vuonna 2008 alkanutta lamaa mutta alkoivat kasvaa sen jälkeen.

Ahvenanmaan ja Uudenmaan kotitalouksilla oli isoimmat käytettävissä olevat tulot vuonna 2010. Pienimmät tulot oli Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalassa kotitalouksilla (Kartta 1 ja Taulukko 1).

Käytettävissä olevat tulot saadaan, kun kotitalouksien kaikista tuloista (palkansaajakorvaukset ja sosiaaliturvamaksut ym.) vähennetään tuloverot, maksetut sotu-maksut ja tulonsiirrot.

Seutukunnissa korkein tulotaso oli kotitalouksilla Ahvenanmaalla ja Helsingin seutukunnassa, reilusti yli 20 000 euroa asukasta kohden. Matalin tulotaso oli Haapavesi-Siikalatvan ja Kaustisen seutukuntien kotitalouksilla, runsaat 14 000 euroa asukasta kohden (Kartta 2).

Kuntatasolla pienimmät käytettävissä olevat tulot olivat Merijärven, Perhon ja Kärämäen kotitalouksilla, noin 13 000 euroa asukasta kohden (Kartta 3). Tulotaso oli korkein Kauniaisissa (lähes 35 000 euroa/asukas) ja sen jälkeen Föglössä ja Maarianhaminassa (n. 24 000).

Paras tulokehitys pohjoisessa ja Itä-Uudellamaalla

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat kasvaneet 2000-luvulla nopeimmin Itä-Uudellamaalla, Kainuussa ja Lapissa (Taulukko 2). Kyse on ennen kaikkea energiatuotannon ja kaivostoiminnan vauhdittamasta noususta.

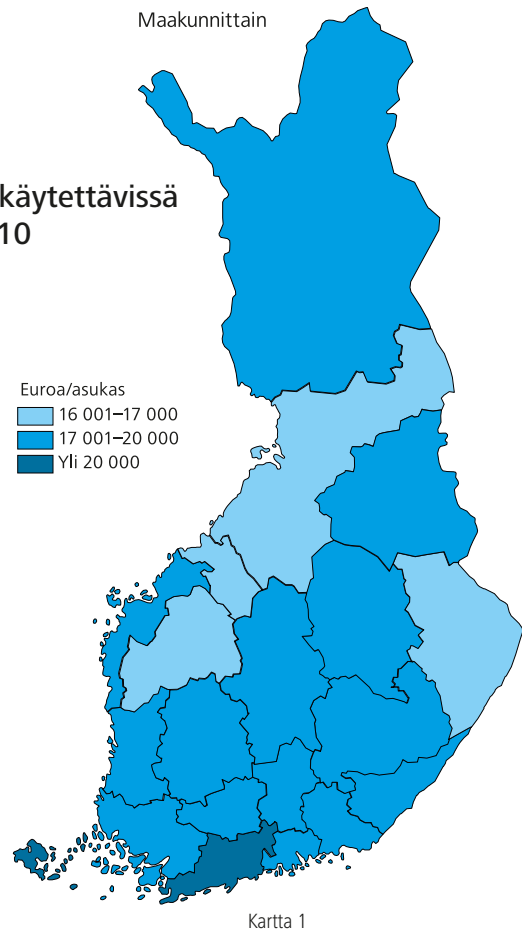
Hitainta kotitalouksien tulojen kasvu on ollut Ahvenanmaalla, jossa toisaalta lähtötaso on ollut korkein.

Erot pienenevät nousukaudella, kasvoivat laman myötä

Alueiden väliset erot kotitalouksien tuloissa supistuivat selvästi vuosien 2000–07 nousukauden aikana mutta lähtivät voimakkaaseen kasvuun vuonna 2008 alkaneen laman myötä.

Alueiden eron muutosta voi mitata monellakin tapaa, vaikkapa korkeimman ja matalimman alueen erotuksella. Kenties mielekkäin mittari on variaatioker-

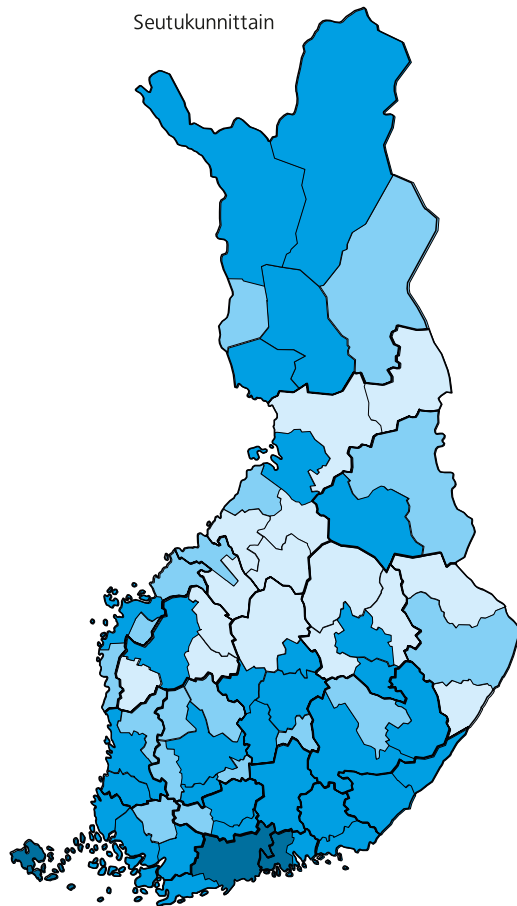
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot 2010

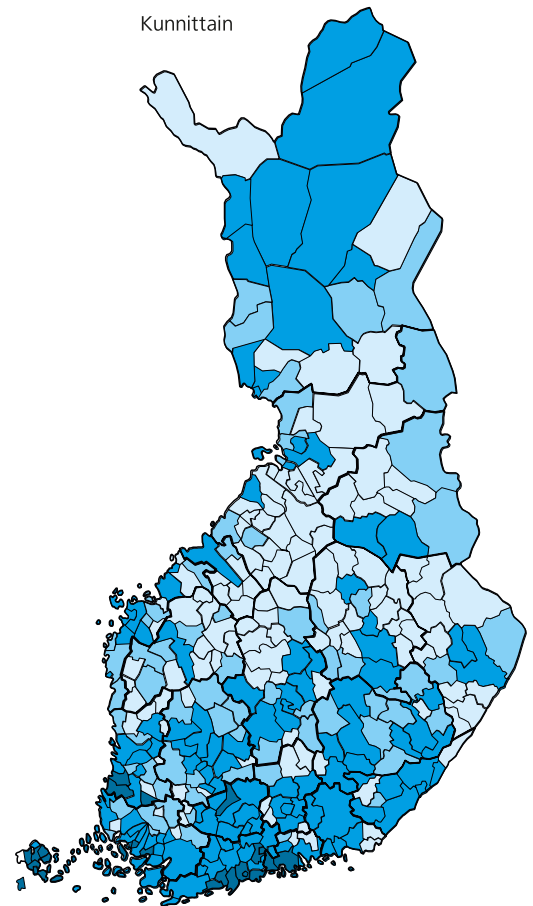
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot 2010

	Euroa / asukas
Ahvenanmaa	22 497
Uusimaa	21 760
Itä-Uusimaa	19 942
Koko maa	18 783
Varsinais-Suomi	18 621
Kanta-Häme	18 296
Satakunta	18 230
Pirkanmaa	18 172
Kymenlaakso	17 880
Pohjanmaa	17 781
Etelä-Karjala	17 735
Päijät-Häme	17 690
Keski-Suomi	17 335
Etelä-Savo	17 329
Lappi	17 188
Kainuu	17 097
Pohjois-Savo	17 028
Pohjois-Pohjanmaa	16 794
Etelä-Pohjanmaa	16 640
Pohjois-Karjala	16 436
Keski-Pohjanmaa	16 357

Taulukko 1.

Kartta 2

Kartta 3

Euroa/asukas
 Alle 16 001
 16 001–17 000
 17 001–20 000
 Yli 20 000

Karttojen lähde: Aluetilinpito, Tilastokeskus

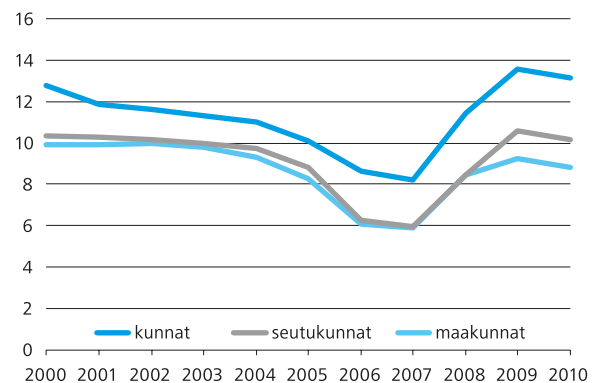
Kotitalouksien käytettävissä olevien asukaskohtaisten tulojen kasvu 2000–2010

	Muutos 2000–10, %
Itä-Uusimaa	63,6
Kainuu	60,9
Lappi	60,6
Satakunta	58,0
Kanta-Häme	57,5
Etelä-Savo	57,3
Keski-Suomi	55,7
Pohjois-Savo	55,3
Koko maa	55,1
Pohjois-Pohjanmaa	55,0
Pohjanmaa	54,4
Keski-Pohjanmaa	54,3
Uusimaa	54,2
Etelä-Pohjanmaa	53,4
Pohjois-Karjala	53,3
Päijät-Häme	52,9
Etelä-Karjala	52,5
Pirkanmaa	52,5
Varsinais-Suomi	51,3
Kymenlaakso	51,3
Ahvenanmaa	47,0

Taulukoiden lähde: Aluetilinpito,
Tilastokeskus

Taulukko 2.

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot, variaatiokerroin 2000–2010

Lähde: Aluetilinpito, Tilastokeskus

Kuvio 1

roin. Siinä koko tarkastelujoukon keskihajonta jaetaan joukon keskiarvolla ja kerrotaan sadalla.

Kuviossa 1 on esitetty kotitalouksien alueittaisten tuloerojen muutos kolmella eri aluetasolla. Vuosituhannen alussa alueiden erot supistuivat. Variaatiokerroin laski kaikilla kolmella aluetasolla. Huippunsa tasoittumiskehitys saavutti

vuonna 2007 eli juuri ennen laman alkua. Sitten alue-erot kasvoivat selvästi vuosina 2008–09 ja tasoittuivat taas lievästi vuonna 2010.

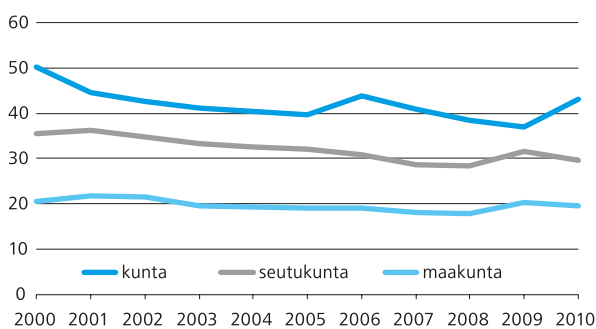
Kuntatasolla alueiden variaatiokerroinikäyrä kulkee luonnollisesti hivenen korkeammalla tasolla, mutta käyrän muoto on kaikilla aluetasoilla hämmästyttävän samanlainen.

Rodeo

Ahvenanmaalla omaisuus- ja yrittäjätuloilla on lähes kaksi kertaa suurempi osuus kotitalouksien tuloista kuin Kymenlaaksossa.

Bkt/asukas-mittarin variaatiokerroin eri aluetasoilla 2000–2010

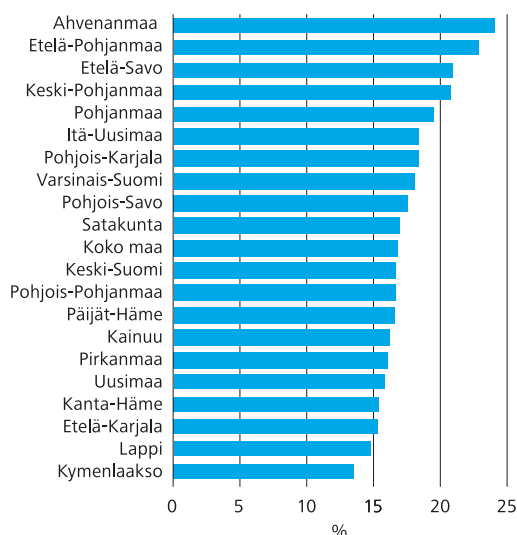
Kuvio 2

Erot tuotannossa kotitalouksien tuloeroja suurempia

Alueittaisen bruttokansantuotteen eroja kuvaava kuvio 2 poikkeaa kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen eroja kuvaavista käyristä. Erot tuotannossa ovat suurempia kuin tuloissa. Selvästi näkyy myös yhden ison tuotantolaitoksen paikkakuntiin ja isoihin kaupunkeihin pendelöinnin vaikutus. Se nostaa ympäristökuntien kotitalouksien tuloja verrattuna samojen kuntien tuotantolukuihin.

Tuotantoeroja kuvaavat hajontakäyrät kulkevat hieman eri tavoin eri aluetasoilla, vaikka yleistrendi on sama (Kuvio 2). Tuotantoerot maakuntatasolla ovat pysytelleet hämmästyttävän tasaisina. Tässä suhteessa ei siis ainakaan voi puhua alueerojen kasvusta maakuntatasolla. Seutu-

Omaisuus- ja sekatalojen osuus palkkojen ja sosiaalietuuksien summasta 2010

Kuvioiden lähde: Aluetilinpito, Tilastokeskus

Kuvio 3

Kotitalouksien saamien rahamäärien sosiaalietujen arvo asukasta kohden 2010, euroa

Pohjois-Pohjanmaa	5 936
Keski-Pohjanmaa	5 965
Itä-Uusimaa	5 968
Pohjanmaa	5 995
Etelä-Pohjanmaa	6 093
Uusimaa	6 142
Pirkanmaa	6 389
Koko maa	6 425
Kanta-Häme	6 435
Varsinais-Suomi	6 473
Keski-Suomi	6 519
Päijät-Häme	6 704
Pohjois-Savo	6 720
Satakunta	6 738
Pohjois-Karjala	6 744
Ahvenanmaa	6 746
Lappi	6 960
Etelä-Savo	7 020
Kainuu	7 055
Etelä-Karjala	7 157
Kymenlaakso	7 321

Lähde: Aluetilinpito, Tilastokeskus

Taulukko 3.

kunta- ja kuntatasolla tuotannon alueerot ovat jopa pienentyneet koko vuosituhannen ajan. Tämä on kiinnostava seikka aluepolitiikan tavoitteita ajatellen.

Jos pidetään asukaskohtaista aluebkt:ta tärkeimpänä alueellisen toiminnan kuvaajana, Suomen aluepolitiikka on onnistunut kohtuullisesti. Voi myös olla, että kehitys on mennyt tasa-arvoisempaan suuntaan huolimatta aluepolitiikasta – tai sen puuttumisesta.

Kotitalouksien tulojen kohdalla kehitys on ollut ristiriitaisempi. Kotitalouksien tuloihin aluepolitiikka on vaikuttanut lähinnä vero- ja sosiaalietuuspolitiikan kautta, ja molemmat pohjautuvat yksilöiden tuloihin ja tilanteeseen. Koska olosuhteet eri alueilla ovat erilaiset, näiden kokonaisalueellinen vaikutus syntyy epäsuorasti.

Ruotsissa pienemmät erot

Ruotsissa alueelliset erot useilla elämänalueilla ovat perinteisesti olleet Suomea pienemmät. Sama tilanne on jatkunut vii-

me vuosinakin. Alueellisten bkt/asukaslukujen variaatiokerroin on kehittynyt Ruotsin lääneissä samansuuntaisena kuin Suomen maakunnissa mutta selvästi alemmalla eli pienempiä eroja merkitsevällä tasolla.

Myös kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen alueiden variaatiokerroin on Ruotsissa jonkin verran alemmalla tasolla kuin meillä vuosina 2000–10. Lisäksi Ruotsissa kehitys on tasaisempaa, mikä johtuu voimakkaiden suhdannevaihtelujen puuttumisesta.

Norjan tilanne on hieman erilainen. Siellä meidän maakuntatasoamme suurin piirtein vastaavan fylkes-tason variaatiokerroin on Suomen kerrointa matalampi kotitalouksien tuloissa mutta korkeampi bkt/asukas-mittarilla. Tämä liittyy eroavaisuuksiin Norjan ja Suomen tuotannon aluerakenteissa.

Omaisuus- ja yrittäjätuloja Ahvenanmaalla...

Kotitalouksien tuloja voidaan tarkastella myös eri tuloerien kautta. Kun suhteute-

taan toisiinsa kotitalouksien saamien palkkojen ja sosiaalietuuksien summa yhdistettyyn alueittaiseen omaisuus- ja sekataloon (lähinnä yrittäjätuloa), nousee esiin alkutuotannon suhteellinen merkitys maakunnissa (Kuvio 3). Alkutuotanto käsittää maa-, riista, metsä- ja kalatalouden.

Suhde on korkein Ahvenanmaalla sekä Etelä-Pohjanmaalla. Näissä maakunnissa omaisuus- ja sekatalot ovat lähes neljänneksen luokkaa palkkojen ja sosiaalietuuksien summasta. Kymenlaaksossa ja Lapissa omaisuus- ja sekatalojen osuus tuloista on lähes puolet pienempi.

...sosiaalietuuksia Kymenlaaksossa

Taulukossa 3 on puolestaan laskettu kotitalouksien saamien rahamäärien sosiaalietuuksien arvo vuonna 2010. Niitä Kaakkois-Suomen alueet ovat saaneet eniten asukasta kohden.

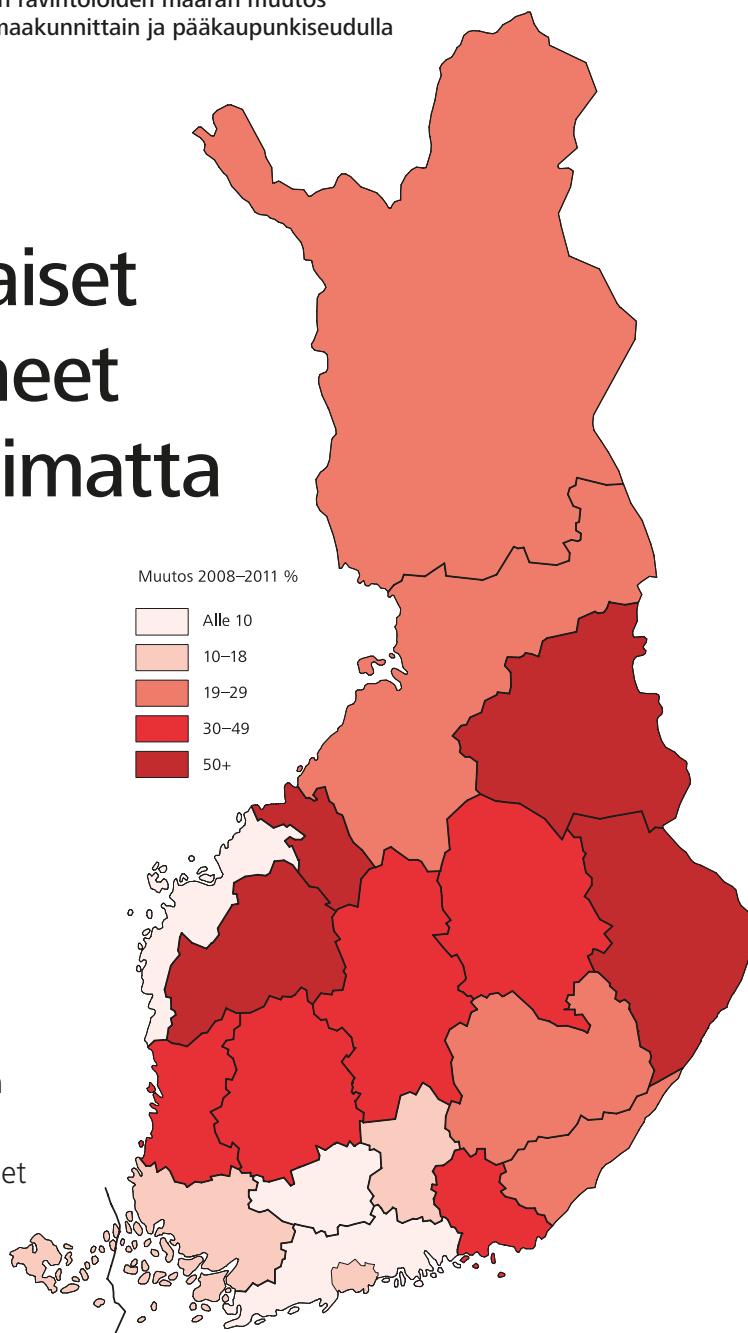
Suhteellisesti vähiten sosiaalietuuksia on saatiin Pohjanmaalla ja Itä-Uudenmaalla. ■

Ulkomaalaistaustaisten ravintoloiden määrän muutos vuosina 2008–2011 maakunnittain ja pääkaupunkiseudulla

Jouko Rajaniemi

Ulkomaalaistaustaiset yritykset lisääntyneet taantumasta huolimatta

Ulkomaalaistaustaisten yritysten määrä on kasvanut 25 prosenttia vuosina 2008–2011, kun samaan aikaan kaikkien yritysten määrä on Suomessa pysynyt lähes ennallaan. Ravintolaa ovat kasvattaneet vain ulkomaalaistaustaiset yrittäjät. Jo joka viides ravintola on ulkomaalaistaustainen.

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri. Tilastokeskus. Aluejako 1.1.2013 mukainen

Ulkomaalaistaustaisten yritysten määrä on kasvanut Suomessa viime vuosina voimakkaasti. Vuodesta 2008 vuoteen 2011 niiden määrä on kasvanut 25 prosenttia, kun vastaavana aikana kaikkien yritysten määrä on pysynyt lähes ennallaan.

Ulkomaalaistaustaisia yrityksiä oli Suomessa vuonna 2011 yhteensä 6 321 eli 2 prosenttia koko yrityskannasta. Yritykset ovat tyypillisesti pieniä, useim-

miten yhden tai kahden hengen yrityksiä. Ne työllistävät yhteensä lähes 8 700 henkeä ja tuottavat noin miljardin liikevaihdon. Henkilöstön määrä on lisääntynyt ulkomaalaistaustaisissa yrityksissä kolmessa vuodessa 28 prosenttia. Samaan aikaan kaikkien yritysten henkilöstömäärä on vähentynyt prosentilla.

Viimeisen kolmen vuoden aikana on virolaistaustaisten yritysten määrä lisääntynyt suhteellisesti eniten, lähes 60 pro-

senttia (Taulukko 1). Selvästi yleisin taustamaa on edelleen entinen Neuvostoliitto: sen osuus on viidennes kaikista. Seuraavana tulevat Turkki (12 %), Viro (11 %) ja entinen Jugoslavia (4 %). Kaikkiaan ulkomaalaistaustaisilta yrittäjiltä löytyy yli 120 eri taustamaata.

Yleisimmät toimialat ovat ravitsemistoiminta (28 % kaikista), henkilökohtaiset palvelut (13 %), kauppa (13 %), rakentaminen (9 %) ja kiinteistöpalvelut (7 %).

**Ulkomaalaistaustaiset yritykset vuonna 2011
yrittäjän taustamaan mukaan ja muutos 2008–2011**

Taustamaa	Lkm	Muutos 2008–2011, %
Entinen Neuvostoliitto	1 285	30,3
Turkki	739	24,4
Viro	682	58,6
Entinen Jugoslavia	251	30,1
Thaimaa	223	39,4
Kiina	217	30,7
Irak	208	15,6
Vietnam	205	25,8
Britannia	204	10,9
Iran	196	7,7
Saksa	188	11,9
Intia	105	25,0
12 suurinta yhteensä	4 503	
Muut	1 818	
Kaikki yhteensä	6 321	25,2

Taulukko 1

**Ulkomaalaistaustaiset ravintola-alan yritykset vuonna 2011
yrittäjän taustamaan mukaan**

Taustamaa	Lkm	Henkilöstö	Liikevaihto	Lv/yritys, 1000 €
Turkki	641	1 348	121 966	190,3
Kiina	123	263	20 700	168,3
Irak	121	171	16 051	132,7
Entinen Jugoslavia	110	161	13 713	124,7
Vietnam	105	198	17 340	165,1
Iran	98	155	13 992	142,8
Bangladesh	75	160	13 062	174,2
Intia	54	185	17 111	316,9
Afganistan	40	51	5 350	133,8
Thaimaa	37	69	5 090	137,6
Entinen Neuvostoliitto	34	76	6 812	200,4
Marokko	21	28	2 047	97,5
Pakistan	19	43	4 051	213,2
Nepal	18	45	3 440	191,1
Syyria	18	22	1 858	103,2
15 suurinta yhteensä	1 514	2 975	262 583	173,4
Muut (45 maata)	175	411	34 178	195,3
Kaikki yhteensä	1 689	3 386	296 761	175,7

Taulukoiden lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri.
Tilastokeskus

Taulukko 2

Muita suosittuja toimialoja ovat muun muassa terveystoiminta, liikkeenjohdon konsultointi, koulutus ja tieliikenteen tarvikkeiden myynti.

**Joka viides ravintola on
ulkomaalaistaustainen...**

Toimialoittain tarkasteltuna selvästi yleisin toimiala ulkomaalaistaustaisten yrittäjien keskuudessa on ravintola-ala. Alalla toimii 1 689 yritystä, joilla on yhteensä 1 705 ravintolaa (Taulukko 2). Jo joka viides Suomessa toimiva ravintola on ulkomaalaistaustainen.

Kolmessa vuodessa määrä on lisääntynyt 21 prosenttia eli uusia ravintoloita on syntynyt sadan vuosivauhtia. Koko ravintola-alalla kasvu on ollut samansuuruisen, joten alaa ovat kasvattaneet vain ulkomaalaistaustaiset yrittäjät.

Ravintola-alan ylivoimainen ykkönen on Turkki 641 ravintolalla: kaksi viidestä ulkomaalaistaustaisesta ravintolasta on turkkilaisia. Kaikista Suomen ravintoloista niiden osuus on jo 7,4 prosenttia. Yli sadan ravintolan maita ovat Kii-

na, Irak, entinen Jugoslavia ja Vietnam. Ravintoloiden kirjo on kaikkiaan varsin suuri: alalla on yrittäjiä yli 60 eri maasta.

...Vantaalla jo joka kolmas

Ulkomaalaistaustaisten ravintoloiden määrä kasvoi vuosina 2008–2011 kaikissa muissa maakunnissa paitsi Kanta-Hämeessä, jossa se on pysynyt ennallaan (ks. kartta). Pääkaupunkiseudun ravintoloista ulkomaalaistaustaisia on jo 27 prosenttia. Muualla Uudellamaalla, Pirkanmaalla, Päijät-Hämeessä ja Keski-Suomessa osuus on noin 20 prosenttia. Lapsissa osuus on pienin, vain 10 prosenttia.

Suurista kaupungeista ulkomaalaistaustaisia ravintoloita on suhteellisesti eniten Vantaalla: jo joka kolmas. Sen sijaan Turussa ja Oulussa niitä on vain joka seitsemäs. ■

Kirjoittaja työskentelee tietopalvelupäällikkönä Tilastokeskuksen yritysrekisterissä.

**Ulkomaalaistaustaisten
yritysten päättely**

Tilastokeskuksen yritysrekisterissä ulkomaalaistaustaiset yritykset on päätelty ammattinharjoittajien henkilötunnusten ja yhtiömuotoisten yritysten osalta yrittäjä-eläkeaineistosta saatujen henkilötunnusten avulla.

Ulkomaalaistaustaan päättely perustuu yrittäjän kieleen: jos äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, on yrittäjä ulkomaalaistaustainen. Jos yrityksessä on useampi kuin yksi yrittäjä, on se ulkomaalaistaustainen, jos vähintään puolet yrittäjistä on ulkomaalaistaustaisia.

Vuoden 2011 tilastoaineistossa on tällä menetelmällä tunnistettu 6 321 ulkomaalaistaustaista yritystä.

Dan Steinbock

USA:sta energian nettotuottaja vuoteen 2020 mennessä

Vuodesta 1986 lähtien Yhdysvallat on ollut energian tuoja. Liuskekaasun myötä sen energia-asema on muuttumassa, mutta muutos pitää sisällään myös riskejä.

Kesäkuun alussa markkinoiden epävakaus kasvoi jälleen. Markkinoiden liikehdintää selittivät Japanin massiivinen likviditeetin kasvu, eurokriisin kiihtyminen ja USA:n keskuspankin odotettavissa oleva rahapolitiikan muutos. Lisäksi Brent-öljyn hinnanolasku jyrkkenei alle 103 dollariin tynnyriltä, kun USA:n energiakomissio liki kaksinkertaisti arviot liuskekaasun reservivaroista.

Vielä nykyisin USA:ta pidetään maailman suurimpana energian kuluttajana. Mutta maan öljyntuotanto kasvaa nopeasti uusien poraustekniikkojen – erityisesti hydraulisen murtamisen – ansiosta, kun liuskekaasun ja tiheän öljyn reservit voidaan viimein kairata.

Nykyisellään USA:n liuskekaasuvantarojen suuruus arvioidaan 58 miljardiksi tynnyriksi, kun vielä vuonna 2011 arvio oli 32 miljardia tynnyriä. Samalla USA:n odotetaan kehittyvän liuskekaasun ja tiheän öljyn nettoviejäksi vuosiin 2019 – 2020 mennessä. Nykyisin liuskekaasu vastaa arviolta 30 prosenttia USA:n koko kaasuntuotannosta. Seuraavien kahden vuosikymmenen aikana tunnusluvun uskotaan kohoavan yli 47 prosenttiin.

Kohti energiaomavaraisuutta

Syksystä 2011 lähtien USA:n perinteiset energiaindustriat ovat puhuneet ”öljyn uudesta kultakaudesta”, joka elvyttäisi talouden, loisi miljoonia uusia työpaikkoja ja vapauttaisi kansakunnan tuontiöljyn riippuvuudesta.

”Pohjois-Amerikasta on tulossa uusi Lähi-itä”, rummutti Citibankin öljyana-

lyytikko **Ed Morse** *Wall Street Journalissa*. ”USA:n öljyntuotanto elää suuren jälleenmuutoksen aikaa”, todisti IHS-tutkimusyhtiön **James Burkhard** senaatin komitealle tammikuussa 2012.

Mahtipontiset kielikuvat eivät ole aivan perättömiä. Jos nykyprojektiot pätevät, USA:n luonnonkaasuvaramat ovat jokseenkin yhtä suuret kuin Saudi Arabian todennetut öljyvaramat ja kattavat arviolta 100 vuotta USA:n kysyntää.

USA:n liuskekaasun tuotanto on kasvanut dramaattisesti viime vuosina, samanaikaisesti kun myös tiheän öljyn tuotanto kasvaa. Mutta tämä on vasta alkua. Kumpikin siirtymä merkitsee suurinta maakohtaista tuotantolisäystä kolmeen vuosikymmeneen.

Aina 90-luvun alusta alkaen vaatimukset ”Amerikan energiainsäilytyksestä” ovat kasvaneet Washingtonissa. Nyt uusi aika on enää viiden vuoden päässä – ei kuitenkaan protektionismin, vaan uusien poraustekniikkojen ja luonnonresurssien ansiosta. Mainitut tekniikat luotiin jo 40-luvulla, mutta ne on voitu valjastaa laajamittaiseen käyttöön vasta viime vuosina.

Liuskekaasun vallankumouksella on moninaisia seurauksia. Eräs tärkeimmistä liittyy öljynhinnan asteittaiseen höllyntymiseen. Vielä heinäkuussa 2008 – juuri ennen globaalia kriisiä – öljyn hinta kohosi 149 dollariin tynnyriltä ja Goldman Sachs ennakoiki yli 200 dollarin hintoja loppuvuoteen mennessä.

Globaali lama aiheutti kuitenkin energiemarkkinoiden dramaattisen pudotuksen. Aina niistä päivästä lähtien otaksunta on ollut, että globaali elpymisen merkitsee paluuta huippukorkeisiin

energian hintoihin. Nyt tämä otaksunta on murentumassa.

90-luvulle asti energian kysynnän kasvua ajoivat lähinnä USA:n, läntisen Euroopan ja Japanin kehittyneet taloudet. Nykyisin sitä kiihdyttävät Kiinan ja Intian kaltaiset suuret nousevat taloudet. Liuskekaasun vallankumous voi tukea nousevien ja kehittyvien talouksien teollistumista ja siten globaalin kasvun näkymiä niin keski- kuin pitkälläkin aikavälillä.

Pitkän aikavälin suuret odotukset

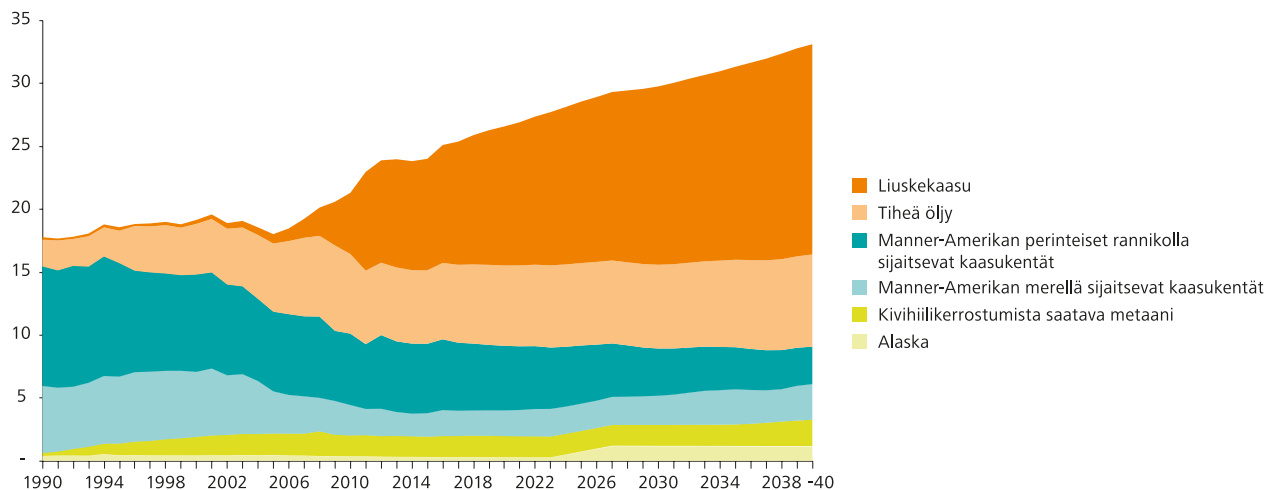
USA:ssa raakaöljyn tuotanto on itse asiassa kasvanut jo vuodesta 2008 lähtien. Viisi vuotta sitten USA:n raakaöljyn tuotanto oli 5 miljoonaa tynnyriä päivässä, nykyisin se ylittää 6,5 miljoonaa tynnyriä.

Raakaöljyn uusilla tuotantotekniikoilla on avainrooli kasvavassa tuotannossa. Silti tiheän öljyn tuotannon kehitys on vielä alkutekijöissä ja kasvuhorisontti on erittäin epävarma. USA:n siirtymää nettoviejäksi vuoteen 2020 mennessä pidetään kuitenkin varsin todennäköisenä.

Vuodesta 2005 lähtien öljyn tuonti on tasaisesti vähentynyt USA:ssa ja trendiä pidetään jatkuvana. Silti vielä 2019 tuonnin uskotaan muodostavan kolmanneksen USA:n kokonaistuotannosta – ja 37 prosenttia vuonna 2040.

Nykyisen konsensuksen mukaan liuskekaasun hyödyntäminen tuo mukanaan mittavia taloudellisia etuja. Se myötävaikuttaa positiivisesti kansantalouden kasvuun, uusiin työpaikkoihin ja saattaa laskea USA:n kaupan ja vaihtotaseen vajaita, kun energiainsäilytyksensä vähentää riippuvuutta tuonnista.

USA:n luonnonkaasun tuotanto, 1990–2040

Lähde: EIA, DG

Olettaen, että öljyn hinta pysyy 100 dollarin pinnassa ja tuontiöljyn osuus laskee alle 40 prosenttiin kotimaisesta kysynnästä, öljyntuotannon kasvu USA:ssa vastaa arviolta 0,1–0,15 prosenttia bkt:n kokonaiskasvusta. Tämä johtuu ensisijassa lisäinvestoinneista ja tuonnin korvaamisesta.

Luonnonkaasun tuotantokapasiteetin kasvun myötä myös energiasektorin työntekijöiden kysyntä kasvaa. Viime vuosina USA:n öljy- ja kaasualan työllisyys on kasvanut merkittävästi nopeammin kuin teollisuuden työpaikat keskimäärin.

Nykyisin liki puolet USA:n kaupan vajeesta johtuu tuontiöljystä, ja tuontiöljy kattaa lähes puolet öljyn kokonaiskysynnästä. Täten kotimaisen kasvun merkittävä vahvistuminen vähentäisi kaupan vajetta, tuontiöljyn roolia kokonaiskysynnässä ja siten tukisi myös USA:n energiatsenäisyyttä.

Liuskekaasun vallankumouksen uskotaan myös tukevan Yhdysvaltain kestävää kilpailuetua globaalissa taloudessa. Sen otaksutaan kiihdyttävän ”amerikkalaisen tuotantokyvyn renessanssia”, eli USA:han palaavaa tuotantokapasiteettia. Yksinkertaisimmin ero näkyy vertailuisa maihin, jotka tuovat luonnonkaasunsa.

Vielä vuonna 2008 luonnonkaasun hinnat eivät juuri poikenneet USA:ssa, Englannissa ja Japanissa. Mutta nykyisin USA:n hinta on liki 20 prosenttia Englannin tasosta ja vain 10 prosenttia Ja-

panin tasosta. Suhteelliset erot jättävät leimansa kansalliseen kilpailukykyyn ja strategiaan päätöksiin tuotantokapasiteetin kohdemaista.

Samasta syystä USA:n energiakumo-uksella on myös mittavia investointiseurauksia. Kun energiahinnat pysyvät alhaisina USA:ssa, sen uskotaan tukevan myös Yhdysvaltain kilpailuetua, eritoten korkojen, dollarin ja riskivarojen kautta. Toki edut vaihtelevat teollisuudenalasta toiseen, joskin kemian-, rauta- ja terästeollisuuden uskotaan hyötymään eniten.

Äärimmäisten riskien aikakauteen

Suuria odotuksia siivittävät kuitenkin uudet, suuret riskit. Elinkeinoelämän kannalta riskeihin sisältyy mahdollisesti kiristyvä sääntely, joka pyrkii vähentämään tai estämään öljyn ja luonnonkaasun tuotannossa käytettyä hydraulista murtamista.

Yhdysvaltojen kilpailuetu voi murentua siksikin, että USA ei myöskään ole ainut maa, joka tulee hyötymään liuskekaasusta. Samankaltaisia varantoja on esimerkiksi Kiinassa, Australiassa ja Kanadassa. Sama pätee myös tiheään öljyn osalta: USA:n ohella varantoja hallitsevat Venäjä ja Kiina.

Uusien poraustekniikojen yhteinen nimittäjä on, että ne mahdollistavat öljyn ja kaasun uuttamisen geologisesti ja maantieteellisesti haastavissa toimintaympäristöissä. Tuotanto vaatii mm. äärimmäisiä

lämpötiloja, ja ääriolosuhteissa tapahtuvat tuotantoprosessit merkitsevät uhkatekijöiden eskaloitumista. Äärimmäisistä seurauksista saatiin esimakua vuonna 2010 Meksikon lahdella, kun BP:n Deepwater Horizon ajautui katastrofiinsa – ja kun Shell Oil kärsi jättitappiot, kun testiporauksia ei voitukaan tehdä Alaskassa.

Kun olin mukana haastateltavana USA:n tiedusteluneuvoston (National Intelligence Council, NIC) julkaisussa *Maailmanhallinto vuoteen 2030 mennessä*, oli helppo nähdä, että turvallisuuden huipuasiantuntijat tuntevat hyvin liuskekaasun skenaarit, taloudelliset edut ja strategiset haasteet, samoin kuin uuteen tekniikkaan liittyvät riskitekijät. Käytännössä riskien arviointi on kuitenkin merkittävästi vaikeampaa, kun on kyse pienen todennäköisyyden, mutta suurten vaikutusten uhkatekijöistä.

Niinpä USA:n liuskekaasun vallankumous ei merkitse vain uutta ”energian kulta-aikaa”, josta hyötymään monet, vaan myös uutta ”äärimmäisen riskin aikakautta”, jota vain harva voi paeta. ■

Dos. Dan Steinbock on kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtaja Intia Kiina ja Amerikka -instituutissa (USA) ja vaikuttaa lisäksi Shanghai kansainvälisten opintojen instituutissa (Kiina) ja EU-keskuksessa (Singapore).

"Terveyspalveluiden saavutettavuus on Suomessa suhteellisen epätasa-arvoista muihin OECD-maihin verrattuna", huomauttaa OECD:n Christophe André.

Vesa Puoskari

OECD: Elvytyksestä ei ole hyötyä Suomelle

Suomi ei pysty kotimaisin toimin merkittävästi vahvistamaan talouttaan. "Suomen onkin pyrittävä vaimentamaan taloustaantumien vaikutuksia ja tartuttava pitkän tähtäimen rakenteellisiin haasteisiin, joiden avulla taloutta ja kasvua voidaan vahvistaa tulevaisuudessa", sanoo OECD:ssä Suomen talouden seurannasta vastaava ekonomisti Christophe André.

OECD:n toukokuussa julkaisema vuosittainen talouskatsaus oli myös Suomen osalta synkkää luettavaa. Taloudellinen toiminta taantuu, ja teollisen kapasiteetin alhainen hyödyntäminen sekä epävarmat tulevaisuuden näkymät leikkaavat investointeja. Myös kulutus heikkenee kasvavan työttömyyden ja veronkorotusten seurauksena.

Suomen talouden seurannasta OECD:ssä vastaava ekonomisti **Christophe André** vahvistaa, että taantumien vaikuttaa kaksi perustavaa tekijää. "Suomen talous on erittäin avoin. Euroalueen kysyntä on heikentynyt ja suunta on vastaavanlainen myös kehittyvissä talouksissa, joten ongelmana on kysynnän puute."

"Toinen ongelma on enemmänkin rakenteellinen, joka johtuu elektroniikka-teollisuuden ja metsäteollisuuden tuotteiden kysynnän laskusta. Tämä on osittain sidoksissa globaaliin talouskriisiin, mikä on syynä suomalaisen talouden heikkoon suorituskykyyn."

"Kotimainen kysyntä on kulutuksen osalta säilynyt tähän mennessä suhteellisen vahvana mutta nyt sekin heikkenee, joten maa on ajautunut taantumien."

André arvioi, ettei loppuvuodelle ole parempaa odotettavissa. "Optimististen ennusteiden mukaan bkt kasvaa tänä vuonna 0,1 prosenttia, joten todennäköisesti päädyimme negatiivisiin lukuihin vuoden lopuksi. Jos ensi vuonna päästään 1–2 prosentin välille, niin se on hyvä tulos."

Suomi voi vain vaimentaa taantumien vaikutuksia

Elvytystä kaipaaville André vastaa, että kotimaisin toimin taloutta ei pysty merkittävästi vahvistamaan. "Ulkoiselle kysynnälle ei voi tehdä paljoakaan, ja myös kotimaisen kysynnän lisääminen on rajallista. Suomen on vain pyrittävä vaimentamaan taloustaantumien vaikutuksia ja tartuttava pitkän tähtäimen rakenteellisiin haasteisiin, joiden avulla taloutta ja kasvua voidaan vahvistaa tulevaisuudessa."

OECD:n arvion mukaan heikentyneistä näkymistä huolimatta Suomen talouden perustat ovat edelleen kunnossa. Verokertymä on edelleen suhteellisen hyvä. Vahvan tulopohjan ansiosta hallitus on pystynyt vakauttamaan taloutta myös taantumien aikana. Veropolitiikka on suhteellisen neutraalia, eikä sillä ole ollut samanlaista vastaavaikutusta kuin monissa muissa maissa.

Myös rahoitussektori toimii hyvin verrattuna muihin maihin. Jopa pienet ja keskisuuret yritykset saavat edelleen rahoitusta suhteellisen helposti, toisin kuin useimmissa muissa euroalueen maissa. Jos euroalueen ongelmat ratkeavat ja vienti elpyy, niin talouskin kääntyy kasvuun. Tämä näkyy investointeina ja kulutuksen kasvuna.

Euroopan keskuspankin rahapolitiikan ansiosta korkotasot on pysynyt alhaalla. "Euroalueen jäsenyys ei sinänsä ole Suomelle ongelma, sillä maa on kilpailukykyinen. Keskustelu Suomessa

keskittyy mielestäni enemmän taloudellisiin uudistuksiin kuin jäsenyyteen Euroopan rahaliitossa."

"Talouskasvu Suomessa on taantumien aikana ollut heikompaa kuin muissa euroalueen maissa, mutta toisaalta pidemmällä aikavälillä kasvu on ollut Suomessa edelleen vahvempaa kuin euroalueella keskimäärin. Taantuma alkoi samoihin aikoihin, kun Suomen talous vielä kasvoi voimakkaasti."

Andrén mielestä luottamus työllisyyteen on Suomessa säilynyt verrattain vahvana. "Se on pysynyt paremmalla tasolla kuin euroalueella keskimäärin. Hallituksen toimenpiteet kuten nuorisotakuu toimii, ja nuoret saavat töitä tai lisäkoulutusta, joten nuorisotyöttömyys ei ole niin korkea kuin muualla. Ihmiset eivät ole pudonneet työmarkkinoilta pysyvästi."

Työvoiman verotaakkaa kevennettävä

Pariisissa päämajaa pitävän OECD:n tehtävänä on arvioida jäsenmaiden kehitystä ja antaa suosituksia tilanteen suunnan korjaamiseksi. "Yksi keskeisimmistä reformeista on eläkejärjestelmän uudistus ja työurien pidentäminen. Prosessi on edelleen kesken, mutta etenee oikeaan suuntaan", sanoo André.

Hän arvioi, että Suomi on noudattanut suosituksia suhteellisen hyvin. Joissakin kysymyksissä OECD:n ehdottamat toimet ovat kuitenkin toistaiseksi jääneet toteuttamatta. "Olemme suosi-

EU koordinoi talouspolitiikkaa

EU:n jäsenmaat koordinoivat talouspolitiikkaa, jotta toimet eivät olisi keskenään ristiriitaisia tai haitaksi muille. Komissio antaa toukokuun lopussa jäsenmaille maakohtaisia suosituksia, joita muokataan neuvoston komiteakäsittelyssä ja Eurooppa-neuvosto vahvistaa ne kesäkuun lopussa.

Prosessia kutsutaan eurooppalaiseksi ohjausjaksoksi, jossa tarkastellaan julkisen talouden näkymiä, kansallisia uudistusohjelmia, makrotalouden epätasapainoja sekä rahoitusmarkkinoiden vakautta.

”Vaikka EU:n uusi talouspolitiikan koordinaatiopaketti mahdollistaa tavoitteistaan poikkeavan maan tiukemman sanktioinnin, tämä ei ole vielä ottanut tulta alleen. Julkista taloutta koskevien suositusten osalta sanktiolainsäädäntö on tällä hetkellä uskottavampi kuin esimerkiksi eläkeuudistusten tai muiden raken-

teellisten toimenpiteiden kohdalla”, arvioi talous- ja rahoitusasioiden erityisasiantuntija **Jani Pitkäniemi** Suomen EU-edustustosta.

”Esimerkiksi tällä kierroksella muutamat jäsenmaat saivat lisää aikaa alijäämiensä supistamiseen. Jää nähtäväksi, kuinka nämä maat toteuttavat rakenneuudistuksiaan”, hän lisää.

Komission ja jäsenmaiden välillä käydään jatkuvaa tasapainoilua siitä, kuinka tarkkoja suosituksia maille voidaan antaa. ”Jäsenmaat ovat suostuneet ohjausjakson puitteissa komission arvioitaviksi, ja ilman kunnon sparrusta ei tapahdu paljoakaan. Toisaalta suositus saattaa aiheuttaa jäsenmassa myös poliittisen vastareaktion, joka voi hidastaa toimia”, Pitkäniemi huomauttaa.

Suomelle annetut suositukset on otettu vastaan pääosin hyvin. Näkemyseroja komissioon kanssa on lähinnä eläkeiän nostosta. Brys-

Vesa Puoskari

”Suomelle annetut suositukset on otettu vastaan pääosin hyvin – näkemyseroja komission kanssa on lähinnä eläkeiän nostosta”, arvioi Jani Pitkäniemi Suomen EU-edustustosta.

selin mielestä minimieläkeiän nosto on välttämätöntä. Helsingissä luotetaan nykyiseen elinaikakertoimeen perustuvaan järjestelmään, johon on rakennettu omat kannusteet muun muassa työurien pidentämiseksi. Tosin vaikutukset näkyvät varsin hitaasti.

telleet markkinapolitiikan vahvistamista, joka on hallituksella työn alla. Tätä saat-taisi auttaa toinen tekemämme suositus työvoiman verotaakan keventämisestä, mikä ei ole edennyt. Tämä on mahdollinen este työllistymisen vahvistumiselle.”

Työn verotuksen keventäminen lie-nee hallitukselle nykyisessä taloustilan-teessa hankalaa. Vaatimukset budjetin tasapainottamisesta rajoittavat tuloverotuksen keventämistä ja korvaavien verolajien löytäminen vaikeaa.

”Myös vähittäiskaupan kilpailua olisi syytä parantaa. Hallitus esitteli muu-tama vuosi sitten uuden kilpailulainsäädännön, joka olisi askel oikeaan suuntaan. Olemme ehdottaneet myös uudistuksia innovatiopolitiikkaan, mutta tähän mennessä emme ole nähneet tällä alueella uudistustoimia.”

OECD-maille on yleisesti suositeltu energia-intensiteetin rajoittamista ja kes-tävän kehityksen periaatteiden noudat-tamista. ”Tällä alueella Suomi on tehnyt paljon lisäämällä energian verotusta.”

Kuntauudistus haasteena

Eniten korjattavaa on julkisten palvelui-den ja terveyspalveluiden kehittämisessä. ”On olennaista, että julkisia palveluita py-ritään kehittämään niin laadun kuin rahoituskellisen vakauden näkökulmasta.”

”Terveydenhuollossa ei ole kysymys pelkästään rahasta. Terveyspalveluiden saavutettavuus on Suomessa suhteellisen epätasa-arvoista muihin OECD-maihin verrattuna, joten tällä alueella on tehtävä useita parannuksia. Terveydenhuollosta vastaavissa pienissä kunnissa ongelmien korjaaminen on erittäin vaikeaa.”

Terveydenhuollon palvelut ovat kyt-köksissä meneillään olevaan kuntauudis-tukseen.

”Hallituksen tavoitteena on luoda noin 70 kuntaa. Tämä on poliittisesti erittäin hankala kysymys. Emme tiedä tarkalleen, kuinka vahvoja uusista kunnista tulee. On vaikea arvioida, mi-hin suuntaan prosessi on menossa ennen kuin kunnat ovat toimittaneet tarkem-pia suunnitelmia yhdistymisestäään.”

”Esimerkiksi työmarkkinapolitiikal-le, eläkeuudistuksille ja työurien piden-tämiselle on myös vahva poliittinen tuki. Kaikkia suosituksemme ei ole noudatettu, mutta useimmat niistä on kuitenkin otettu huomioon – ja niiden soveltami-nen vie toki aikansa. Ylipäätään Suomi on mielestäni menossa oikeaan suuntaan.”

Vertaisryhmän paine

OECD:n lisäksi myös Euroopan unioni ja Kansainvälinen valuuttarahasto IMF antavat talouteen liittyviä suosituksia jä-

senmailleen. Andrén mukaan kansainvä-listen järjestöjen näkemykset Suomen til-lanteesta ovat yhtenevät.

”OECD:n ja EU:n komission suosituksukset ovat linjassa keskenään. IMF puhuu taas enemmän rahoituksesta. Lisäksi se on tuonut esille myös kilpailun lisää-misen ja paikallishallinnon uudistukset. Myös veropolitiikan osalta komissio ja IMF ovat pyytäneet joitakin tarkistuksia.”

Tuomas Sukselainen Suomen pysy-västä OECD-edustustosta huomauttaa, että vaikka järjestön suositukset ei-vät suoranaisesti velvoita jäsenmaita toi-menpiteisiin, niin verrokkimaiden seu-ranta ja moraalinen paine ajavat ehdo-tusten toimeenpanoa ja parhaiden vaihto-etojen etsintää eteenpäin.

”Esimerkiksi poliittisista syistä kaik-kia suosituksia ei voida hyväksyä sel-laisenaan, vaikka toimenpiteiden tarve myönnettäisiinkin. Myös kansalliset erityisolosuhteet saattavat joskus jäädä suosituksia tehtäessä vaille riittävää huomi-ota. Jäsenvaltiot pääsevät vielä tutkinta-tilaisuuksissa kertomaan kantansa, jos ne ovat jostakin asiasta eri mieltä. OECD:n talouspoliittiseen yhteistyöhön eivät kuulu sanktiot kuten EU:ssa.” ■

Kirjoittaja on Brysselissä työskentelevä vapaa toimittaja ja Tieto&trendit-lehden vakituinen avustaja.

Pekka Myrskylä

Kovin kilpailu perusasteen töistä

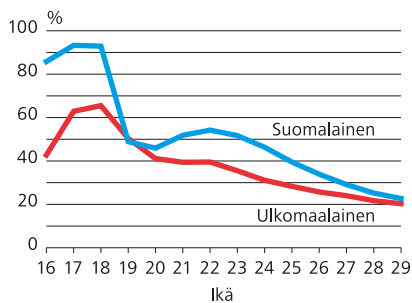
Jos luokalla on 20 oppilasta, yksi on vaarassa syrjäytyä. Ilman koulutusta on nykyään monin verroin vaikeampaa päästä työuran alkuun kuin muutama vuosikymmen sitten.

Suomessa on 52 000 alle 30-vuotiasta, jotka eivät opiskele, ole työssä, eläkkeellä tai varusmiehenä ja joilla ei toistaiseksi ole perusastetta korkeampaa koulutusta (Taulukko 1). Joukossa on myös 7 000 naista, joilla on alle kouluikäisiä lapsia.

Näistä 52 000:sta lähes 14 000 on syntyperältään ulkomaalaisia (maahanmuuttajia tai heille Suomessa syntyneitä lapsia). Heidän riskinsä jäädä pelkän perusasteen koulutuksen varassa työelämän ulkopuolelle on reilut 22 prosenttia, kun yleisesti kussakin ikäluokassa syrjäytymisen riski on reilut 5 prosenttia.

Yhteensä syrjässä olevia oli vuonna 2011 miltei yhden ikäluokan verran. On tärkeää pitää mielessä, että ulkopuolisten joukko muuttuu koko ajan. Siihen

Opiskelevien osuus ikäluokasta syntyperän mukaan 2011

Kuvio 1

tulee joka ikäluokasta 6–7 prosenttia nuoria jotka eivät jatka peruskoulun jälkeen, keskiasteella keskeyttäviä, maahanmuuttajia ja työnsä menettäviä. Joukosta myös poistuu nuoria: opiskeluun, töihin,

ulkomaille ja perhevapaille, eläkkeelle ja varusmiespalveluun. Viiden vuoden kuluessa 60 prosenttia syrjään jääneistä löytää oman työelämän polkunsaa, 40 prosenttia jatkaa etsimistään.

Kriittinen piste peruskoulun jälkeen

Perusasteen jälkeen ensimmäinen ”vaaran paikka” on siirtyminen keskiasteelle. Vajaat 10 prosenttia kotimaisista nuorista ja yli kolmannes ulkomaalaisista nuorista on opiskelujen ulkopuolella 16–18 vuoden iässä (Kuvio 1).

Mielestäni juuri perusasteen ja keskiasteen väliseen nivelkohtaan sopisi paikallinen kymppiluokka. Jos nuori ei löydä tai heikon todistuksensa takia saa jat-

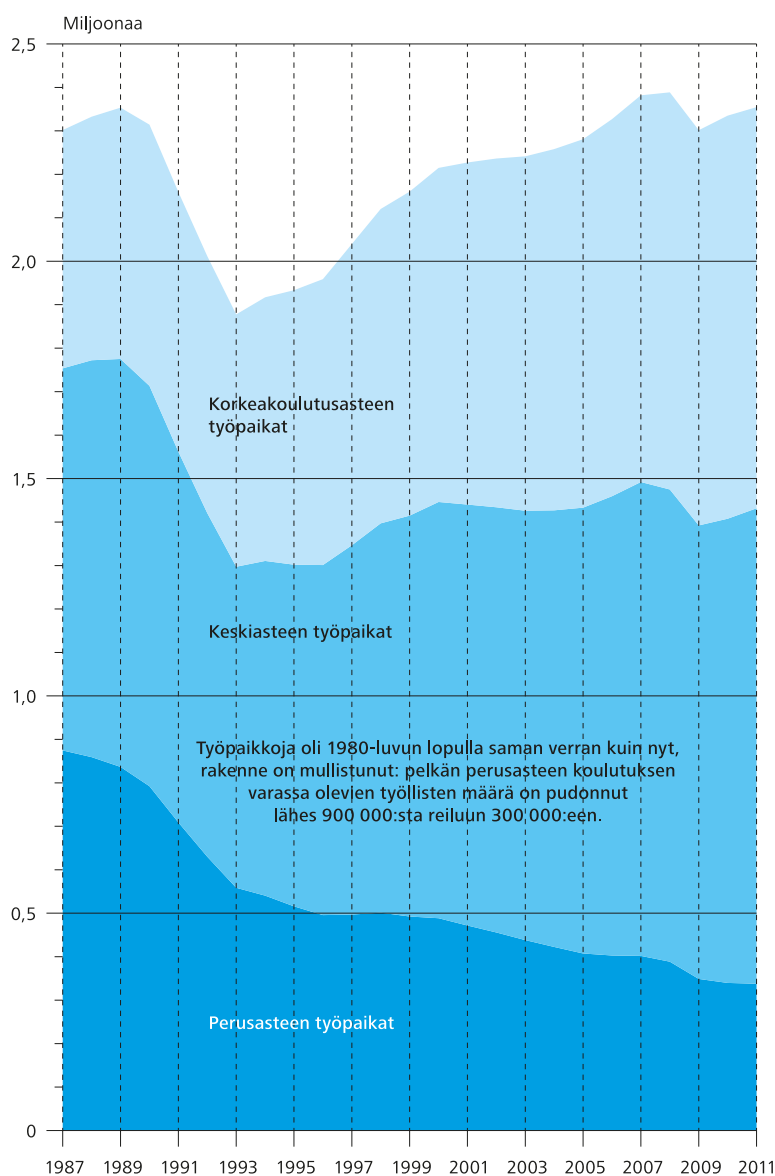
Ulkopuolelle jääneet nuoret 2011

Ikä	Ikäluokan koko	Pelkän perusasteen koulutuksen varassa				Riski syrjäytyä, % Ulkopuolelle jääneet koko ikäluokasta
		Yhteensä	Heistä työvoiman ulkopuolella*	Työttömänä	Ulkopuolelle jääneet yht.	
16	64 372	64 372	3 386	18	3 404	5,3
17	66 450	66 432	3 053	560	3 613	5,4
18	66 422	65 722	2 156	1 152	3 308	5,0
19	68 560	24 002	2 505	1 385	3 890	5,7
20	67 482	15 338	2 571	1 510	4 081	6,0
21	68 060	13 358	2 357	1 517	3 874	5,7
22	66 393	12 345	2 310	1 369	3 679	5,5
23	66 930	12 003	2 314	1 368	3 682	5,5
24	64 016	11 213	2 214	1 274	3 488	5,4
25	65 154	11 223	2 071	1 601	3 672	5,6
26	67 435	11 078	2 066	1 664	3 730	5,5
27	69 920	11 596	2 165	1 742	3 907	5,6
28	71 751	11 871	2 148	1 732	3 880	5,4
29	71 178	11 167	1 993	1 540	3 533	5,0
yht.	944 123	341 720	33 309	18 432	51 741	5,5

*muusta syystä kuin opiskelun, eläkkeellä olon tai varusmiespalvelun vuoksi

Taulukko 1

Työlliset koulutusasteen mukaan 1987–2011

Taulukon ja kuvioiden lähde: Työssäkäyntitilasto. Tilastokeskus

Kuvio 2

kokoulutuspaikkaa, voisi pakollisella kymppiluokalla valmentaa nuorta jatko-opintoihin. Apua nämä nuoret tarvitsevat, sillä heistä suurella osalla on heikko tai olematon kotitausta. Lähes 20 000 nuorta on kodin ulkopuolelle sijoitettuna. Osa ulkomaalaisista tarvitsee kieliharjoitusta. Pakollinen kymppiluokka voisi koskea vain niitä nuoria, joille ei jatkopaikkaa muuten löydy.

On oikeastaan hämmästyttävää, kuinka moni Suomessa asuva työikäinen on jäänyt pelkän perusasteen varaan. 30-vuotiaille harvoin enää lisäkoulutusta kertyy. Tämän ikäisistä miehistä 20 prosenttia ja

naisista 12 prosenttia on suorittanut pelkän peruskoulun.

Nuoremmissa ikäluokissa kouluttamattomien osuus on vielä korkeampi. Siihen on syynä sekä kesken oleva koulutus että maahanmuuttajilta puuttuvat koulutustiedot. Maahan muuttaneiden koulutuksesta ei kerätä systemaattisesti tietoja, joten heille merkitään rekisteriin koulutukseksi ”perusaste tai tuntematon koulutus”. Osalla heistä on korkeampi koulutusta, esimerkiksi lääkärin koulutus, mutta sitä ei vain tiedetä.

Muutama vuosikymmen sitten saattoi vielä kuulla tarinoita, joissa juoksu-

Eija Lillja-Vuori

Tulevaisuudessa kovin kilpailu työpaikoista käydään perusasteen koulutuksen tasolla, arvioi Pekka Myrskylä.

poikana aloittanut oli noussut huomattavaankin asemaan yritysten hierarkioissa. 1980-luvun 2,3 miljoonan työllisen joukossa oli lähes 900 000 vain perusasteen suorittanutta. Vuonna 2011 työllisiä on saman verran, mutta perusasteen varassa olevia on enää 340 000.

Reilut 300 000 hommaa, yli miljoona ottajaa

Perusasteen työpaikoista on kadonnut yli puoli miljoonaa (Kuvio 2). Vähentyminen on jatkunut keskeytyksettä ainakin 30 vuotta. Samaan aikaan keskiasteen työpaikkojen määrä on kasvanut 200 000:lla ja korkeimman asteen työpaikkojen määrä on yli kaksinkertaistunut.

Voikin olla niin, että tulevaisuudessa kovin kilpailu työpaikoista käydään perusasteen tasolla. Niistä kilpailevat puoli miljoonaa perusasteen varassa olevaa työikäistä, 340 000 töissä olevaa joista osa on opiskelijoita, 250 000 maahanmuuttajaa ja 60 000–70 000 ulkomaalaista, jotka ovat tilapäisesti Suomessa töissä. Vain riittävän koulutuksen kautta voi hakeutua niille aloille, jotka kasvavat.

Perusasteen varaan jäävälle kertyy työuran aikana vain 25 työvuotta 47:stä mahdollisesta. Työtkin ovat usein satunnaisia pätkätöitä, sillä työn lisäksi kertyy noin kuusi työttömyysvuotta. Joka viides vuosi hukkaantuu siis työttömänä. Tämä tarkoittaa hyvin heikkoa elinaikeista tulokertymää ja myöhemmin niukkaa eläkettä.

Juoksupojasta johtajaksi -ajat ovat kaukaista historiaa. Yrittäjillä voi vielä joskus sellaiseen olla mahdollisuuksia, mutta menestyvät yrittäjätkin harvoin jäävät kokonaan vaille koulutusta. ■

Katso myös juttu sivulla 56.

“Olen saanut olla rakentamassa supertietovarastoa, jossa rekistereillä on korvattu väestölaskentojen suora tiedonkeruu. On ollut kiehtovaa pyöritellä megatiedostoa ja tuottaa ainutlaatuista uutta tietoa.”

Datakaivoksen rakentaja

Jokaisen suomalaisen elämästä jääneet jäljet viimeisen 25 vuoden ajalta löytyvät mittavasta tietovarastosta, jota Pekka Myrskylä on ollut rakentamassa. Juuri eläkkeelle jäänyt tilastomies on käyttänyt rekisteriä mm. syrjäytyneiden nuorten jäljittämiseen.

Pekka Myrskylä oli projektipäällikkönä Tilastokeskuksessa, kun Suomeen alettiin rakentaa rekisteritietoihin perustuvaa väestölaskentajärjestelmää. ”Vuoden 1980 lomakelaskenta oli maksanut nykyrahassa noin 50 miljoonaa euroa. Rahoja myöntäessään valtiovarainministeriö antoi ukaasin, että tällainen raha myönnettiin nyt viimeisen kerran. Oli luotava selvästi halvempi järjestelmä.”

Mallia otettiin Tanskasta, joka ensimmäisenä maailman maana oli toimittanut vuoden 1980 väestö- ja asuntolaskennan vain rekisteritietoja hyväksikäyttäen. Alkoi monivuotinen projekti, johon osallistui valtiovarainministeriön, Verohallituksen, Väestörekisterikeskuksen, työnantajajärjestöjen ja keskuskaupakamarin korkeinta johtoa.

”Jokaisen kokouksen aluksi Etelärannan voimahahmot haukkuivat minut perusteellisesti ja hieman muitakin Tilastokeskuksen edustajia tällaisen mielettömän lisärasituksen vierittämisestä Suomen elinkeinoelämälle”, Myrskylä muistelee.

”Ilman valtiovarainministeriön vahvaa tukea hanke ei olisi koskaan onnistunut. Pitkän väännön, lukemattomien koekielujen, yritysvierailujen ja seminaarien jälkeen, rekisteripohjaiset tiedot tuotettiin ensimmäisen kerran vuodelta 1987, toisena maana maailmassa.”

Lähes 50 miljoonan säästö

Järjestelmä yhdistelee noin 30 erilaista rekisteriaineistoa, joista tärkeimpiä ovat henkilörekisteri, rakennus- ja huoneistorekisteri, verotuksen eri rekisterit, Eläketurvakeskuksen, Kansaneläkelaitoksen, työ- ja elinkeinoministeriön ja Tilastokeskuksen omat rekisterit (yritysrekisteri, tutkintorekisteri, opiskelijarekisteri). ”Yritysrekisteri piti laajentaa käsittämään kaikki yritykset ja julkisyhteisöt sekä muuttaa tuotanto vuosittaiseksi.”

”Vastustus oli niin kiihkeää, että jopa johtajia piti vaihtaa. Rakennetun järjestelmän tarkoitus oli alun perinkin tuottaa kaikki tiedot vuosittain. Kunnat ja muukin aluehallinto olivat lopen kyllästyneitä saamaan kunnittaisia ja osa-alue tietoja vain joka viides vuosi. Tietojen saaminen vuosittain oli rekisterilaskennan suurin etu. Tärkeätä oli sekin, että vuosituotanto pyöri nyt noin miljoonalla eurolla aiemman 50 miljoonan euron asemesta.”

Tilastojen kultakaivos

”Heti ensimmäisen tuotantovuoden jälkeen tajusimme, että meillä on käsissämme varsinainen kultakaivos – Data Mine – johon alettiin kerryttää tietoja vuosittain. Nyt tietoja on koottu neljännesvuosisata.”

”Tänä aikana tiedostossa on ”käynyt” 8 miljoonaa asukasta, joista noin 4 mil-

joonaa on ollut siinä koko ajan. 25 vuoden aikana on kuollut 1,6 miljoonaa asukasta ja maasta on muuttanut 0,3 miljoonaa. Väestö on kasvanut 1,6 miljoonalla syntyneellä ja 0,5 miljoonalla maahan muuttaneella”, Myrskylä listaa.

”Kun jokaisesta asukkaasta on vuosittain tietoja runsaat tuhat bittiä, niin kaiken kaikkiaan päästään ainakin 150 miljardiin bittiin tietoa. Tiedot ovat tietovarastossa, joka on melko massiivinen.”

”Meistä jokaisesta on siellä kaikki 25 vuoden aikaiset työsuhdepätkät, opiskelu-, työttömyys-, eläke- ym. jaksot. On myös kaikki tutkinnot, tulot työsuhdeittain ja kaikki muutkin tulot, työ- ja työttömyyskuukaudet, asuntokuntien ja perheiden kokoonpano vuosittain, asuntojen fyysiset ominaisuudet, hallintaperusteet, sijaintikoordinaatit, ammatit, sosioekonomiset asemat, rakennustiedot ja kesämökkitiedot. Lisäksi sukupolvet voidaan yhdistää, koska kaikilla on tietueellaan vanhempien ja mahdollisten lastensa henkilö-tunnukset. On siinä numero poikineen, onkohan tämä jo sitä uutta Big Dataa?”

Syrjäytyneiden jäljillä

Viime vuosina Myrskylä on käyttänyt datakaivosta muun muassa syrjäytyneiden nuorten jäljittämiseen. Hänen selvityksensä kadonneista nuorista ovat

"Useimmissa maissa tällaisista tilastoista ei nähdä edes unta."

herättäneet paljon julkista keskustelua, tuoreimpana esimerkkinä Helsingin Sanomien toukokuun kuukausiliite, jossa Myrskylä kommentoi toimituksen tekemää tutkimusta.

Kuukausiliitteen "mikrotason" tutkimuksessa joukko tiedotusopin opiskelijoita selvitti, mitä heidän luokkatovereilleen 9. luokalta oli koulun jälkeen tapahtunut.

Syrjään jääneiden joukossa oli esimerkiksi muutama rikollinen, erilaisiin riippuvuuksiin sortuneita, koulukiusattuja, varhain äideiksi tulleita ja pitkään jatkuneen työttömyyden uhreja. Syrjäytyneitä oli nykyistä vähemmän, koska parikymmentä vuotta sitten maassa oli hyvin vähän maahanmuuttajia. Maahanmuuttajien riski jäädä ulkopuoliseen väestöön on viisinkertainen kotimaisiin

nuoriin verrattuna.

"Maahanmuuttajien koulutustasosta meillä ei vielä ole tarpeeksi tietoa. Vain Suomessa suoritettu koulutus tulee tietoon, samoin laillistamista edellyttävät terveydenhoitoalan tutkinnot ja työttömien työnhakijoiden ulkomailta suorittamat tutkinnot. On arvioitu, että 250 000 ulkomaalaistaustaiselta puuttuu yli 100 000 tutkintotietoa. Työvoimapulan uhatessa olisi erittäin tärkeätä saada kattavat tutkintotiedot koko maassa asuvalta väestöltä."

"Wonderland of Statistics"

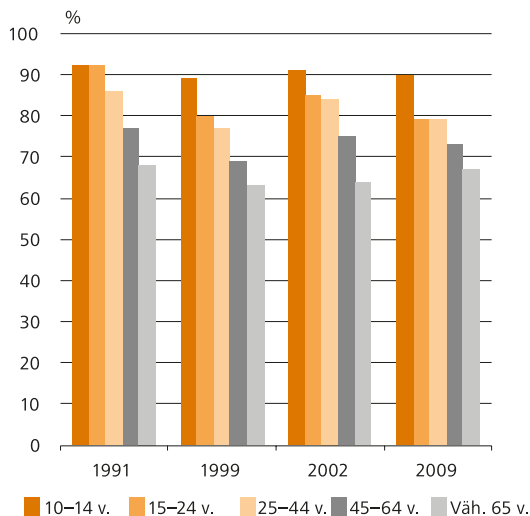
"Olen saanut olla rakentamassa super-tietovarastoa, jossa rekistereillä on korvattu väestölaskentojen suora tiedonke-

ruu, ja olen siitä ylpeä. On ollut kiehtovaa pyöritellä tätä megatiedostoa, löytää työttömyyden syitä ja seurauksia, seurata ikääntymisen vaikutuksia työmarkkinoilla, selvittää koulutustason vaikutusta työuran pituuteen, ja tuottaa ainutlaatuista ja ainakin täsmällisyydeltään aivan uutta tietoa."

"Useimmissa maissa tällaisista tilastoista ei nähdä edes unta. Suomella onkin vahva kansainvälinen maine käsitteellä "Wonderland of Statistics". Hienoa, että olen saanut olla sitä rakentamassa", Pekka Myrskylä päättää. ■

Pekka Myrskylä jatkaa yhteiskunnallista keskustelua kirjoittamalla Tieto&trendit-lehteen ja Tieto&trendit-blogiin.

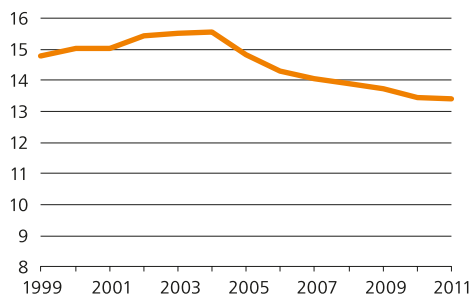
Kirjoja lukeneiden väestöosuus viimeisten 12 kk aikana

Lähde: Ajankäyttö- ja vapaa-ajan tutkimukset, Tilastokeskus

Kuvio 1

Lainattuja kirjoja asukasta kohden yleisissä kirjastoissa 1999–2011

Lähde: Suomen yleiset kirjastot -tietokanta

Kuvio 2

Aku Alanen

Kirjakauppa pitää pintansa

Kotitaloudet ostavat edelleen kirjansa ensisijassa vähittäismyymälöistä. Kirjakaupat ovat edelleen tärkein yksittäinen myyntikanava. Nettikauppa ei Suomessa vielä ole saanut kovin suurta asemaa eikä e-kirja lyönyt itseään läpi.

Kirjojen lukeminen on monista haastajista huolimatta edelleen tärkeimpiä kulttuuriharrastuksia Suomessa. Kansainvälisessä vertailussa olemme edelleen innokkaita lukijoita.

Harrastuksena lukemisen asema on muuttunut hämmästyttävän vähän viimeisen parinkymmenen vuoden aikana eri ikäryhmissä, joskin ikäryhmien välillä on eroja (Kuvio 1).

Myös kirjojen lainaamisessa yleisistä kirjastoista olemme edelleen maailman ahkerimpia, vaikka lievää laskua siinä on viime vuosina tapahtunut (Kuvio 2).

Kotitaloudet ostavat eniten

Kotitaloudet ovat aina olleet tärkein kirjojen ostajaryhmä. Kotitalouksien kirjoihin käyttämä rahamäärä on tosin vähentynyt, jos käytetään kiinteähintaisia laskelmia.

Kirjojen hintaindeksi nousi erityisesti 1980-luvulla huimasti, paljon yleistä ku-

luttajahintaindeksiä nopeammin. Lama-vuoden 1992 jälkeen kirjojen hintaindeksi laski. Sen jälkeen kirjojen hinnat ovat keskimäärin nousseet erittäin vaatimattomasti.

Kirjaostosten osuus kotitalouksien kokonaismenoista on myös laskenut. Osuus on puolet pienempi kuin 1970-luvun puolivälissä (Kuvio 3). Kirjat ovat siis joutuneet aika ahtaalle kulttuurituotteiden taistelussa kotitalouksien käyttövaroista (Taulukko 1).

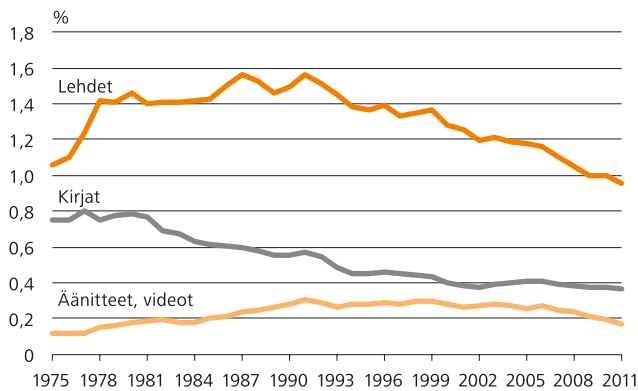
Kotitalouksien kulutusmenot 2011

	Milj. euroa
Sanoma- ja aikauslehdet	960
Kirjat	364
Valokuvauslaitteet	173
Äänilevyt, videot	168

Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus.

Taulukko 1

Kulttuuristen tuotteiden osuus kotitalouksien kulutusmenoista 1975–2011

Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus.

Kuvio 3

Kirjojen vähittäismyynti 2011

Vähittäiskaupat	Yritysten lkm	Milj. €, ilman alv	% -osuus
Kirjakaupat	229	155,7	30,1
Verkkokirjakaupat	14	30,5	5,9
Supermarketit	926	67,4	13,0
Kioskit	363	5,1	1,0
Tavaratalot	95	24,2	4,7
Antikvariaatit	134	5,1	1,0
Muut	679	12,0	2,3
Yhteensä	2 440	300,0	57,9

Lähde: Yritystilastot, Tilastokeskus.

Taulukko 2

Kirjakerhojen osuus pienentynyt

Kirjojen myyntikanavat voidaan jakaa monellakin tapaa. Yksi on kolmijako vähittäiskauppamyynntiin, suoramyynntiin ja jälleenmyyntiin ilman omia myymälöitä.

Vähittäiskauppojen osuus myynnistä oli 58 prosenttia vuonna 2011. Osuus on pysytellyt tällä tasolla viime vuosina mutta on selvästi isompi kuin vuosituuhannen vaihteessa.

Suoramyynnin osuus kirjojen kaupasta oli 26 prosenttia. Osuus on laskenut selvästi tällä vuosituuhannella. Erityisesti on laskenut kirjakerhojen kaltaisten kavnien osuus.

Jälleenmyynti ilman myymälöitä tarkoittaa ennen kaikkea peruskouluille ja kirjastoille myyntiä. Sen osuus on kasvanut 16 prosenttiin vuonna 2011. Tämä myyntikanava on pääosin kahden tekijän, Kirjavälityksen ja BTJ:n, hallussa.

Kirjakaupat suurin tekijä vähittäismyynnissä

Perinteiset kirjakaupat ovat pitäneet yhä pintansa, vaikka niille on tullut monta haastajaa. Kirjoista myydään nykyään noin 30 prosenttia kirjakaupoissa (Taulukko 1). Suunta on kyllä alaspäin: osuus oli vielä vuonna 2003 jopa 38 prosenttia.

Verkkokauppojen osuus on noussut mutta lievästi. Valitettavasti kaikki verkkokauppa ulkomailta ei sisälly tässä käytettävissä oleviin lukuihin, koska alan ison tekijän Amazonin maakohtaista myyntiä ei ilmoiteta.

Markettien osuus kirjamyynnistä on kasvanut moninkertaiseksi vuosituuhannen vaihteen kolmesta prosentista. Sen sijaan tavaratalojen osuus on lievästi laskenut. Muut-ryhmään kuuluu eri alojen myymälöitä, joissa kirja on pieni sivu-

E-kirja tuo jo isoimmat tulot Amerikassa, meillä vasta murusia

E-kirja on digitaalisessa muodossa oleva kirjallinen teos, jota luetaan pääosin joko erityiseltä laitteelta tai tietokonenäytöltä. E-kirja on lyönyt itsensä läpi erityisesti englanninkielisessä maailmassa.

Alan globaali markkinajohtaja Amazon ilmoitti jo keväällä 2011, että sen e-kirjamyynni ylitti kaikkien paperisien kirjojen myynnin. USA:n kustannusyhdystys ilmoitti viime kesänä, että e-kirjoista saatavat tulot ylittivät Amerikassa ensimmäistä kertaa paperikirjoista saatavat tulot vuoden 2012 ensimmäisellä neljänneksellä.

Euroopassa ei olla vielä näin pitkällä. Silti Britanniassa e-kirjojen osuus koko kirjamyynnistä nousi 8 prosentin tasolle jo vuonna 2011.

Pohjoismaissa sen sijaan e-kirja ei vielä ole lyönyt itseään kunnolla läpi. Tanskassa e-kirjan myynti on jopa kääntynyt laskuun.

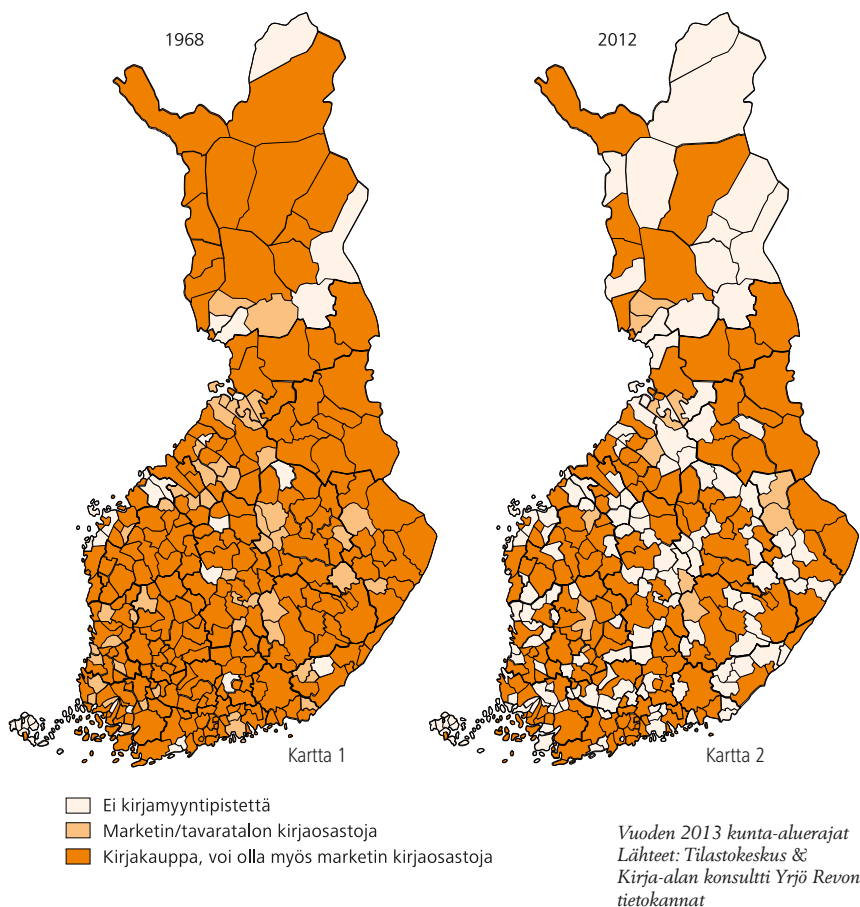
Suomessa e-kirjojen osuus myynnistä on vielä alle prosentissa. Syynä on perinteisen kirjan suosion lisäksi kielialueen pienyyden kaltaisia tekijöitä. Samoin meillä on laitteistoon liittyviä rajoitteita. Esimerkiksi Kindlen lukulaitetta ei voi ostaa vielä Suomessa. Lisäksi on pienempiä tekijöitä kuten e-kirjan paperikirjaa korkeampi alv-kanta.

E-kirjojen myynnin kasvua jarruttavat kuitenkin ennen kaikkea julkaisu- ja jakeluoikeuksien hallintaan liittyvät ristiriidat eli selväkielisesti raha. Kustantajat ovat Suomessa olleet hyvin varovaisia e-kirjan lanseerauksissa. Varmaankin pelätään vanhan hyvän bisnesmallin katoavan ennen kuin on kyetty saamaan varmuutta uuden toimivuudesta.

tuote. Myös antikvariaatit ovat sitkeästi sinnitelleet elossa, niille lienee aina kyntää kirjanystävien keskuudessa.

E-kirjan myynti on edelleen marginaalista (ks. juttu yllä). Vienee vielä aikaa, ennen kuin se toden teolla lyö Suomessa itsensä läpi. ➤

Kirjakaupat ja kirjaosastot

Kirjat edelleen kirjakaupan ykköstuote

Kirjakauppojen kokonaisliikevaihdosta 61 prosenttia syntyi kirjojen myynnistä vuonna 2011. Osuus oli vuosina 2004–06 vielä hieman korkeampi, noin 67 prosenttia. Nämä ovat tietysti keskimääräisiä lukuja; yksittäisten kirjakauppojen välillä vaihtelut ovat suuria.

Markettien kirjavalikoima vaihtelee voimakkaasti nykyisin. Isoimmat niistä ovat täyden palvelun kirjakauppoja, pienemmät vaatimattomampia. Tavallisen marketin linjaukseen ei yleensä kuulu varsinaisten uustilausten hankinta asiakkaille.

Sitkeitä sissejä eri puolilla maata

Äänekosken seutukunta oli viime vuoden vaihteessa ainoa seutukunta, jossa ei ollut minkäänlaista kirjamyyntipistettä.

Tornionlaaksossakin oli marketissa kirjaosasto vaikkei varsinaista kirjakauppaa.

Lisäksi muutamassa seutukunnassa oli kylläkin kirjakauppa mutta suppealla näytevarastolla. Nämäkin kaupat yleensä tilaavat parin päivän kuluessa halutun kirjan asiakkaalle.

Jos ajatellaan, että seutukunta suurin piirtein vastaa talousaluetta, on kirjojen saatavuustilanne Suomessa vielä kohtuullisen hyvä verrattuna monien muiden kulttuuripalvelujen alueelliseen saatavuuteen. Toki postimyynnin ja internetin kautta voi nykyään tilata periaatteessa mitä vain.

Kirjakauppaa vailla oli vuonna 1968 vain 38 kuntaa (Kartta 1), nyt tällaisia kuntia (vuoden 2013 kuntajaolla) on 155. Niiden kuntien määrä, joissa on vain marketin kirjaosasto, on vähentynyt 55:stä 12:een (Lähde: Kirja-alan konsultti Yrjö Revon tietokannat).

Suomen 320 kunnasta oli vuoden 2012 kesällä 165:ssä laajempaa kirjamyyntiä (Kartta 2). 153 kunnassa oli erillinen kirjakauppa, 12 kunnassa pelkäästään marketin kirjaosasto.

Iso merkitys kunnan imagolle

Kirjakaupalla on edelleen iso merkitys kunnan kulttuuriselle ilmeelle. Vaikka internetin kautta voi tehdä tilauksia, mikään ei korvaa sitä, että voi hypistellä kotipaikan kaupassa ihan oikeita kirjoja.

Manner-Suomessa selvällä enemmistöllä kunnista oli kirjamyyntipiste, mutta Ahvenanmaalla oli vain yksi kirjakauppa. Tilastoissa kirjojen alueellinen saatavuus näyttää siis parantuneen kuntien yhdistymisen myötä. Todellisuudessa syrjäseuduilla tilanne ei luonnollisesti ole muuttunut viime vuosina.

Suurimmissa kaupungeissa on myös tapahtunut jopa käännettä positiiviseen suuntaan. Kaikissa niissä on kirjamyyntipisteiden lukumäärä kasvanut erityisesti erikoiskirjakauppojen osalta. Sellaisia ovat tiettyyn asiakaskohderyhmään keskittyneet liikkeet: jäännöskirjojen kaupat, pokkarikaupat, erityisalujen kaupat jne.

Yleiskirjakauppojen määrä sen sijaan on laskenut, esimerkiksi Helsingissä 52:sta vuonna 1968 nykyiseen 12:een. Erikoiskirjakauppojen määrä on nousut 58:aan ja markettien kirjaosastojen 11:een. Samantyyppistä kehitystä on tapahtunut kaikissa isoissa kaupungeissa.

Divarimyyntistä puolet Helsingissä

Myös antikvariaatit ovat pitäneet pintansa. Niiden osuus kirjojen myynnin kokonaisliikevaihdosta on kyllä hieman laskenut, yhden prosentin paikkeille vuosien 2004–05 1,5 prosentista.

Divareita oli vuoden 2011 lopussa kaikkiaan 147, joista 13:ssa tosin ei myyty kirjoja vaan muita tuotteita. Divareista kolmannes sijaitsee Helsingissä, mutta liikevaihdosta helsinkiläisliikkeiden osuus on puolet.

Muuten antikvariaatit sijaitsevat pääosin yliopistokaupungeissa. Kaikkiaan 47 kunnassa divari on kyennyt jatkaamaan toimintaansa. ■

pixhill.com

Pekka Lith

Yksityisten liikuntapalvelujen kysyntä on lisääntynyt 2000-luvulla reippaasti suhdannevaihteluista riippumatta, mikä on houkuttellut alalle paljon uusia yrittäjiä ja investointeja. Epävarma yleinen taloustilanne ja yksityisen kulutuksen hiipuminen uhkaavat kuitenkin pysäyttää toimialan kasvun.

Yksityinen liikuntabisnes kukoistaa

Suomessa toimi vuonna 2011 liikunta-aloilla 5 060 yritystä ja 5 440 yritystoimipaikkaa, joiden henkilöstö oli 16 300 henkilöä ja liikevaihto 2,93 miljardia euroa. Yritykset jakautuvat päätoimialoittain urheilun ja liikunnan ydinpalvelujen tuottajiin, urheilu- ja liikuntavälineiden valmistajiin sekä tukku- ja vähittäiskauppaan (Taulukko 1).

Työllisyydellä mitattuna tärkeitä yksittäisiä toimialoja ovat urheiluvälineiden ja -tarvikkeiden kauppa, veneiden ja veneilytarvikkeiden kauppa sekä palloiluhallien ja kuntokeskusten toiminta.

Liikunta-alojen kaikista yrityksistä 95 prosenttia kuuluu kuitenkin alle kymmenen henkilöä työllistäviin mikroyri-

tyksiin. Niistäkin valtaosa on ammattiharjoittajavetoisia yrityksiä, joiden vuosityöllisyys on alle kaksi henkilöä. Sivutoiminen tai osa-aikainen ammattiharjoittaminen ei ole myöskään harvinaista.

Osa tilastojen ulkopuolella

Tilastojen katveeseen voi jäädä toimialaluokitukselta johtuvista syistä osa liikunta-alojen tukitoimialoista, kuten ravinnevalmisteiden ja juomien, urheiluvaatteiden ja -jalkineiden, urheiluaseiden, hevostarvikkeiden ja kalaverkkojen valmistus. Katveeseen jää myös korkean teknologian tuotteita, joita ovat ajanottovälineiden ja muiden mittaustilastojen, as-

kel-, syke- ja yms. mittareiden valmistus.

Toimialaluokitusta noudattavista tilastoista on vaikea tunnistaa suoraan myös hevosalan liikuntapalveluja, liikuntaa tukevia fysioterapiapalveluja, urheilulääkäreitä tai urheilu- ja liikuntavälineiden korjausta.

Tilastollisia ongelmia aiheuttavat lisäksi urheiluvälineiden ja -tarvikkeiden vähittäiskauppa tavarataloissa ja muissa erikoistumattomissa suurten kauppaketjujen myymälöissä.

Yritystoiminta kasvaa kohisten

Kaupalliset urheilu- ja liikuntapalvelut kuuluvat Suomen nopeimmin kasvaneihin

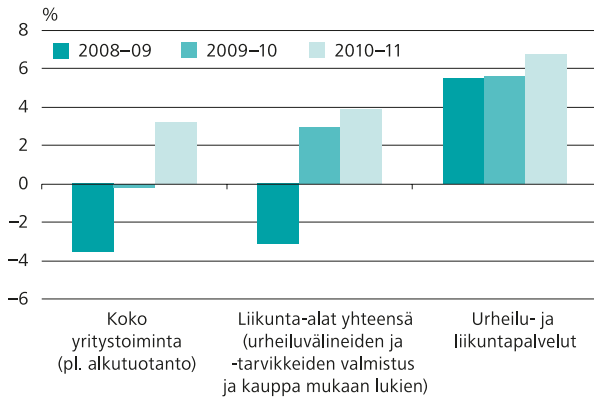
Liikunta-alojen yritystoimipaikat, henkilöstö ja liikevaihto päätoimialoittain 2011

	Toimipaikat lkm	Osuus toimipaikoista %	Henkilöstö lkm	Osuus työllisyydestä %	Liikevaihto milj. euroa	Osuus liikevaihdosta %
Liikuntavälineiden ja tarvikkeiden valmistus	397	7,3	2 812	17,3	439,0	15,0
Liikuntavälineiden ja tarvikkeiden kauppa	1 792	33,0	5 421	33,3	1 695,6	57,8
Urheilu- ja liikuntapalvelut	3 248	59,7	8 051	49,4	796,5	27,2
Yhteensä	5 437	100,0	16 284	100,0	2 931,1	100,0

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus.

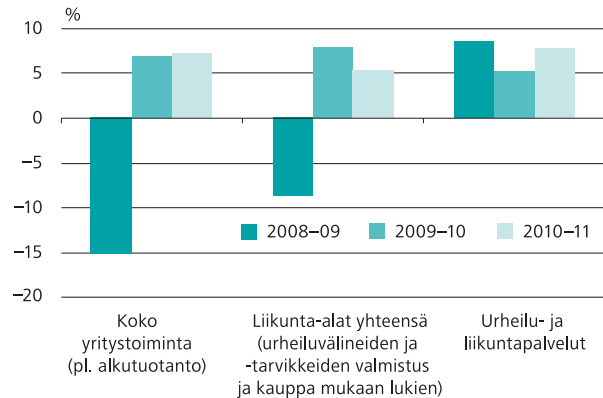
Taulukko 1

Yritystoimipaikkojen henkilöstön vuosikasvu liikunta-aloilla ja koko yritystoiminnassa keskimäärin 2008–11

Kuvio 1

Yritystoimipaikkojen liikevaihdon vuosikasvu liikunta-aloilla ja koko yritystoiminnassa keskimäärin 2008–11

Kuvioiden lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus.

Kuvio 2

siin toimialoihin (Kuviot 1–2). Yritys- ja toimipaikkarekisteri YTR:n mukaan liikuntapalveluja tuottavien yritysten työllisyys lisääntyi vuoden 2007 noin 6 800 henkilöstä lähes 8 100 henkilöön vuonna 2011. Samanaikaisesti liikevaihto nousi taantumasta huolimatta 220 miljoonalla eurolla noin 800 miljoonaan euroon.

Elinkeinoelämän keskusliiton selvitysten mukaan kasvuyritysten osuus liikunta- ja urheilupalvelujen yritys-kannasta oli 3,7 prosenttia vuosien 2009–11 liikevaihdon kehityksellä mitaten. Osuus oli selvästi suurempi kuin koko yrityssectässä keskimäärin (2,8%). Reippaasti kasvaneita palvelualoja ovat muun muassa kuntosalit- ja aerobic-voimistelu sekä ratsastuskoulutoiminta.

Liikuntaa harrastavat 19–65-vuotiaat aikuiset ulkopuolisten liikuntapaikkojen järjestäjien mukaan (pl. omatoiminen liikunta) 2005–10

	Harrastajia 2009–10 lkm	Määrällinen kasvu 2005–10 lkm	Suhteellinen kasvu 2005–10 %
Urheiluseura	459 000	19 000	4,3
Muu liikuntajärjestö	173 000	32 000	22,7
Kansalais- ja työväenopisto	117 000	17 000	17,0
Muu kunnan järjestämä	146 000	47 000	47,5
Työpaikan järjestämä	350 000	67 000	19,1
Oppilaitoksen järjestämä	57 000	9 000	15,8
Yksityinen yritys	505 000	223 000	79,1
Erityisryhmien järjestöt	14 000	2 500	21,7
Kansanterveysjärjestöt	4 000	0	0,0

Lähde: Kansallinen liikuntatutkimus 2009–10.

Taulukko 2

Naiset käyttävät enemmän kaupallisia palveluja

Näkemyistä kaupallisten liikuntapalvelujen nopeasta kasvusta tukevat kansalliset liikuntatutkimukset. Vuosina 2005–10 liikunnan harrastajien määrä lisääntyi yritysten järjestämissä liikuntapaikoissa arviolta 223 000 henkilöllä eli lähes 80 prosenttia. Harrastajien määrä kasvoi yritysten liikuntapaikoissa enemmän kuin muiden järjestäjien liikuntapaikoissa yhteensä (Taulukko 2).

Yritysten tarjoamia palveluja käytti vuonna 2010 yhteensä runsaat puoli miljoonaa suomalaista. Liikuntatutki-

musten mukaan naiset käyttävät miehiä enemmän kaupallisten yritysten tarjoamia liikuntapalveluja. Osasyynä on kysynnän kasvu naisten suosimissa lajeissa, kuten kuntosalitoiminnassa, aerobicissa ja ratsastuksessa, joissa järjestäjät ovat etupäässä yksityisiä yrityksiä.

Nuoremmat ikäluokat käyttävät enemmän yksityisiä palveluja kuin vanhat ikäluokat, mutta yksityisten palvelujen käyttö on lisääntynyt kaikkien ikäluokkien keskuudessa. Myös

66–79-vuotiaat senioriliikunnan harrastajat ostavat aiempaa enemmän yritysten palveluja, joskin kansalais- ja työväenopistojen ja muulla kuntien järjestämällä toiminnalla on senioriliikunnassa yhä tärkeä asema.

Liikuntasetelit lisäävät kysyntää

Yhteiskunnan tarjoama verotuki eli liikuntasetelit ovat lisänneet yksityisten liikuntapalvelujen kysyntää. Suomen Kun-

Harrastajamäärät kasvussa

Noin 55 prosenttia Suomen aikuisväestöstä eli 1,8 miljoonaa 19–65-vuotiaita kansalaista harrastaa jotain liikuntaa vähintään neljästi viikossa. Tämä käy ilmi SLU:n teettämästä kansallisesta liikuntatutkimuksesta vuosilta 2009–10. Liikuntaa harrastavien osuus on kasvanut yhdeksällä prosenttiyksikköllä 2000-luvun alusta.

Liikuntaharrastusten suosion kasvu ei tarkoita kuitenkaan välttämättä sitä, että kaikki liikkuisivat riittävästi. Riittävästi liikkui ainoastaan 44 prosenttia aikuisväestöstä. Tutkimuksessa riittävästi liikkuvaksi on määritelty henkilö, joka harrastaa liikuntaa vähintään neljä kertaa viikossa ja vähintään 30 minuuttia päivässä siten, että hengästyy tai hikoilee.

Kaikkein suosituin liikuntamuoto on kävelylenkkeily, jota harrastaa lähes 1,8 miljoonaa suomalaista. Toiseksi suosituin on pyöräily, jonka harrastajamäärä on noin 845 000. Kuntosaliharjoittelu kuuluu 713 000 aikuisen harrastuksiin. Yli 500 000 henkilön harrastuksia ovat myös hiihto, juoksulenkkeily, uinti sekä voimistelu, johon luetaan myös aerobic-harjoittelu (Taulukko 3).

Naiset aktiivisempia

Kuntosaliharjoittelua ja voimistelua lukuun ottamatta muut suositut liikuntalajit kuuluvat ei-kaupallisiin harrastuksiin, joita harrastetaan pääasiassa omatoimisesti yksin. Suomesta löytyy yhteensä kaksikymmentä urheilu- ja liikuntalajia, joissa on vähintään 80 000 harrastajaa ja 30 lajia, joissa harrastajia on vähintään 20 000. Monet harrastavat kuitenkin useampaa kuin yhtä lajia.

Vähintään neljää lajia harrasti neljännes aikuisväestöstä. Naiset ovat miehiä liikunnallisempia. Naisilla on nykyisin keskiarvoa enemmän liikuntakertoja viikossa, ja heidän lajivalikoimansa on liikuntatutkimusten mukaan monipuolisempi kuin miehillä. Uusien

Liikuntalajien harrastajamäärät 19–65-vuotiaiden aikuisten keskuudessa 2005–10

	Harrastajia 2009–10 lkm	Määrällinen kasvu 2005–10 lkm	Suhteellinen kasvu 2005–10 %
Kävelylenkkeily	1 790 000	-50 000	-2,7
Pyöräily	845 000	17 000	2,1
Kuntosaliharjoittelu	713 000	198 000	36,1
Hiihto	663 000	-84 000	-11,2
Juoksulenkkeily	639 000	143 000	28,8
Uinti	575 000	-3 000	-0,5
Voimistelu	532 000	49 000	10,1
Sauvakävely	454 000	10 000	2,3
Salibandy	210 000	-13 000	-5,8
Sulkapallo	151 000	9 000	6,3
Laskettelu	141 000	-2 000	-1,4
Jalkapallo	140 000	-20 000	-12,5
Rullaluistelu	131 000	-25 000	-16
Tanssi	114 000	31 000	37,3
Golf	100 000	19 000	23,5
Jääkiekko	99 000	9 000	10
Luistelu	88 000	32 000	57,1
Ratsastus	81 000	17 000	26,6
Lentopallo	83 000	-20 000	-19,4
Tennis	80 000	4 000	5,3

Lähde: Kansallinen liikuntatutkimus 2009–10.

Taulukko 3

terveys-suositusten mukaan naisista liikuntaa harrastaa riittävästi 49 prosenttia mutta miehistä vain 40 prosenttia.

Kuntosalit kutsuvat

Vuosina 2005-10 harrastajamäärät lisääntyivät eniten kuntosaliharjoittelun puolella. Myös samojen kuntosaliryitysten tiloissa tapahtuva aerobic-voimistelu on kasvatanut suosiotaan, mikä on houkuttellut erityisesti naisia saleille. Viime vuosina aerobic-voimistelu on tavoittanut myös eri-ikäisiä miesharrastajia.

Seuraavaksi suurinta harrastajamäärien

prosentuaalinen kasvu oli vuosina 2005-10 juoksulenkkeilyn, luistelun, golfin, tanssin ja ratsastuksen piirissä, kun puhutaan lajeista, joissa harrastajamäärä on ylittänyt 80 000 henkilöä.

Suosiotaan lisänneitä pienempiä lajeja ovat moottoripyöräily, kiipeily, pesäpallo, melonta, nyrkkeily, ammunta ja potkunyrkkeily.

Useimmat mainitut lajit kuuluvat niihin liikuntamuotoihin, joiden piiriin on tulossa kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan eniten uusia urheilun ja liikunnan harrastajia myös lähitulevaisuudessa.

toliikuntaliiton mukaan liikuntaseteleitä käyttö omavalintaiseen liikuntaan noin 600 000 palkansaajaa vuonna 2012. Liikuntasetelien ansiosta työyhteisöjen antama tuki ei kohdistu enää vain joihinkin liikuntamuotoihin tai -lajeihin, vaan tukea annetaan moniin lajeihin.

Liikuntaseteleitä työntekijöilleen antavat työpaikat voivat tukea myös muulla tavoin henkilöstönsä liikuntaharrastuksia, kuten ostamalla liikuntapalveluja oman talon ulkopuolelta. Tosin liikuntasetelin suosion kasvu on johtanut siihen, että aiempaa harvempi työpaikka jakaa

muuta rahallista tukea työntekijöille. Samalla investoinnit omiin liikuntatiloihin ovat vähentyneet.

Liikuntaseteleihin sisältyy kuitenkin myös kielteisiä piirteitä. Veroetu voi kasautua parempituloisille ja korkeasti koulutetuilla palkansaajille, jotka har-

rastaisivat urheilua ja liikuntaa joka tapauksessa liikuntaseteleistä riippumatta. Heille liikuntasetelit ovat vain ylimääräinen yhteiskunnan tarjoama etuus. Eriarvoisuutta lisää se, että verohyödyn saanti edellyttää työnantajan päätöstä asiasta.

Väline- ja tarvikkeakauppa suhdanneherkkää

Kaupallisten urheilu- ja liikuntapalvelujen kysyntä on ollut tilastojen valossa pääosin riippumatonta lyhyen aikavälin suhdannevaihteluista. Kysyntää ovat ylläpitäneet vapaa-ajan viettoon liittyvät kulutusrakenteen muutokset, jotka korostavat nykyisin terveiden elämäntapojen ja liikunnan merkitystä. Siksi palveluyritysten liikevaihto ja henkilöstö kasvivat myös taantumavuonna 2009.

Urheiluvälineiden ja -tarvikkeiden kysyntä on sen sijaan erittäin hintajoustavaa ja suhdanneherkkää. Kaupan liikevaihtokuvaajien mukaan urheiluvälineiden ja -tarvikkeiden myynti on lisääntynyt kuitenkin vuosina 2010–12, mutta kiristynyt kilpailu ja yleinen epävarma taloustilanne voivat heikentää liikevaihdon ja työllisyyden kasvua tuotteiden valmistuksessa ja kaupassa.

Kansalaiset tuskin lopettavat liikuntaharrastuksiaan taantuman aikana. Liikuntatottumukset voivat kuitenkin muuttua siten, että kallis välineurheilu vähenee ja ei-kaupallisten liikuntamuotojen kuten lenkkeilyn suosio lisääntyy. Tämä johtaa myös siihen, että kuluttajat pidättäytyvät uusien varusteiden hankinnoista tai ostavat entistä enemmän käytettyjä tuotteita sporttidivareista.

Kannattavuus heikolla tolalla

Kilpailu on tiukentumassa myös monien yksityisten urheilu- ja liikuntapalvelujen puolella, sillä yksityisen kulutuksen kasvu on hidastunut ja pysähtymässä. Tämä on heikentänyt kannattavuutta liikuntapalveluja tuottavissa yrityksissä. Kuitenkin esimerkiksi liikuntasaleja ja ratsastustalleja on perustettu tiuhaan tahtiin ja toimintaan on investoitu runsaasti viime vuosina.

Osa uusista palveluyrityksistä on saatanut rakentaa toimintaansa jopa liikuntasetelien varaan. Niiden varaan on vaarallista nojautua edes keskipitkällä aikavälillä, sillä täyttä varmuutta setelien verovapau-

desta nykyisessä mitassa ei ole. Julkisen talouden kehitys on lähivuosina kaltevalla pohjalla, ja myös työnantajat voivat suhtautua nihkeästi setelien myöntämiseen.

Järjestötoiminta vapaaehtoistyön varassa

Urheilu- ja liikuntapalveluja tarjoavat myös urheiluseurat ja -järjestöt, joita toimii Suomessa 6 000–9 000. Ne työllistivät YTR:n mukaan suoraan 4 600 henkilöä vuonna 2011.

Useimmat seurat toimivat kuitenkin vapaaehtoistyön varassa. Urheiluseurojen palkattoman vapaaehtoistyön laskennallinen määrä on noin 40 000 työvuotta ja arvo yli 1,1 miljardia euroa.

Yleishyödyllisillä yhteisöillä ja seuroilla on tärkeä tehtävä liikuntaharrastusten edistämässä. Toisaalta niiden liiketoiminnan luonteinen varainkeruu ja toiminnan verottomuus voivat häiritä markkinaneutraaliteettia varsinkin paikallisilla markkinoilla, joilla on samoja tuotteita tarjoavia yksityisiä yrityksiä. Myös yhteisöjen saatamat avustukset voivat vääristää kilpailua.

Kunnat luovat puitteita ja tarjoavat palveluja

Suomessa yleisten edellytysten luominen liikunnalle on voimassa olevan liikuntalain mukaan yhteiskunnan tehtävänä. Opetusministeriö vastaa liikuntatoimen yleisestä johdosta ja kehittämisestä. Alueellisella tasolla nämä tehtävät kuuluvat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille sekä maakuntien liikuntaneuvostoille. Kunnat ovat asiassa paikallistason toimijoita.

Kunnat ovat myös tärkeitä liikuntapalvelujen tuottajia, minkä ohella ne tarjoavat puitteita kansalaisten omaehtoisen liikunnan harrastamiselle ja tekevät yhteistyötä paikallisten urheiluseurojen kanssa. Kuntien ja niiden omistamien liikelaitosten ja yhtiöiden tuottamien liikunta- ja ulkoilupalvelujen laskennallinen arvo oli vajaat 450 miljoonaa euroa ja työllisyys noin 5 000 henkilöä vuonna 2011.

Kuntien ja yritysten yhteistyössä parantamista

Kuntien puoli-ilmaisten liikuntatilojen tarjonta tai liikuntapalvelujen alihinnoittelu voi johtaa pienillä paikkakun-

nilla siihen, että yksityisillä yrityksillä ei ole mahdollisuuksia parantaa palvelujensa laatua tai investoida liikuntatiloihin ja laitteisiin esimerkiksi kuntosalibisneksessä. Kuntien tulisi tehdä selvä ero liikuntapalvelujen järjestämisen ja niiden tuottamisen osalta.

Julkista ja yksityistä toimintaa ei tule silti asettaa vastakkain vaan saada ne toimimaan yhdessä. Tosin Suomen Kuntoliiton kyselytutkimusten mukaan yksityisiä liikunta-alan yrityksiä ei nähdä kunnissa tärkeinä yhteistyökumppaneina.

Yksi tapa yhteistyön lisäämiseksi olisi Ruotsin mallin mukaisen palveluvaltuutetuuden käyttöönotto kunnan järjestämissä ja rahoittamissa liikuntapalveluissa. Palveluvaltuutetuus voisi toimia kanavana uusille kuntalaisten liikuntaharrastuksia edistävälle toimintamalleille, joissa hyödynnetään parhaita osaamista. Menettely voisi kannustaa yksityisiä palvelutuottajia kehittämään urheilu- ja liikuntapalveluja kuntien vastuulla olevaan toimintaan, kuten vanhusten ja erityisryhmien terveyttä edistävään liikuntatoimeen tai koululiikuntaan. ■

Kirjoittaja työskentelee tutkijana omistamassaan yrityksessä (Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith).

Lähteitä:

Mm. Suomen Liikunta ja Urheilu SLU ry: Kansallinen liikuntatutkimus 2009–10: Aikuisliikunta, Lapset ja nuoret ja liikunnan vapaaehtois- tai kansalaistoimintaan osallistuminen, Helsinki 2010 (www.slu.fi);

Suomen Kuntoliikuntaliitto ry: Työpaikkaliikuntabarometri 2012, Helsinki 2012 (www.kunto.fi);

Työ- ja elinkeinoministeriö: Toimiala Onlinein tilinpäätöstilastoja 2007–11 (www.temtoimialapalvelu.fi);

Verohallinto: Urheilu- ja liikuntaklusteri, Raportti liikuntapalvelujen kysynnästä ja tarjonnasta, yritystoiminnasta ja yritysten taloudellisesta asemasta, Ilmiöselvitys 5/2013, Helsinki 2013 (www.vero.fi).

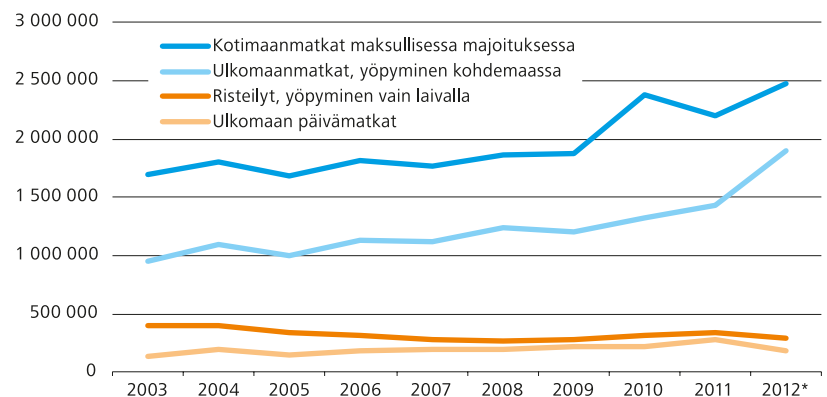
Taru Tamminen

Tutut matkakohteet suosittuja myös kesällä

Suomalaiset matkustavat vuosi vuodelta enemmän sekä kotimaassa että ulkomaille. Kesäkaudella suosituimpia ulkomaankohteita ovat Viro, Ruotsi ja Välimeren maat. Kotimaassa vietetään kaupunkilomia ja vuokramökille suunnataan useasti – ehkä yllättäen Lappiin.

Kesällä 2012 ilmojen haltijat eivät suosineet suomalaisia samalla tavalla kuin kahtena edellisessä kesänä ja hellepäivien lukumäärä kesäkuukausina jäi hyvin vaatimattomaksi. Helsingin Kaisaniemessä helleraja ylittyi peräti yhtenä päivänä kesä-elokuussa. Suomalainen ei silti hyljeksi kotimaataan ke-

Suomalaisten vapaa-ajanmatkat kesä-elokuussa 2003–2012

* Tutkimuksen tiedonkeruumenetelmä on muutettu 2012
Lähde: Suomalaisen matkailu -tutkimus. Tilastokeskus

Kuvio 1

sän matkakohteena, vaikka lämpötila jäisi alhaisiin lukemiin ja sataisi.

Suomalaiset (15–84-vuotiaat) tekivät vuoden 2012 kesäkuukausina keskimäärin 0,6 maksullisen majoituksen sisältänyttä kotimaan vapaa-ajan matkaa ja 0,4 ulkomaan vapaa-ajan matkaa, joka sisälsi yöpymisen kohdemaassa.

Kesälomallaan suomalaiset suosivat kotimaan matkakohteiden lisäksi lähinaapureitamme Viroa ja Ruotsia sekä Välimeren helteisiä rannikkovaltioita.

Viro on ollut suomalaisten matkailumaana ehdoton ykkönen pitkälti yli kymmenen vuotta, eikä kesämatkailu tee tästä poikkeusta.

Kotimaassa kaupunkilomalle

Ajatus suomalaisesta kesälomasta vie mielikuvaan loikoilusta luonnon helmassa auringossa kimmeltävän järven rannalla. Suomalaiset kotitaloudet omistavat liki puoli miljoonaa kesämökkiä ja niillä vietetään kesälomapäiviä ahkerasti.

Kaikilla meillä ei kuitenkaan ole käytössämme maksutonta mökkimajoitusta tai sitten omalla kesämökillä ei haluta viettää koko lomaa. Silloin kun suomalainen viettää kesäpäiviä maksullisessa majoituksessa, paikka onkin useimmiten hotelli joka sijaitsee kaupungissa. Yli 60 prosenttia maksullisen majoituksen sisältäneistä matkoista vietettiin hotellissa yöpyen kesällä 2012.

Kesäkuukausien matkakohteiden maakunnista kolmen kärkeen kiilasivat Uusimaa, Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi. Uudenmaan matkoista 64 prosenttia suuntautui Helsinkiin, Pirkanmaan matkoista peräti 83 prosenttia suuntautui Tampereelle ja Varsinais-Suomen matkoista 59 prosenttia suuntautui Turkuun. Näihin kolmeen kaupunkiin tehtiin 27 pro-

senttia kesäkauden kotimaan maksullisen majoituksen lähes 2,5 miljoonasta matkasta vuonna 2012.

Vuokramökillä ja leirintäalueella

Vuokramökkeily on mukava vaihtoehto mökittömille ja myös oman mökin omistaville, jos maisemaa halutaan välillä vaihtaa. Vuokratassa mökissä vietettiin 15 prosenttia kotimaan maksullisen majoituksen kesäaikaisista matkoista viime kesänä.

Kun suomalainen vuokraa mökin, joka neljäs vuokraa sen Lapin läänistä. Lappi näyttää maakuntana lumoavan suomalaisia vuodenaikasta riippumatta. Seuraavaksi suosituimpia mökkimaakuntia vuokramökkimarkkinoilla ovat Pohjois-Pohjanmaa, Uusimaa ja Etelä-Savo. Näistä kolmesta maakunnasta löytää vuokramökkinsä joka kymmenes vuokramökkiläinen.

Voisiko lomamatkan kohdevaihtoehtona olla leirintäalue? Mielikuva, joka tätä ajatellessa piirtyy ainakin vanhemman väen mielikuviiin, on soputelttameri, hyytetyt ja purkkiruoka. Tämän päivän leirilomailu on toista luokkaa asuntoautoi-

neen ja -vaunuineen, harrastemahdollisuuksineen ja ravintolapalveluineen.

Suomalaiset omistavat noin 120 000 matkailuperävaunua tai -autoa. Matkailuperävaunujen määrän kehitys on hiipunut viimeisen parinkymmenen vuoden aikana, kun taas matkailuautojen määrä on kolminkertaistunut 2000-luvun aikana.

Näillä liikkuvilla kesäkodeilla suomalaiset matkaavat mieluiten leirintäalueille Pohjois-Pohjanmaalle, Lappiin tai Keski-Suomeen. Leirintäalueille suuntautui vajaat 8 prosenttia kotimaan maksullisen majoituksen matkoista kesäkaudella 2012.

Sukulaisten sohvalla

Yksi tärkeimmistä kotimaan kesälomamatkailun muodoista on sukulaisten ja tuttavien tapaaminen ja yöpyminen heidän nurkissaan ilmaiseksi. Tällaisia matkoja tehtiin yli viisi miljoonaa kesäkaudella 2012.

Kesäkuukausien sukuloimismatkoista kolmen kärkeen kiilasivat Uusimaa, Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi.

Lehtikuva Oy

Uudenmaan matkoista 44 prosenttia suuntautui Helsinkiin, Pirkanmaan matkoista 80 prosenttia suuntautui Tampereelle ja Varsinais-Suomen matkoista 55 prosenttia suuntautui Turkuun.

Vaikka suomalainen viettääkin kesänsä mielellään maalla, on meissä myös kaupunkilomailijoita. Kesällä Suomen kaupungitkin ovat kauneimmillaan, ja ostos- ja huvittelumahdollisuudet parhaimmillaan.

Keinuvalla kerrostalolla merelle

Suomi on risteilyjä rakastavan matkailijan näkökulmasta liki paratiisi, sillä Suomen satamista lähtee risteilyjä lähes kaikkiin Itämeren valtioihin. Vaikka täältä pääsee laivalla Puolaan tai Saksaan saakka, suomalainen hyppää laivaan suunnatakseen matkansa Viroon tai Ruotsiin.

Kesäauringon kilossa kimmeltävän meren luulisi houkuttelevan valtaisan määrän matkailijoita, mutta risteilyvarustamoille kesä ei eroa muista vuodenaajoista. Suomalainen lähtee päiväksi tai kahdeksi merelle yhtälailla syysmyrskyssä kuin kesähelteessä. Kesän 2012 aikana suomalaiset tekivät yhteensä lähes 400 000 päivää yönyliristeilyä.

Tallinna vai Tukholma, Espanja vai Italia?

Kesällä 2012 suomalaiset tekivät ulkomaille suuntautuneita kohdemaassa yöpymisen sisältäneitä vapaa-ajanmatkoja lähes kaksi miljoonaa. Minne suomalainen suuntaakaan kesälomalleen: Tukholmaan, Turkkiin vai Tallinnaan?

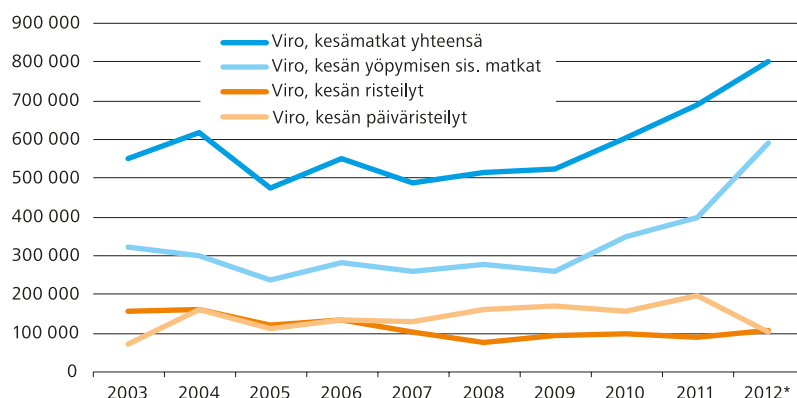
Kaukokohteet kuuluvat talven riemuihin ja kesäkaudella suomalainen suuntaa lähelle. Pohjoismaat, Venäjä ja Baltian maat sekä muu Eurooppa ovat suomalaisen kesälomakohteita.

Toki edemmäksi Eurooppaa suuntautui lomakaudella 90 000 matkaa, mutta tämä on alle 5 prosenttia kaikista yöpymisen kohdemaassa sisältäneistä matkoista lomakaudella.

Minilomalle Viroon

Viro on jo pitkään ollut matkailumaana suomalaisten ykkössuosikki. Kesällä 2012 Viroon tehtiin yli 800 000 erilaista vapaa-ajanmatkaa. Matkojen määrä on liki puo-

Suomalaisten vapaa-ajanmatkat Viroon kesä-elokuussa 2003–2012

* Tutkimuksen tiedonkeruun menetelmä on muutettu 2012
Lähde: Suomalaisen matkailu-tutkimus. Tilastokeskus

Kuvio 2

litoistakertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Vuoden 2012 kesällä Virossa yön yli viihtyneiden osuus lisääntyi ja päivämatojen määrä laski. Ehkäpä osa entisistä päivämatoilijoista päättikin jäädä Viroon edes yhdeksi yöksi. Etelänaapurimme on kuitenkin suomalaisten matkakohteena edelleen vain piipahduspaikka. Kolme neljästä yöpymisen sisältäneestä matkasta kestää alle neljä yötä.

Valtaosa Virossa vietetyistä öistä, yli 60 prosenttia, kuluu hotellien patjoilla. Ilmaismajoituksessa sukulaisten ja tuttavien luona öistä kuluu hieman yli 10 prosenttia. Vuokramökissä tai vuokratassa asunnossa öistä vietetään kuutisen prosenttia ja muutamia prosentteja myös omassa mökissä tai asunnossa.

Viron tilastoviraston tietojen mukaan kesällä 2012 Viroon matkanneista suomalaisista hieman yli 60 prosenttia vietti hotelli- tai motelliyönsä Tallinnassa ja vajaat 20 prosenttia Viron kesäpäätuomungissa Pärnussa. Saarenmaalla suomalaisista yöpyi 6 prosenttia ja Tarton kauomungissa 5 prosenttia.

Risteillen Ruotsiin

Kesäkaudella Ruotsi kiilaa toiseksi suosituimmaksi matkailumaaksi Viron jälkeen. Vuoden 2012 kesällä Ruotsiin tehtiin 470 000 erilaista vapaa-ajanmatkaa. Matkojen määrä Ruotsiin on ollut hienoisessa kasvussa viime vuosien aikana.

Päiväristeily

Päiväristeilyn lähtö ja paluu tapahtuvat saman vuorokauden aikana eikä matkan aikana yövytä laivalla eikä kohdemaassa. Päiväristeily voidaan tehdä niin, että siihen kuuluu käynti kohdemaassa tai ilman käyntiä maissa.

Risteily

Risteilyllä tarkoitetaan Suomen aluevesien ulkopuolelle laivalla tehtyä matkaa. Risteilyyn kuuluu yöpyminen laivalla. Matkaan voi sisältyä maissakäynti (päiväkäynti) kohdemaassa.

Risteilykansasta Ruotsi on jo vuosikaudet haukannut leijonanosan, sillä kaksi kolmesta risteilystä tehdään Ruotsiin. Toisaalta moni mieltää risteilymatkaksi myös matkan, jossa risteilyaluksella ollaan yötä ja kohdemaassa vietetään hotellissa yksi tai useampi yö. Kesällä 2012 risteilyt Ruotsiin vähenivät ja yöpymisen kohdemaassa kamaralla sisältäneet matkat lisääntyivät.

Hotellissa yöpyminen on myös Ruotsin matkoilla yleistä, sillä kolmannes kesälomamatkan öistä vietetään hotellissa. Mutta kun suomalainen lähtee tapaamaan sukulaisia tai tuttavיה ulkomaille, Ruotsi on ykkösmmaa. Valtaosa Ruotsissa vietetyistä öistä, yli 40 prosenttia, kuluu ilmaismajoituksessa sukulaisten ja tuttavien luona.

Matkailu arkipäiväisty

Suomalaisten matkailu -tutkimuksen Vuoden 2012 lisäkyselyllä kysyttiin koko vuoden aikana tehdyistä matkoista ja matkustamattomuudesta.

Vuoden 2012 aikana vierailumatkan sukulaisten tai tuttavien luo oli tehnyt hieman yli 70 prosenttia 15–84-vuotiaista suomalaisista. Kotimaan maksullisen majoituksen matkan tai kohdemaassa yöpymisen sisältäen ulkomaanmatkan oli tehnyt reilu puolet. Ulkomaan päivämatkan tai risteilyn oli tehnyt noin 30 prosenttia 15–84-vuotiaista suomalaisista.

Vuoden 2012 tutkimuksessa kysyttiin myös syytä matkustamattomuuteen, sillä 8 prosenttia ilmoitti, ettei ollut tehnyt vuoden 2012 aikana yhtään yöpymisen sisältänyttä vapaa-ajanmatkaa tavanomaisen elinpiirinsä ulkopuolelle. Matkustamattomista suomalaisista 37 prosenttia kertoi syyksi haluttomuuden matkustaa, 22 prosenttia ei matkustanut taloudellisista syistä johtuen ja 20 prosenttia sanoi terveydellisen synn estävän matkustamisen.

Matkailun halpeneminen vuosikymmenten saatossa on mahdollistanut lähes kaikille suomalaisille ainakin yhden lomamatkan vuodessa. Kulttuuri tuntuikin muuttuneen, eikä enää loman alla kysytä: ”Lähdetkö lomallasi matkalle?”. Nykyisin kysytään: ”Minne aiot lomallasi lähteä?”.

Tilastokeskuksen Suomalaisten matkailu -tutkimukseen haastateltiin vuoden 2012 heinä-, elo- ja syyskuussa yhteensä 4 250 iältään 15–84-vuotiaasta suomalaisista. Vuoden aikana matkustaneiden henkilöiden määrät saatiin joulukuun matkailua koskevan haastattelun yhteydessä tehdyllä lisäkyselyllä, jonka tiedot perustuvat 1 441 haastatteluun.

Vuodesta 2012 lähtien kohdejoukko laajeni 15–74-vuotiaista 15–84-vuotiaisiin, otettiin käyttöön tarkemmat painokertoimet ja haastattelulomakkeelle tehtiin merkittäviä muutoksia. Uudistuksen takia tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa. Ikäryhmän laajentaminen kasvatti matkojen määriä 1–3 prosenttia päätasolla. Painokertoimen tarkentaminen kasvatti matkojen määriä päätasolla toiset 1–3 prosenttia.

Kotimaan vapaa-ajanmatkat maakunnittain kesä-elokuussa 2012

	Matkat kotimaan maksullisessa majoituksessa kesäkuu–elokuu 2012	Matkat ilmais-majoituksessa sukulaisten ja tuttavien luokse kesäkuu–elokuu 2012
	1 000 matkaa	1 000 matkaa
Matkoja yhteensä	2 469	5 112
Uusimaa	449	967
Helsinki	289	426
Varsinais-Suomi	221	487
Turku	131	178
Satakunta	96	224
Pori	50	82
Kanta-Häme	..	130
Pirkanmaa	301	570
Tampere	249	314
Päijät-Häme	57	231
Kymenlaakso	54	173
Etelä-Karjala	93	164
Lappeenranta	57	91
Etelä-Savo	162	225
Savonlinna	50	..
Pohjois-Savo	170	331
Kuopio	106	155
Pohjois-Karjala	80	189
Keski-Suomi	123	368
Jyväskylä	67	164
Etelä-Pohjanmaa	84	185
Pohjanmaa	66	141
Vaasa	50	83
Keski-Pohjanmaa	..	59
Pohjois-Pohjanmaa	174	344
Oulu	58	160
Kainuu	83	85
Lappi	169	235
Ahvenanmaa

Taulukko 1

Ulkomaan vapaa-ajanmatkat kesä-elokuussa 2012

	Matkat ulkomaille, yöpyminen kohdemaassa kesäkuu–elokuu 2012	Risteilyt, yöpyminen vain laivalla kesäkuu–elokuu 2012	Ulkomaan päivämatkat ja päiväristeilyt kesäkuu–elokuu 2012
	1 000 matkaa	1 000 matkaa	1 000 matkaa
Matkoja yhteensä	1 899	286	186
Pohjoismaat	368	172	56
Ruotsi	247	172	50
Tanska	52		
Norja	69		..
Venäjä ja Baltia	728	114	130
Viro	590	108	104
Venäjä	97
Itä- ja Länsi-Eurooppa	321		
Britannia	50		
Ranska	56		
Saksa	69		
Etelä-Eurooppa ja Itäisen Välimeren maat	391		
Manner-Espanja ja Baleaarit	97		
Italia	78		
Kreikka	101		
Amerikka, Afrikka, Aasia ja Oseania	90		
Välimeri	354		

Taulukoiden lähde: Suomalaisten matkailu -tutkimus. Tilastokeskus

Taulukko 2

Kohteena Eurooppa

Monelle suomalaiselle lähialueet eivät kesälomalla riitä, ja matka suuntautuu etelään. Kesällä 2012 Kreikan lomasaarille tehtiin yli 100 000 matkaa. Kreikkaa voidaankin suomalaisesta näkökulmasta kutsua kesäparatiisiksi, sillä vuoden 2012 kaikista Kreikkaan suuntautuneista matkoista kesäkuukausina tehtiin liki puolet.

Myös Italia sekä Manner-Espanja ja Baleaarien saaret vetävät kesäsuomalaisia puoleensa. Näihin kohteisiin suomalainen matkustaa myös lomakauden ulkopuolella, sillä kesä 2012 haukkasi vain vajaan kolmanneksen koko vuoden matkoista.

Keski-Eurooppaan kesälomalle matkateksaan suomalainen suosii Saksaa, Ranskaa ja Britanniaa. Näihin kolmeen maahan suomalaiset tekivät 2012 kesällä yhteensä 175 000 matkaa.

Hotelliin vai loma-asuntoon

Suomalainen majoittuu ulkomailla muiden turistien tapaan yleensä hotelliin. Yli puolet kohdemaassa vietetyistä

öistä kuluvat hotellien lakanoilla. Yllättävän yleistä on myös ilmaismajoitus sukulaisten tai tuttavien luona, sillä viidenes kesäajan matkojen öistä kuluu tällä tavoin.

Hotellien sijaan matkalisella on mahdollisuus myös vuokrata asunto tai mökki ulkomailta lomansa ajaksi. Tämä vaihtoehto olikin kesällä 2012 käytössä noin 100 000 matkalla. Vuokramökki tai -asunto löytyi useimmin Virossa tai Norjasta.

Laivalla ja lentäen

Kun suomalainen lähtee kesäaikaan yhdeksi tai useammaksi yöksi ulkomaille, yleisin matkustusväline on lentokone, jolla 47 prosenttia lähtijöistä poistuu kotimaan kamaralta. Koska Suomi on meren piirittämä, matkaan lähdetään hyvin usein myös laivalla. Peräti 37 prosenttia lähtijöistä ylittää Suomen rajan vesillä, ja määränään kahdeksalla kymmenestä on Viro. Yönyliristeilyistä lähes kolme neljästä suuntautuu Ruotsiin. Oman auton ratissa raja ylittyy 11 prosentilla

ja määränään suurimmalla osalla on Ruotsi, Norja tai Venäjä.

Joskus ulkomailla vain piipahdetaan eli matkaan lähdetään vain yhdeksi päiväksi. Silloin yleisin matkustusväline on laiva, sillä 60 prosenttia päivämatkoista tehdään laivalla. Pitkä maaraja sekä Ruotsin että varsinkin Venäjän kanssa mahdollistaa myös oman auton rattiin tarttumisen ja huristelemisen rajan yli naapuriin viettämään päivää ulkomailla. Rajan yli siirtyikin joko auton rattissa tai moottoripyörän selässä 40 prosenttia päivämatkailijoista. ■

Kirjoittaja työskentelee Tilastokeskuksen yritystilastot -yksikössä erityisalueenaan matkailu.

Mökkeilystä tuli joukkoilmiö 1960- ja 1970-luvuilla, kun mökki-innostus levisi keski-luokkaan ja työväestön keskuuteen. Tätä edesauttoi yleinen elintason nousu ja vapaa-ajan lisääntyminen, kun lauantaina ei enää tarvinnut mennä töihin. Suurin osa mökeistä oli tuolloin vielä vaatimattomia ja pinta-alaltaan suhteellisen pieniä. 1970-luvun alussa elettiin aikaa, jolloin väritelevisio oli vasta yleistymässä. Suurimmalla osalla mökeistä ei ollut verkkosähköä käytössä. Jääkaappi tai liesi, jos sellaiset mökillä oli, toimivat useimmiten mökkimatkan varrelta ostetulla nestekaasupullolla.

Kovin paljon mukavuuksia mökkielä-mältä ei voinut odottaa 1970-luvun alussa. Vuoden 1970 väestölaskentatietojen mukaan noin puolet asunnoistakin oli tuolloin vielä vailla lämmintä vettä. Nykyisissä asunnoissamme on lämmitä vettä saatavilla suihkusta tai hanasta, mutta mökeillä lämmin vesi ja peseytymismahdollisuudet löytyvät edelleenkin useimmiten mökkisaunasta. Vuoden 2002 Rakennustutkimuksen tekemän selvityksen mukaan lämminvesivaraaja oli vain neljäsosalla mökeistä.

Vuokramökkit alkoivat yleistyä

Mökkeilyn yleistyessä toimintaan alkoi liittyä myös liiketoimintaa. Liiketoiminnalliseen tarkoitukseen käytettäviä lomamökkejä alettiin enenevässä määrin rakentaa 1970-luvulla. 1970-luvulla valmistui joitakin satoja vuokrattavia lomamökkejä vuodessa. Huippuvuosina, ennen 1990-luvun lamaa vuokrattavia lomamökkejä rakennettiin 800–900 vuodessa. Aivan viime vuosina vuokrattavia mökkejä on rakennettu 200–300 vuosittain.

Raja varsinaisten vapaa-ajan asuinrakennusten ja liiketoiminnallisiin tarkoituksiin käytettävien lomamökkien välillä ei ole selvä. Esimerkiksi rakennusvaiheessa olevat mökit voidaan markkinatilanteen salliessa joko myydä vapaa-ajan asunnoiksi tai käyttää vuokramökkeinä. Monilla maataloilla lisätuloja voidaan tienata vuokraamalla lomamökkejä, joita käyttävät myös perheen omat lapset tai lastenlapset lomillaan. Nykyisin Suomessa on noin 14 000 liiketoiminnalliseen tarkoitukseen rakennettua lomamökkiä. Nämä luokitellaan Tilastokes-

kuksen rakennuskantaa kuvaavissa tilastoissa muuhun rakennuskantaan, eivätkä ne sisälly kesämökkien lukumääriin.

Omassa käytössä olevien kesämökkien vuokraaminen ei ole kovin yleistä. Vain neljä prosenttia kesämökkibarometrin (2009) vastaajista oli valmis vuokraamaan omaa mökkiään toisten käyttöön. Kymmenisen prosenttia piti vuokralle antamista harkitsemissa arvoisena.

Sähkö toi kodinkoneet ja viihdelaitteet mökille

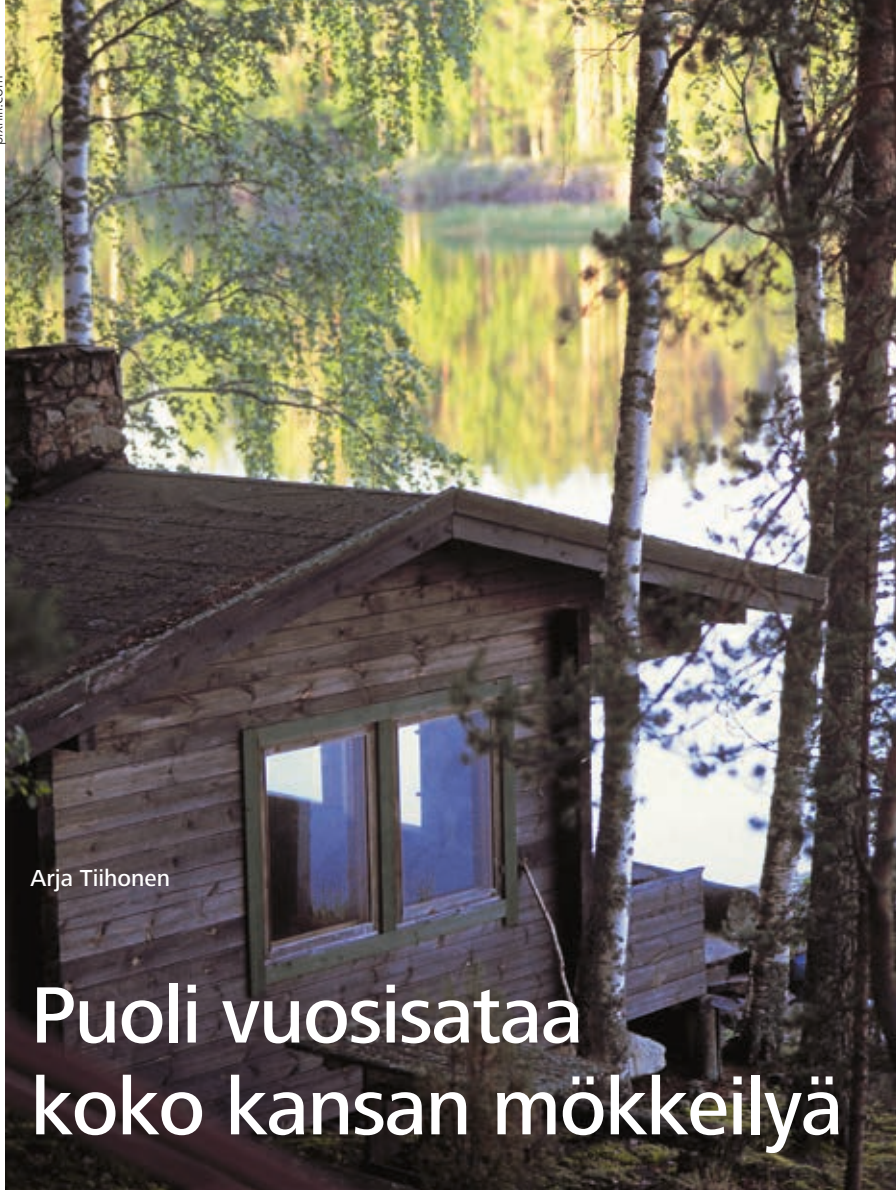
Sähköliittymien kustannukset mökkiä kohden pienenevät sitä mukaa, mitä enemmän kullekin alueelle rakennettiin lisää kesämökkejä 1980- ja 1990-luvuilla. Lisäksi sähköä tuotettiin mökkiolosuhteissa generaattoreilla ja nykyisin myös aurinkopaneeleilla. Sähköä on tällä hetkellä lähes kaikilla kesämökeillä käytössä jossain muodossa. Vain kymmenisen prosenttia mökeistä on sellaisia, joissa ei ole

minkäänlaista sähköä saatavilla. Verkkosähkö on kolmella mökillä neljästä. Sähkö onkin mahdollistanut monien viihdelaitteiden ja muiden teknisten laitteiden käytön myös mökkiolosuhteissa.

Sähköllä toimivista kodinkoneista jääkaappi oli yleisin laite kesämökeillä vuoden 2009 kesämökkibarometrin mukaan. Yhdeksällä mökistä kymmenestä oli jääkaappi. Televisio oli 73 prosentilla kesämökeistä. Sen sijaan astianpesukone tai pyykkikone oli vasta runsaalla 10 prosentilla mökeistä vuonna 2009. Talviaikainen peruslämmitys on jatkuvasti päällä noin neljäsosalla mökeistä. Toisaalta 68 prosenttia mökinomistajista halusi pitää mökkinsä perinteisenä myös jatkossa, ilman pysyvää talvilämmitystä.

Mökkirakentamisen vilkkain kausi tuplasi mökkimäärän

1970-luvun alussa mökkejä oli vajaa 200 000. Vilkkain mökkirakentamisen

Arja Tiihonen

Puoli vuosisataa koko kansan mökkeilyä

Mökkiläisten rahavirrat merkittäviä

Mökkeilyllä on isoja taloudellisia vaikutuksia monille paikkakunnille. Mökkeilyn suurimmat rahavirrat syntyvät päivittäistavarahankinnoista, matkoista, uudisrakentamisesta ja korjaustoiminnasta. Samoin mökkiläisten maksamat verot ja maksut hyödyttävät palveluntarjoajia ja kuntia. Suurimmat vero- ja maksuerät syntyvät sähkömaksuista ja kiinteistöveroista. Saaristoasian neuvottelukunta selvitti loma-asumisen taloudellisia ja työllisyysvaikutuksia vuonna 2011.

Yksistään mökkiläisten määrät ovat kasvaneet niin suuriksi, että esimerkiksi päivittäistavarahankinnat tulevat volyymiltaan varsin suuriksi. Suosituin mökkikausi ajoittuu vain muutamiin kesäkuukausiin. Mökkeilyn tuoma rahavirta onkin suhteellisen lyhyt kestoaltaan, mutta työntäyteinen monille kauppiaille ja palveluntarjoajille.

kausi oli vuosina 1970–1990, jolloin mökkikanta tuplaantui lähes 400 000:een. 1990-luvun lama iski myös mökkirakentamiseen. Kun vielä 1980-luvulla rakennettiin keskimäärin 8 000 kesämökkiä vuodessa, niin 1990-luvun lopulla mökkirakentamisen määrä hiipui 5 000 mökkiin vuodessa. 2000-luvulla rakentaminen on vähentynyt edelleen.

Mökkirakentamisen vilkkaimmalla kaudella uusia kesämökkejä rakennettiin erityisesti Varsinais-Suomeen, Etelä-Savoon ja Lappiin. Vuosina 1970–1990 Varsinais-Suomen ja Etelä-Savon mökkikanta yli kaksinkertaistui monen muun maakunnan tavoin. Autioituvaa maaseutua täydentyi mökkeilijöistä ja kesäasukkaista. Kesäasukkaat ovat pitäneet elossa monia maaseudun palveluja ja kaupunkeja nykypäivään asti. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen väestö- ja elinoloilastot -yksikössä.

Lähteet:

Arja Tiuhonen. Mökkeilystä vastapainoa arjen asumiselle. Hyvinvointikatsaus 2/2013
Kesämökkibarometri

Arja Tiuhonen

Suomessa on puoli miljoonaa kesämökkiä ja reilut 2 miljoonaa mökkeilijää

Suomen noin 500 000 kesämökkiä yli puolet sijaitsee eteläisessä tai läntisessä Suomessa. Varsinais-Suomessa kesämökkejä on kaikkein eniten – noin 49 000. Myös Etelä-Savossa, Pirkanmaalla ja Uudellamaalla mökkien määrä ylittää 40 000.

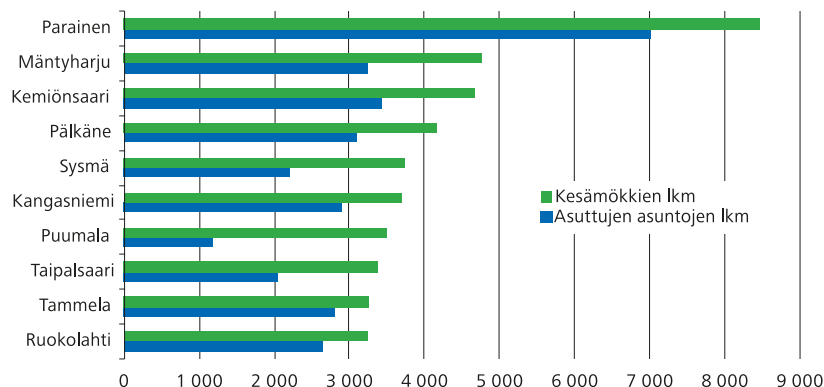
Varsinaisilla kesämökeillä on tutkimusten mukaan noin kaksi miljoonaa käyttäjää. Tämän lisäksi tulevat vielä vuokramökkien ja tyhjiksi jääneiden asuntojen käyttäjät.

Parainen oli Suomen suosituin mökkikunta vuonna 2011. Vuoden 2013 alun kuntaliitosten myötä suosituimpien mökkikuntien järjestys on muuttu-

nut: Ristiinan ja Suomenniemen mökit mukaan lukien Mikkeli nousi suosituimmaksi 10 000:lla mökillään. Kuopion sijoitusta toiseksi nosti puolestaan liitos Nilsian kanssa. Kuntaliitosten myötä mökkivaltaisimpien kuntien listalle nousivat myös Lohja ja Savonlinna.

Perinteinen mökkikunta Mäntyharju on yhdennellätoista sijalla. Mäntyharjussa oli noin 4 800 kesämökkiä vuoden 2012 lopussa. Kesämökkiläisillä on suhteellisen suuri merkitys Paraisten, Mäntyharjun ja Kemiönsaaren kuntien elinvoimaisuudelle, sillä näissä kunnissa kesämökkejä on enemmän kuin vakinaisesti asuttuja asuntoja. ■

Kunnat*, joissa on enemmän mökkejä kuin asuttuja asuntoja 2012

* mökkimäärältään suurimmat
Lähde: Rakennukset ja kesämökit. Tilastokeskus

Bruttokansantuote alenee

Bruttokansantuotteen volyyymi pieneni Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan tammi–maaliskuussa 0,1 prosenttia edellisestä vuosineljänneksestä. Suomen talous oli siten edelleen taantumassa ensimmäisellä neljänneksellä.

Vuoden 2012 ensimmäiseen neljänneeseen verrattuna bruttokansantuote väheni 2,1 prosenttia työpäiväkorjattuna. Työpäiviä oli ensimmäisellä neljänneksellä kaksi vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Viennin volyyymi kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 0,9 prosenttia edellisestä neljänneksestä, mutta väheni 4 prosenttia vuoden takaisesta. Tuonti väheni 3 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 7,9 prosenttia vuoden takaisesta.

Yksityisen kulutuksen volyyymi kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 0,3 prosenttia edellisestä

neljänneksestä, mutta väheni 0,5 prosenttia vuoden takaisesta. Investoinnit kasvoivat 0,6 prosenttia edellisestä neljänneksestä, mutta vähenivät 5,5 prosenttia vuoden takaisesta.

Volyyymi tarkoittaa tietoa, josta hintojen muutosten vaikutukset on poistettu.

Lähde: Kansantalouden tilinpito 2013, 1. neljännes. Tilastokeskus

Teollisuus syöksyssä

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli huhtikuussa 9,7 prosenttia pienempi kuin vuoden 2012 huhtikuussa. Tammi–huhtikuussa työpäiväkorjattu teollisuustuotanto väheni 5,1 prosenttia vuoden takaisesta. Teollisuustuotannon maaliskuu- ja huhtikuun lukuihin vaikuttaa pääasiainen, joka ajoittui eri kuukausille vuosina 2012 ja 2013. Koko teollisuuden alkuperäisestä sarjasta laskettujen lukujen perusteella teollisuustuotanto laski huhtikuussa 3,3 prosenttia vuoden takaisesta.

Teollisuustuotanto väheni huhtikuussa useilla päätoimialoilla. Eniten tuotanto väheni sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa, 17,5 prosenttia. Metalliteollisuuden tuotannon määrä väheni 15,9 prosenttia.

Päätoimialoista tuotanto kasvoi eniten sähkön tuotannossa, 16,7 prosenttia. Kaivos- toiminnassa ja louhinnassa tuotanto oli lähes 8 prosenttia vuoden takaisesta suurempi.

Lähde: Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2013, huhtikuu. Tilastokeskus

Enemmän konkurssseja

Tammi–toukokuussa 2013 pantiin vireille 1 398 konkurssia, mikä on 64 konkurssia (4,8 %) enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Henkilökunnan määrä kaikissa konkurssiin haetuissa yrityksissä oli kaikkiaan 7 191, mikä on puolestaan 1 922 henkilöä (36,5 %) enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin.

Tuotannon suhdannekuvaaja*	Lokak. Marrask. Jouluk. Tammik. Helmik. Maalisk.					
	2012		2013			
Muutos edell. kk.-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	0,9	-0,4	0,1	0,1	-0,7	1,0
Muutos edell. kk.-sta, trendi, %	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	2,8	-0,6	-4,6	1,0	-2,4	-4,4
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	0,1	-0,5	-2,2	-1,1	-2,8	-0,4

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous	Volyymin muutos edellisestä vuodesta, %				
	2012*		2013*		
TOL 2008	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.
Huoltotase					
Bkt markkinahintaan	1,6	0,1	-0,7	-1,6	-2,2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	0,9	-3,5	-5,6	-6,5	-7,9
Kokonaistarjonta	1,4	-1,0	-2,1	-3,1	-3,9
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-1,6	1,1	-1,9	-2,9	-3,9
Kulutusmenot	3,7	0,0	0,5	0,8	-0,7
julkiset	1,2	-0,1	1,4	-0,8	-0,8
yksityiset	5,0	-0,1	0,1	1,5	-0,6
Investoinnit	2,7	-1,3	-5,0	-7,7	-5,6
julkiset	3,2	4,4	-1,5	-3,9	-3,3
yksityiset	2,5	-1,8	-5,7	-8,2	-5,4
Kokonaiskysyntä **	0,4	-1,3	-1,8	-3,8	-1,7
Toimialojen arvonlisäykset					
Maa-, metsä- ja kalatalous	4,6	0,8	-8,3	-3,5	3,5
Koko teollisuus	-3,1	-0,9	-1,0	-1,8	-4,9
Rakentaminen	0,4	-0,9	-3,2	-6,0	-5,4
Kauppa	4,0	-1,4	-1,4	-3,8	-3,4
Kuljetus ja varastointi	1,1	-0,5	-0,8	-0,7	-3,9
Kiinteistöalan toiminta	2,1	2,3	2,0	1,4	3,3

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorj sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi

TOL 2008	Kausitasoitettu Huhtik. 2013/ Maalisk. 2012*	Työpäiväkorjattu Huhtikuu 2013/2012*
Volyymin muutos, %		
Koko teollisuus (B,C,D,E)	-4,6	-9,7
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	-10,8	7,8
Teollisuus (C)	-4,9	-13,0
Elintarvikkeiden valmistus	-2,2	-8,0
Juomien valmistus	-2,3	-10,4
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	-8,6	-16,2
Paperin ja paperituotteiden valmistus	0,7	-0,7
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	-5,4	-18,9
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-8,8	-17,9
Metallien jalostus	0,3	0,9
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	-3,5	-17,7
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	-19,4	-17,7
Moottoriajoneuvojen, perävaunujen yms. valmistus	6,6	-6,8
Huonekalujen valmistus	-4,3	-16,1
Sähkö-, kaas- ja lämpöhuolto (D)	1,1	16,7
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	-4,4	-7,4
Käyttötarkoitussuositus		
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	-5,2	-8,3
Investointitavarat	-5,6	-17,2
Kestokulutustavarat	-13,1	-24,1
Muut kulutustavarat	-12,8	-13,0
Erikoisindeksit		
Elintarviketeollisuus	-5,4	-9,2
Metsäteollisuus	-1,9	-5,1
Kemianteollisuus	0,6	-6,5
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	-3,8	-17,5
Kone- ja metallituoteteollisuus	-16,8	-18,6

* Ennakkotieto

Vireille pantujen konkurssien määrä kasvoi tammi–toukokuussa maa-, metsä- ja kalatalouden, kaupan, kuljetuksen ja varastoinnin, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä muiden palveluiden päätoimialoilla.

Vireille pantujen konkurssien määrä väheni teollisuuden ja kaivostoiminnan sekä rakentamisen päätoimialoilla.

Vireille pannuilla konkurssilla tarkoitetaan kalenterivuoden aikana konkurssiin haettuja yrityksiä, yhteisöjä tai luonnollisia henkilöitä. Uhanalaisilla työpaikoilla tarkoitetaan työpaikkojen määrää niissä yrityksissä, joita on haettu konkurssiin. Konkurssin vireilletulo ei läheskään aina merkitse yrityksen tai ammatinharjoittajan konkurssiin "menemistä" sanan varsinaisessa merkityksessä. Konkurssi oikeudenkäyntinä on mutkikas ja monia vaiheita käsittävä oikeusprosessi, jonka eri vaiheissa menettely voi jäädä kesken.

Lähde: Konkurssit 2013, toukokuu. Tilastokeskus

Kuntien talous heikkeni selvästi

Kuntien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni vuonna 2012 edellisestä vuodesta lähes 35 prosenttia ja päättyi heikoimmalle tasolle sitten vuoden 2005. Vuosikatteiden heikentymiseen vaikutti toimintakatteiden lasku 1,5 miljardil-

la eurolla ja verotulojen heikko kasvu. Vastavasti kuntien lainanotto lisääntyi.

Kuntien lainakanta kasvoi vuoden 2012 aikana yhteensä 1,3 miljardia euroa lähes 12,3 miljardiin euroon.

Kuntien toimintakulut kasvoivat viime vuonna 5,4 prosenttia eli 1,8 miljardia euroa. Toimintakuluista suurimman osuuden muodostivat palvelujen ostot, jotka lisääntyivät 6,9 prosenttia 15,2 miljardiin euroon.

Kuntien verorahoitus eli valtionosuudet ja verotulot kasvoivat yhteensä 663 miljoonaa euroa. Valtionosuudet kasvoivat 5,4 prosenttia ja verotulot 1,3 prosenttia. Suurimman osan verotulojen kasvusta muodosti kunnan tuloveron kasvu, joka oli vuonna 2012 yhteensä 630 miljoonaa euroa.

Kokonaisuudessaan verotulojen kasvu jäi kuitenkin vähäiseksi, sillä kuntien osuus yhteisöveron tuotosta laski lähes 27 prosenttia edellisvuodesta 1,2 miljardiin euroon.

Lähde: Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilaston ennakkotiedot 2012. Tilastokeskus.

Julkisyhteisöjen velka jatkaa kasvuaan

Julkisyhteisöjen EDP-velka eli nimellishintainen sulautettu velka kasvoi vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä 2,1 miljardia euroa

ollen neljänneksen lopussa 105,3 miljardia euroa. Julkinen velka on kasvanut vuodesta 2008 alkaen lähes 50 miljardilla eurolla.

Valtion velka kasvoi tämän vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana 1,3 miljardia euroa ja oli neljänneksen lopussa 95,2 miljardia euroa. Velan kasvu johtui lähinnä valtion liikkeelle laskemien joukkovelkakirjalainojen kannan kasvusta.

Paikallishallinnon eli kuntien ja kuntayhtymien velka kasvoi 0,6 miljardia euroa ollen neljänneksen lopussa 14,5 miljardia euroa.

Julkisyhteisöjen sisäiset velat pienenevät ensimmäisen neljänneksen aikana yhteensä 0,2 miljardia euroa.

Julkisyhteisöjen velka neljännesvuosittain kuvaa julkisyhteisöjen velkaa kansantalouden muille sektoreille ja ulkomaille, ja sen kehitykseen vaikuttavat sekä sulauttamattoman velan että julkisyhteisöjen sisäisten velkojen muutokset. Julkisyhteisöjen sulautettu velka saadaan vähentämällä julkisyhteisöihin luettavien yksiköiden väliset velat sulauttamattomasta bruttovelasta. Tästä syystä julkisyhteisöjen velka on pienempi kuin sen alasektoreiden yhteenlasketut velat.

Lähde: Julkisyhteisöjen velka neljännesvuosittain, Tilastokeskus

Liiketoiminnan suhdannekuvaajat

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	%-muutos Tammi-maalisk. 2013/2012	%-muutos Tammi-maalisk. 2013/2012	%-muutos Helmik-huhtik. 2013/2012	%-muutos Tammi-huhtik. 2013/2012
2010=100 TOL 2008				
Teollisuus*	-5,9	-5,9	-2,6	-1,2
Rakentaminen*	-5,4	-5,4	3,9	3,1
Kauppa	-7,4	-7,4	0,9	1,4
Muut palvelut*	0,8	0,8	1,9	2,1

* Näiden liikevaihtokuvaajien perusvuosi on 2005 (2005=100)

Myönnetty rakennusluvat

	Huhtik. 2013*	Vuosi- muutos ¹⁾	Tammi-huhtik. 2013*	Vuosi- muutos ¹⁾
	1 000 m ³	%	1 000 m ³	%
Kaikki rakennukset	3 977	40	10 510	9
Asuinrakennukset	971	-18	3 129	-10
Vapaa-ajan asuinrakennukset	41	-18	214	-19
Liike- ja toimistorakennukset	740	88	1 956	31
Julkisat palvelurakennukset	476	163	736	7
Teoll.- ja varastorakennukset	842	86	2 337	26
Maatalousrakennukset	643	112	1 489	33
Muut rakennukset	230	-6	649	-8
Asunnot, kpl	2 331	-19	8 297	-3

* Ennakkotieto

¹⁾ Ennakkollisen vuoden muutosprosentti on laskettu edellisen vuoden vastaavaan ennakkoon verraten

Kaupan liikevaihto

	Huhtikuu 2013/2012	Tammi-huhtik. 2013/2012
	%-muutos	%-muutos
TOL 2008		
Kauppa yhteensä (G)	-1,3	-6,0
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	-11,6	-30,5
Tukkukauppa (46)*	-0,5	-2,7
Vähittäiskauppa (47)*	1,8	0,8
tavaratalokauppa	2,1	-0,2
päivittäistavarakauppa	0,9	2,3

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

Konkurssit

	Tammi-toukok. 2013	Tammi-toukok. 2012	Vuosi- muutos, %
TOL 2008			
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	1 398	1 334	4,8
Maa-, metsä- ja kalatalous	35	26	34,6
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	158	161	-1,9
Rakentaminen	317	366	-13,4
Kauppa	245	231	6,1
Kuljetus ja varastointi	121	108	12,0
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	102	83	22,9
Muut palvelut	396	355	11,5
Toimiala tuntematon	24	4	500,0
Henkilökunta yhteensä¹⁾	7 191	5 269	36,5

¹⁾ Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Toukokuu nosti työttömyyden yli 10 prosenttiin

Työttömiä oli vuoden 2013 toukokuussa 300 000, mikä oli 34 000 enemmän kuin vuosi sitten. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömyysaste oli 10,8 prosenttia, joka oli 1,3 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin. Työvoimatutkimuksessa työttömyysluvut ovat toukokuussa korkeimmillaan, kun opiskelijat tulevat työmarkkinoille.

Työllisiä oli vuoden toukokuussa 2 474 000 (virhemarginaali ±31 000), mikä oli 50 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työllisiä miehiä oli 29 000 ja työllisiä naisia 21 000 vähemmän kuin toukokuussa 2012. Sekä yrittäjien että palkansaajien määrä väheni vuoden 2012 toukokuuhun verrattuna.

Työllisyysaste eli työllisten osuus 15–64-vuotiaista oli toukokuussa 68,9 prosenttia, mikä oli 1,0 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Miesten työllisyysaste laski edellisen vuoden toukokuusta 1,0 prosenttiyksikköä 69,6 prosenttiin ja naisten 0,9 prosenttiyksikköä 68,2 prosenttiin.

Nuorisotyöttömyys paheni

15–24-vuotiaita nuoria oli toukokuussa yhteensä 657 000. Heistä työllisiä oli 265 000 ja työttömiä 144 000. Nuorten työvoima (työlliset ja työttömät) oli näin ollen 409 000.

Nuorten 15–24-vuotiaiden työttömyysaste, eli työttömien osuus työvoimasta, oli toukokuussa 35,2 prosenttia, mikä oli 4,5 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin.

Toukokuussa työvoimatutkimuksen työttömien määrä on tavallisesti vuoden muita kausia korkeampi. Kesätöitä hakevat ja opintojaan päättävät nuoret hakeutuvat samanaikaisesti työmarkkinoille, mikä hetkellisesti nostaa työttömien määrää ja työttömyysastetta.

Lähde: Työvoimatutkimus 2013, toukokuu. Tilastokeskus

Korkea koulutus suoja työttömyydeltä

Vuoden 2011 lopussa 18–64-vuotiaita työllisiä oli 2,3 miljoonaa. Heistä oli vuotta myöhemmin työttöminä 88 000 henkeä. Työllisistä miehistä työttömäksi jäi vuoden aikana 4,4 prosenttia ja naisista 3,1 prosenttia. Vuoden 2012 lopussa 18–64-vuotiaita työttömiä oli yhteensä 280 000 henkeä.

Työllisillä työttömyysriski (3,8 %) eli vuoden aikana työttömäksi jääneiden osuus oli yli puolet pienempi kuin väestöllä keskimäärin. Vuoden 2011 lopun pääasiallista toimintaa tarkasteltaessa suurin työttömyysriski oli työttömillä, joista 54,3 prosenttia oli vuoden kuluttua edelleen työttöminä. Työttömillä miehillä riski pysyä työttömänä oli 57,5 prosenttia ja naisilla 49,9 prosenttia.

Sekä koko väestön että työllisten työttö-

myysriski vaihteli koulutusasteen mukaan. Ilman perusasteen jälkeistä koulutusta olevat ovat työllistyneet muita heikommin. Lisäksi matalasti koulutettujen työllisten työttömyysriski oli keskimääräistä korkeampi.

Työttömäksi jäämisen riski oli sitä pienempi, mitä korkeampaa koulutusastetta tarkastellaan. Ilman perusasteen jälkeistä koulutusta olevien työllisten työttömyysriski oli 6 prosenttia, kun vähintään ylemmän korkeakouluasteen tutkimon suorittaneiden riski oli 2 prosenttia.

Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus

Ruuan kallistuminen ylläpitää inflaatiota

Kuluttajahintojen vuosimuutos oli toukokuussa 1,6 prosenttia. Kuluttajahintoja nosti toukokuussa edellisestä vuodesta selvästi eniten elintarvikkeiden kallistuminen. Ruuan hintaa nosti lähinnä vihannesten, lihan, hedelmien ja maitotuotteiden kallistuminen. Ravintolahintojen nousulla ja vuokrankorotuksilla oli myös vaikutusta inflaatioon.

Toukokuussa kuluttajahintojen nousua vuoden takaisesta hillitsi edelleen eniten korkojen lasku ja matkaviestintäpalvelujen ja viihdeelektronikan halventuminen.

Huhtikuusta toukokuuhun kuluttajahinnat pysyivät keskimäärin ennallaan.

Lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

Työttömyys	Toukokuu		1. nelj.	
	Toukokuu 2013	Toukokuu 2012/2013 %-muutos	1. nelj. 2013	1. nelj. 2012/2013 %-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	300	12,8	232	9,6
Miehet	174	14,2	131	8,8
Naiset	126	11,0	101	10,6
15–24-vuotiaat	144	15,0	67	6,2
Työttömyysaste, %	10,8	1,3 yks.	8,8	0,8 yks.
Miehet	12,0	1,5 yks.	9,7	0,9 yks.
Naiset	9,5	1,0 yks.	7,8	0,7 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	35,2	4,5 yks.	22,4	0,7 yks.
25–34-vuotiaat	9,0	0,8 yks.	7,8	0,1 yks.
35–44-vuotiaat	5,3	1,2 yks.	6,3	0,9 yks.
45–54-vuotiaat	6,0	0,5 yks.	6,7	0,7 yks.
55–64-vuotiaat	6,7	0,1 yks.	8,1	1,3 yks.
15–64-vuotiaat	11,0	1,3 yks.	8,9	0,8 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	9,0	0,6 yks.	7,0	0,1 yks.
Lounais-Suomen AVI	12,1	2,1 yks.	10,2	2,5 yks.
Itä-Suomen AVI	13,0	0,6 yks.	11,5	2,0 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	11,1	1,7 yks.	9,2	0,8 yks.
Pohjois-Suomen AVI	13,4	2,6 yks.	10,6	–0,5 yks.
Lapin AVI yks.	11,9	1,1 yks.

Työllisyys	Toukokuu		1. nelj.	
	Toukokuu 2013	Toukokuu 2012/2013 %-muutos	1. nelj. 2013	1. nelj. 2012/2013 %-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 085	0,3	4 083	0,3
Työvoima yhteensä	2 774	–0,6	2 640	–0,2
Työvoimaosuus, %	67,9	–0,6 yks.	64,6	–0,3 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	68,9	–1,0 yks.	67,0	–0,5 yks.
Miehet	69,6	–1,0 yks.	67,1	–0,9 yks.
Naiset	68,2	–0,9 yks.	67,0	0,0 yks.
Työlliset	2 474	–2,0	2 408	–1,0
Miehet	1 272	–2,2	1 224	–1,8
Naiset	1 203	–1,7	1 184	–0,2
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	332	–1,6	323	–4,4
Palkansaajat	2 142	–2,0	2 085	–0,4
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhde	1799	–1,0	1812	0,1
Määräaikainen työsuhde	344	–7,1	273	–4,2
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1852	–1,0	1769	–0,9
Osa-aikatyölliset	290	–8,3	317	2,3
Työvoiman ulkopuolella olevat	1311	2,2	1 444	1,2

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Asuntovelkaa keskimäärin reilut 92 000 euroa

Asuntovelallisilla oli vuonna 2012 asuntolainaa keskimäärin 92 370 euroa. Tilastokeskuksen velkaantumistilaston mukaan pääkaupunkiseudun asuntovelallisilla asutokunnilla oli asuntovelkaa keskimäärin 121 950 euroa eli kolmannes enemmän kuin kaikilla asuntovelallisilla. Vähiten asuntovelkaa oli Pohjois- ja Itä-Suomen asutokunnilla, 77 560 euroa velallista kohti.

Vuodesta 2002 asutokuntien keskimääräiset asuntovelat ovat kasvaneet reaalisesti 75 prosenttia. Eniten, 79 prosenttia, asuntovelat ovat kasvaneet pääkaupunkiseudulla.

Kolmanneksella kaikista asutokunnista eli 869 800 asutokunnalla oli asuntovelkaa. Useimmin asuntovelallisia olivat 35–44-vuotiaiden asutokunnat, joista 61 prosenttia oli

asuntovelallisia. Asutokunnista, joiden viitehenkilö oli 25–34- tai 45–54-vuotias, oli asuntovelallisia lähes puolet. Suurimmat asuntovelat olivat 25–34-vuotiaiden asutokunnilla, joilla oli asuntovelkaa 122 180 euroa asuntovelallista asutokuntaa kohti.

Velallisista asutokunnista yhdeksällä prosentilla eli 120 800 asutokunnalla oli velkaa vähintään 200 000 euroa. Niistä kaksi kolmesta oli 25–44-vuotiaiden ja runsas viidennes 45–54-vuotiaiden asutokuntia. Alle 25-vuotiailla ja eläkeikäisillä oli harvoin niin suuria velkoja. Pääkaupunkiseudun 158 500 asuntovelallisesta asutokunnasta puolella oli asuntovelkaa vähintään 100 000 ja 17 prosentilla yli 200 000 euroa. Lähes yhtä yleisiä olivat niin suuret asuntovelat muuallakin Helsinki-Uusimaan suuralueella.

Hieman yli puolella asutokunnista eli

1 394 000 asutokunnalla oli velkaa vuonna 2012. Yhteensä näillä oli velkaa 108,7 miljardia euroa, josta asuntovelkoja 80,3 miljardia. Elinkeinotoimintaa tai tulonhankintaa varten otettuja velkoja oli 78 600 asutokunnalla kuusi miljardia euroa ja opintovelkoja 280 500 asutokunnalla 1,6 miljardia euroa. Kulutukseen ja suurehkoihin hankintoihin otettua ns. muuta velkaa oli 852 000 asutokunnalla yhteensä 20,8 miljardia euroa. Kaikkiaan velat kasvoivat edellisvuodesta 3,0 ja asuntovelat 4,7 prosenttia.

Asuntovelat ovat kasvaneet muita velkoja nopeammin. Vuodesta 2002 ne ovat kasvaneet reaalisesti 130 prosenttia, kun kaikki velat ovat samana aikana kaksinkertaistuneet.

Lähde: Velkaantumistilasto 2012. Tilastokeskus

Vanhoiden asuntojen ja omakotitalojen hinnat*

Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2005=100	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.
	2012	2012	2012	2012	2013**
Koko maa, €/m²	2 306	2 312	2 337	2 333	2 361
Nimellishintaindeksi	132,5	133,5	135,2	134,8	135,8
vuosimuutos, %	1,4	1,2	2,6	3,9	2,5
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 527	3 498	3 565	3 573	3 628
Nimellishintaindeksi	140,8	140,6	143,5	143,8	146,3
vuosimuutos, %	2,5	1,2	3,3	4,5	3,9
Muu maa, €/m ²	1 630	1 655	1 657	1 647	1 659
Nimellishintaindeksi	124,1	126,2	126,9	125,8	125,3
vuosimuutos, %	0,2	1,2	1,9	3,2	1,0
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	126,4	127,0	121,8	124,5	..
vuosimuutos, %	0,6	-1,5	-1,4	1,4	..
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	137,1	144,3	134,9	147,6	..
vuosimuutos, %	0,8	7,6	-2,9	7,1	..

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna

**Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)

	Toukok. 2013	Kuukausimuutos, %	Vuosimuutos, %
Kokonaisindeksi	108,0	0,0	1,6
Elintarvikkeet ja alkoholitomat juomat	119,2	0,2	7,5
Alkoholijuomat, tupakka	110,4	0,0	1,8
Vaatetus ja jalkineet	105,7	0,4	-0,2
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	108,2	0,3	-0,1
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	105,8	-0,3	1,5
Terveys	101,5	0,2	0,2
Liikenne	109,6	-0,4	1,0
Viestintä	85,6	-0,5	-7,2
Kulttuuri ja vapaa-aika	100,7	-0,1	0,6
Koulutus	107,5	0,0	3,4
Ravintolat ja hotellit	110,7	-0,1	4,4
Muut tavarat ja palvelut	108,2	0,1	-0,1
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 892		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset

Palkansaajaryhmä / sektori	2010=100	Vuosi-	Kuukausiansiot ¹⁾ , €**
	1. nelj. 2013*	muutos %	1. nelj. 2013*
Yhteensä	107,3	2,2	3 225
Tuntipalkkaiset	107,2	2,0	2 629
Kuukausipalkkaiset	107,3	2,2	3 356
Miehet	106,8	2,2	3 530
Naiset	107,7	2,1	2 929
Sektori			
Yksityinen ja muut	107,0	2,5	3 299
Kunnat	107,9	1,2	2 933
Valtio	108,3	2,1	3 603
Muut	107,6	1,8	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot

* Ennakkotieto

** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 1. neljänneksellä 0,5 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2010=100)

	Toukokuu 2013	Kuukausimuutos, %	Vuosimuutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	106,8	-0,2	-0,4
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	109,3	-0,2	0,5
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	103,7	-0,1	-1,5
Vientihintaindeksi	104,0	-0,1	-1,4
Tuontihintaindeksi	109,0	-0,1	-2,1
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	110,0	0,0	0,2
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	112,4	0,0	1,1

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)

	Toukokuu 2013	Kuukausimuutos, %	Vuosimuutos, %
Ammattimainen uudisrakentaminen			
Kokonaisindeksi	107,2	0,0	1,2
Työ	105,1	0,1	1,0
Tarvikkeet	107,1	0,0	1,3
Palvelut	113,1	-0,2	1,4

Tieliikenteessä entistä vähemmän uhreja

Vuonna 2012 tapahtui 5 725 henkilövahinkoon johtanutta tieliikenneonnettomuutta. Niissä menehtyi 255 ja loukkaantui 7 088 ihmistä. Kuolleita oli 37 ja loukkaantuneita 843 vähemmän kuin vuonna 2011.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna yli 64-vuotiaiden iäkkäiden liikennekuolemat vähenivät eniten. Kuolleita oli 58, mikä on 24 vähemmän kuin vuonna 2011.

Myös nuorten tieliikennekuolemien määrä laski. 15–24-vuotiaita menehtyi 55, mikä on kymmenen vähemmän kuin vuonna 2011. Joka viides tieliikenteessä menehtynyt oli nuori.

Vuonna 2012 rattijuopumustapauksissa menehtyi 43 ja loukkaantui 611 ihmistä. Kuolleita oli 31 ja loukkaantuneita 124 vähemmän kuin vuonna 2011.

Jalankulkijoita menehtyi 29 vuonna 2012, eli 12 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pyöräilijöiden tieliikennekuolemia oli 19 eli yhtä paljon kuin vuonna 2011. Menehtyneiden moottoripyöräilijöiden määrä laski. Kuolleita oli 21 eli seitsemän vähemmän kuin vuonna 2011.

Lamojen suotuisa vaikutus

Tieliikenteen uhrien määrä on vähentynyt jatkuvasti vuoden 2007 jälkeen. Silloin kuolleita oli lähes 400. Uhrien määrä oli pysytellyt neljänsadan vaiheilla 1990-luvun puolivälistä asti.

Edellisen kerran teiden turvallisuus alkoi reippaasti parantua 1990-luvun alkupuoliskolla. 1980-luvun talousbuumi oli nostanut tieliikenteen uhrien määrän reilusti yli seitsemän sataan vuonna 1989 vuosikymmenellä muuten vallinneelta 600 uhrin tasolta. Vuonna 1996 kuolleiden määrä oli 400.

Suurin pudotus uhrien määrässä tapahtui 1970-luvulla. Vuonna 1972 kuolleita oli lähes 1 200, vuosikymmenen lopulla enää reilut 600.

Synkkä toukokuu

Tämän vuoden toukokuussa tieliikenteessä sattui ennakkotietojen mukaan 520 henkilövahinkoon johtanutta onnettomuutta. Niissä kuoli 29 ja loukkaantui 628 ihmistä. Kuolleita oli 6 enemmän ja loukkaantuneita 36 enemmän kuin vuoden 2012 toukokuussa.

Synkistä toukokuun luvuista huolimatta koko vuoden suunta on edelleen myönteinen. Tammi-toukokuussa tieliikenneonnettomuuksissa kuoli 94 ja loukkaantui 2 094 ihmistä. Kuolleita oli 9

vähemmän ja loukkaantuneita 265 vähemmän kuin vuoden 2012 vastaavana aikana.

Lähde: Liikenne ja matkailu: Tieliikenneonnettomuustilasto. Tilastokeskus

Lisää autoja

Toukokuussa rekisteröitiin 19 314 uutta ajoneuvoa, joista autoja oli 11 509. Ensirekisteröinnit kasvoivat 8,2 prosenttia edellisvuoden vastaavaan kuukauteen verrattuna.

Uusia henkilöautoja rekisteröitiin toukokuussa 10 228 kappaletta, mikä on 39,8 prosenttia enemmän kuin viime vuonna. Rekisteröintien kasvu johtui 1.4.2012 voimaantulleesta autoveron muutoksesta. Henkilöautojen ensirekisteröintimäärä on ollut 2000-luvulla toukokuussa keskimäärin noin 13 000 kappaletta.

Tammi-toukokuussa 2013 ensirekisteröitiin 79 196 ajoneuvoa. Vähennystä edellisvuoteen oli 19,4 prosenttia. Alkuvuonna henkilöautoja ensirekisteröitiin 47 727, mikä oli 19,4 prosenttia edellisvuotta vähemmän.

Lähde: Ensirekisteröintitilastot 2013, Tilastokeskus, Trafi

Väestönmuutokset	4. nelj. 2011	1. nelj. 2012	2. nelj. 2012	3. nelj. 2012	4. nelj. 2012	1. nelj. 2013*
Elävänä syntyneet	14 272	14 774	14 872	15 762	14 085	14 295
Kuolleet	12 645	14 198	12 455	12 056	12 998	13 690
Syntyneiden enemmyys	1 627	576	2 417	3 706	1 087	605
Maahan muuttaneet	6 834	6 374	7 113	10 347	7 444	6 504
Maasta muuttaneet	2 828	3 032	3 101	4 766	2 946	2 987
Nettomaahanmuutto	4 006	3 342	4 012	5 581	4 498	3 517
Väestönlisäys ¹	5 633	3 918	6 429	9 287	5 585	4 122
Väkiluku²	5 401 267	5 405 185	5 411 614	5 420 901	5 426 674	5 430 796

* Ennakkotieto

¹ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä

² Ajankohdan lopussa

Yöpymiset¹ kaikissa majoitusliikkeissä, tammi–huhtikuussa 2013*

Yöpyneiden asuinmaa	Yöpymisvuorokaudet majoitusliikkeissä	
	Kaikki majoitusliikkeet	Yöpymisten vuosimuutos, %
Kaikki yhteensä	5 892 643	-1,7
Suomi	4 099 949	-1,9
Ulkomaat	1 792 694	-1,3
Venäjä	592 847	0,0
Britannia	151 346	11,4
Saksa	137 506	-6,0
Ruotsi	107 559	-6,7
Ranska	103 111	4,6
Alankomaat	70 110	3,7
Japani	67 062	18,8
Viro	59 314	-26,1
Norja	47 398	-0,3
Sveitsi	42 977	2,6
Yhdysvallat	39 502	-8,6

* Ennakkotieto

Rekisteröidyt uudet ajoneuvot*

	Toukokuu 2013	Vuosi- muutos %	Tammi- toukokuu 2013	Vuosi- muutos %
Autot yhteensä	11 509	38,9	53 559	-19,9
Henkilöautot	10 228	39,8	47 727	-19,4
Pakettiautot	957	52,9	4 379	-27,6
Kuorma-autot	308	1,7	1 330	-8,1
Linja-autot	16	-60,0	123	-30,5
Moottoripyörät	1 014	-12,3	2 479	-15,8

* Poislukien Ahvenanmaa

Majoitustoiminta* 1

	Huhtikuu 2013	Vuosi- muutos %	Tammi- huhti 2013	Vuosi- muutos %
Yöpymisiä kaikissa majoitusliikkeissä, 1 000	1 348,6	-3,3	5 892,6	-1,7
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	295,4	-7,3	1 792,7	-1,3
Yöpymisiä hotelleissa, 1 000	1 138,0	-3,9	4 998,7	-2,9
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	264,4	-7,5	1 564,5	-2,8
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	46,9	-1,0 ²	49,1	-2,1 ²

* Ennakkotieto

¹ Hotellit ym. majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat

² Prosenttiyksikköä

Tilastokatsaus 2013

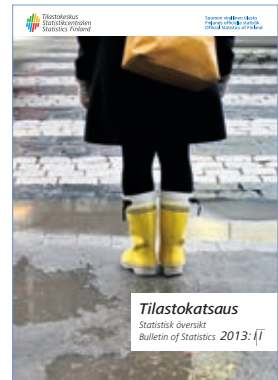
Talouden tärkeimmät tilastot neljä kertaa vuodessa

Tilastokatsaus kokoaa keskeiset talouden ja yhteiskunnan kehitystä kuvaavat tilastotiedot eri aihealueilta: asuminen, energia, hinnat ja kustannukset, julkinen talous, kansantalous, kauppa, liikenne ja matkailu, oikeus, palkat ja työvoimakustannukset, palvelut, rahoitus ja vakuutus, rakentaminen, teollisuus, tulot ja kulutus, työmarkkinat ja väestö.

Tiedot esitellään kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuositilastoina. Julkaisusta löytyvät myös indeksit aikasarjoineen sekä kausitasoitettuja tilastosarjoja.

Tilastokatsauksessa on lisäksi kansainvälistä vertailutietoa. Julkaisu on kolmi-kielinen: suomi, ruotsi ja englantia.

Lisätietoja: Tarja Ruuskanen
p. 09 173 41

Tilaa tästä
tai puhelimella
020 45005

 Tilastokeskus

Syyskuun numerossa:

**Tiedettä
kaikkien
käyttöön**

tieto & trendit tilauskortti

Tilaan Tieto&trendit -lehdessä. Kahdeksan numeroa/vuosi (9200)

jatkuva tilaus 152 €/vsk

Ulkomaan tilauksiin
lisätään postimaksu.

*Tiedosta
oivallukseen*

Tilasto-
keskus
maksaa
posti-
maksun

Tilastokeskus
Tietopalvelu
Tunnus 5003081
Info 755
00003 Vastauslähetyks

Tilaaajan tiedot

Etinimi _____ Sukunimi _____

Yritys _____

Tehtävä _____

Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

Puhelin _____ Sähköpostiosoite _____

Laskutusosoite, jos eri kuin tilaaajan

Etinimi _____ Sukunimi _____

Yritys _____

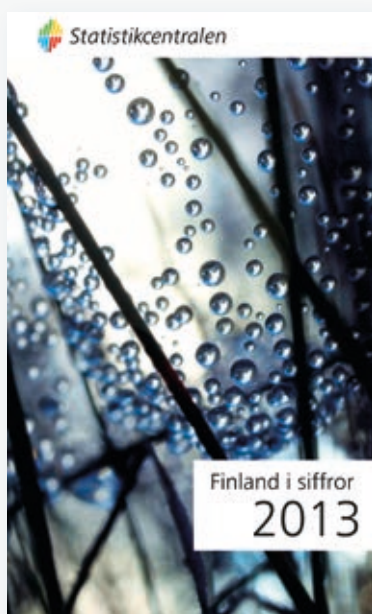
Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

Suomi lukuina 2013

Ajankohtaiset tilastot ja kuviot tiiviisti suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Mukana myös kansainvälistä vertailutietoa.

Suomi-tiedon rautaisannos taskukoossa.

Tilaukset:

Edita Publishing Oy
Puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

*Suomi lukuina -tilastot
myös verkko-osoitteesta:*

